

P IV 1399

Biblioteca Bucureștilor

5
Mai
2012

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

J. 205 1854

<https://biblioteca-digitala.ro> / <http://bibmet.ro>

ANIȘOARA ODEANU

1912 – 1972

100 de ani de la naștere

Nota deosebitoare a poetei Anișoara Odeanu (pseudonim al Doinei Stella Grațiana Peteanu) este preferința pentru un univers halucinant și fantastic ce o apropie, întrucâtva, de Emil Botta. Spre deosebire de autorul Întunecatului April, „fata lui Codru-împărat” nu dezvoltă elementul terifiant, ci adesea îi substituie feericul, practică o exprimare poetică spontană, lipsită de teatralitate, un ton de confesiune și rugăciune, iar pentru plasticizări apelează de obicei la icoane de basm, senine chiar și când sunt triste. Primele două romane ale scriitoarei au un caracter accentuat autobiografic. Într-un cămin de domnișoare e jurnalul unei studente în Litere, Dany Penzza, care își notează fluxurile și refluxurile sufletești zilnice din aproximativ ultimele luni ale anului universitar. Puțin preocupată de pregătirea examenelor, ea e obsedată în schimb de un coleg, Dinu, a cărui apariție în orizontul interior estompează imaginea, recurentă intermitent, a fostului iubit, germanul Peter. Îndrăgostită, își înregistrează fluctuațiile de temperatură psihică fără „talent”, adică fără literaturizare, cu luciditate, cu putere de obiectivare, de introspecție imparțială, și nu fără integrarea vieții personale în ambianța dată: o ambianță juvenilă, ștregăresc idilică, inocent și decent boemă.

SUMAR / CONTENTS

RĂSFOIRI / EXCERPTS

Constantin NOICA – „Europocentrismul” un model cultural interactiv / *“Eurocentrism”, an interactive cultural model* / 2

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ / THE BYGONE BUCHAREST

Cornelia ȘENCHEA – Balurile de la Palatul Șuțu / *Balls at Șuțu Palace* / 3

Virgiliu Z. TEODORESCU – Cărți poștale comentate, din colecțiile BMB (X) / *Remarks on some postcards, from the Metropolitan Library of Bucharest (X)* / 3

Călin HENTEA – Jurnal subiectiv. Secvențe bucureștene (VII). Monumentul „Cetățanului turmentat” / *Subjective diary. Bucharest series (VII). The monument of the “Dizzy citizen”* / 5

Georgeta FILITTI – Călători români în străinătate (II). Matyla GHIKA (1888-1965) – inginer, diplomat, marinăr (II) / *Romanian travelers abroad (II). Matyla GHIKA – engineer, diplomat, sailor (II)* / 6

– Pericle MARTINESCU – Cum l-am cunoscut pe Kazantzakis (I) / *How I met Kazantzakis? (I)* / 6

PATRIMONIU / PATRIMONY

Ediții de colecție / *Editions of collection* / 8

AUTOGRAFE CONTEMPORANE / CONTEMPORANEOUS AUTOGRAPHS

Traian DIACONESCU – Fascinația clasicismului / *Fascination of classicism* / 9

– EUTROPIUS – Cucerirea Daciei și revelația manuscriselor (traducere de Traian DIACONESCU) / *Conquest of Dacia and revelation of manuscripts* / 11

– „Utopia traducerilor perfecte” / *“Utopia of perfect translations”* / 12

DACOROMANICA. Biblioteca Digitală a României / *DACOROMANICA. The Digital Library of Romania* / 13

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC / LIBRARIANSHIP MERIDIAN

The 20-th EBLIDA-NAPLE Conference, Copenhagen, May 12. List of Participants / 14

Elke GREIFENDER – O analiză de conținut legată de utilizarea metodelor în cercetarea on-line a utilizatorului (I) / *A contents analysis linked to the use of methods in the on-line research of users (I)* / 17

Din activitățile culturale ale Bibliotecii Metropolitane „O carte pentru Valea Plopului” – campanie umanitară inițiată de B.M.B. și de Optimal Media // *From the cultural activities of the Metropolitan Library: A book for Valea Plopului - a humanitarian campaign initiated by the Bucharest Metropolitan Library and Optimal Media* / 18

CRONICA EDIȚIILOR / EDITIONS CHRONICLE

Echivalențe lirice – Mihai EMINESCU, în limba latină / *Lyrical equivalences – Mihai EMINESCU in Latin* / 19

Perenitatea lui Lucian BLAGA – ediții anastatice ale volumelor *Pietre pentru templul meu* (1920) și *Avram Iancu* (1942) / *Everlastingness of Lucian BLAGA: anastatic editions of the volumes Pietre pentru templul meu (Stones for my temple) (1920) and Avram Iancu (1942)* / 20

ORIZONTURI / HORIZONS

Dan-Tudor IONESCU – The construction of the Myth of Augustus (I) / 21

George CONSTANDACHE. Algoritm, normă și destin / *Algorithm, standard and destiny* / 24

– Paradigme despre destin, normă și haos / *Paradigms about destiny, standard and chaos* / 24

Constantin NICUȘAN – Prolegomene la o metafizică a demonicului / *Prolegomena to a metaphysics of the demonic* / 26

Cristina ȘTEFAN – Operele lui Spiru HARET / *Spiru HARET's Works* / 27

Marius SALA – Mari lingviști și filologi evrei din România / *Great Jewish linguists and philologists in Romania* / 29

Emilian MUNTEANU – Criza istoriografiei sau criza umanității? / *Crisis of historiography or crisis of mankind?* / 30

IN MEMORIAM

Irina MAVRODIN – Între creație și traducere / *Between creation and translation* / 33

– Traducere și „literalitate” / *Translation and “literality”* / 33

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM / WE RECEIVED, WE INFORM YOU

Relațiile cu Turcia sub semnul echilibrului diplomatic / *Relations with Turkey under the sign of diplomatic balance* / 34

Un proiect academic transnațional: *Societatea româno-japoneză pentru promovarea științei* / *A transnational academic project: Romanian-Japanese Society for the Promotion of Science* / 35

CATALOG / CATALOGUE

Cărți noi primite la redacție / *New books received* / 36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE / DAILY CUSTOMS, EVERLASTING FESTIVALS

David REU – Sanctuarele geto-dacice (III) / *The Getic-Dacian sanctuaries (III)* / 38

CALENDAR CULTURAL / CULTURAL CALENDAR – Mai / May 2012 / 39

RĂSFOIRI

"Europocentrismul", un model cultural activ

Constantin NOICA (1909-1987),
filosof

Dacă ar dispărea cultura europeană, încă ar putea supraviețui ceva din ea: modelul pe care l-a dat lumii istorice. El ar reapărea drept conștiința de sine a oricărei alte culturi depline – în cazul că ar mai fi vreuna.

Pînă la cultura europeană, toate celelalte știute nouă au fost parțiale: au cunoscut numai un colț de Terra, oricît de întins ar fi fost el, și au dat socoteală numai de versiunea lor a spiritului. Singură, cultura europeană, cel puțin din perspectiva noastră, după ce a încercat felurite variante (bizantină, romano-catolică, italiană, franceză, anglo-saxonă, ultimele două pe un fond germanic), s-a deschis, prin conștiință istorică, înspre toate culturile știute. Față de ea, celelalte ne par parohiale. Să fie aci o iluzie europocentrică? În fond, nici nu le mai înregistrăm drept culturi depline, ci drept *configurații culturale*: configurația egipteană, chineză, indiană, în unele privințe chiar cea greacă, admirabilă și neîncetat fecundă, cum este. Atunci cînd Spengler sau Toynbee vorbesc despre culturi, ei înfățișează de fapt simple *configurații culturale* din rîndul cărora ar face parte și cea europeană.

Deosebirea dintre o configurație culturală și o cultură deplină a și fost sugerată. Configurațiile – aparținînd câte unui singur popor sau conglomerat închis – nu au cultivat și nu cultivă omul deplin, în toate versiunile lui, așa cum au ignorat și ignoră restul sferei terestre, adică tot pămîntul locuit (=oikouménē), nefiind ecumenice. Au rămas închise în ele însele și în buna lor înțelegere cu natura. Cînd miraculoasa cultură greacă a conceput, sub numele de *kalokagathia*, desăvîrșirea umană, ea n-a trecut-o neamurilor, așa cum și-a trecut creștinismul mesajul sau cum își trece Europa valorile și civilizația; iar cînd și-a desăvîrșit limba și a început s-o exploreze, cultura greacă nu a socotit necesar s-o confrunte cu alte limbi, așa cum face lingvistica europeană; cînd a năzuit să știe tot, nu s-a deschis prin istorie către restul lumii (în afară de contactul cu egiptenii, și încă); în sfîrșit, chiar atunci cînd s-a ridicat la rațiune, ea s-a oprit în fața iraționalului, neintegrîndu-l rațional nici măcar în matematici și lăsîndu-l s-o pătrundă în zonele ei obscure religioase. În fapt, toate culturile lasă iraționalul *dincolo*, pe cînd cea europeană îl aduce și întrupează aici.

Nu va fi "europocentrism", atunci, în a declara că modelul european ar putea fi singurul valabil și pentru alte culturi. Despre europocentrism se vorbea numai pe vremea cînd Europa ignora valorile altor culturi și civilizații, chiar dacă pe plan istoric luase contact cu ele. Însă în veacul al XX-lea termenul și-a pierdut sensul peiorativ, de vreme ce cultura europeană nu doar a asimilat ce era valabil în alte culturi (în primul rînd, experiența de artă și de limbă, uneori și de gîndire), dar și-a extins ea valorile morale, ideologice, economice și de civilizație peste ele, europenizînd în chip firesc tot globul. Dacă pe orizontala prezentului modelul european este adoptat afît de firesc, de ce nu ar opera el și pe verticala timpului, oferindu-ne prototipul în lumina căruia să putem înțelege limitele culturilor trecute și să închipuim culturile viitoare posibile?

Cum a obținut cultura europeană acest titlu, poate fi sugerat, fie și în chip nesigur. Misterul ei este de a nu avea mister; deci închidere în sine, așa cum au dovedit că au culturile mai împlinite din trecut, chiar grecii, cu unele oracole și "mistere" ale lor. În

orice caz cultura europeană nu reclamă inițiere: rațiunea ei filozofică, metodele ei științifice în frunte cu matematicile, valorile ei morale și politice (demnitate umană, libertate, ideal de echitate) stau la îndemîna oricui. Pe de altă parte, ea își realizează liber modelul, căci a știut de la început să iasă, cu o natură transfigurată, de sub venerația oarbă a naturii. Orice altă cultură, e drept, a depășit condiția naturală și a ieșit de sub necesitatea ei; dar toate cele știute au rămas pînă la urmă în cumpănă cu natura, din care și-au tras mitologiile și zeii, pe care au sanctificat-o și, în definitiv, pe care au lăsat-o și acceptat-o întocmai.

Cultura europeană se așază de la început dincolo de natură, care pentru creștinism este căzută, o dată cu omul, iar pentru religia științei este spectralizată și trecută în laborator. Ea este o cultură a ne-firescului, una supra-realistă pe toate planurile: cu mitologia ei (nicidecum naturală, ci născută dintr-o singură legendă, cea a copilului născut în iesle), cu teologia ei, cu filozofia, știința și tehnica ei. De aceea ea poate da arhetipul oricăror altor culturi, arătînd parțialitatea lor. Iar spre deosebire de acestea, ea poate avea sens și desfășurare chiar în cosmos cîndva, dovedind – așa cum spunea Hegel și cum nu se putea concepe în culturile trecute – că natura de pe Terra este contingentă...

Fragment din volumul: *Modelul cultural european*,
București, Editura Humanitas, 1993, p. 26-30

Constantin NOICA (Vitănești-Teleorman, 12/25 iulie 1909 – Sibiu, 4 decembrie 1987) a debutat în revista *Vlăstarul*, în 1927, ca elev al liceului bucureștean „Spiru Haret”. A urmat Facultatea de Litere și Filozofie din București (1928-1931), absolvită cu teza de licență *Problema lucrului în sine la Kant*. A fost bibliotecar la Seminarul de Istorie a Filozofiei și membru al Asociației „Criterion” (1932-1934). După efectuarea unor studii de specializare în Franța (1938-1939), și-a susținut în București doctoratul în filozofie cu teza *Schiță pentru istoria lui Cum e cu putință ceva nou*, publicată în 1940. A fost referent pentru filozofie în cadrul Institutului Româno-German din Berlin (1941-1944). Concomitent, a editat, împreună cu C. Floru și M. Vulcănescu, patru din cursurile universitare ale lui Nae Ionescu și anuarul *Isvoare de filosofie* (1942-1943). A avut domiciliu forțat la Câmpulung-Muscel (1949-1958) și a fost deținut politic (1958-1964). A lucrat ca cercetător la Centrul de logică al Academiei Române (1965-1975).

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Balurile de la Palatul Șuțu

Corneliu ȘENCHEA,
istoric

A doua jumătate a secolului al XIX-lea bucureștean a păstrat în cronica timpului amintirea unei căsnicii fericite și a unui exemplu al felului cum doi oameni au știut să-i facă și pe alții părtași la fericirea lor: soții Grigore și Irina Șuțu. Stăpâni ai unui mic dar frumos palat care adăpostește actualmente Muzeul de Istorie al Municipiului București, cei doi și-au câștigat un renume de neegalat în epocă prin balurile și seratele organizate la ei acasă.

Palatul a fost construit între anii 1833-1835 după planurile arhitecților Conrad Schwink și Johann Veit, deosebindu-se de toate clădirile bucureștene ale primei jumătăți a secolului al XIX-lea prin caracterul pronunțat apusean dat de intrarea maiestuoasă, largă, înaltă, inversul intrărilor caselor vechi românești cu intrare îngustă și ferestrele largi cu oberlichturi ogivale, inversul ferestrelor obișnuite ale caselor românești, pătrate sau dreptunghiulare (Emanoil Hagi-Mosco, *București. Amintirile unui oraș*, Editura Fundației Culturale Române, București 1995, p.93). Mai mult decât atât, cele patru turnuri care flanchează clădirea sporesc nota de maiestuoasă a clădirii, conferindu-i aspectul unui castel și încercând să rivalizeze cu orice palat domnesc. Ea reflectă de altfel și caracterul de frondeur al celui care l-a construit, Costache Șuțu, boier venit la București din Moldova, aflat veșnic în opoziție față de domnie, ca descendent dintr-o veche familie fanariotă. În Moldova, ca nepot al domnului Mihai Șuțu, îndeplinise funcția de postelnic, în 1820, la vârsta de numai douăzeci și unu de ani. În Țara Românească fusese la începutul domniilor regulamentare președinte al Curții de Apel din București în 1836, mare logofăt al Dreptății în 1848 și în 1850 ministru al Dreptății. Ștergerea lui de pe lista alegătorilor viitorului domn, sub motivul că era străin,

după demiterea silită a lui Alexandru Dimitrie Ghica, l-a determinat să se implice într-un complot împotriva lui Gheorghe Bibescu, vizând asasinarea domnitorului la întoarcerea acestuia în țară, la trecerea printr-o pădure aparținând chiar lui Costache Șuțu. Reprimarea complotului, prin intervenția ofițerilor ruși împănându-l la noi Jacobson, Pasnanski și Horbatzki nu l-a atins pe Șuțu. Probabil că domnitorul a avut în vedere vechimea familiei sale și funcțiile pe care le deținuse ca om de stat până atunci. Căsătorit cu Roxandra Racoviță în 1816, a avut de la soția sa cinci copii, dintre care primul născut (la 1819) a fost Grigore, viitorul stăpân al palatului bucureștean. Lor li se mai adăugau alți cinci copii naturali, rezultați din legătura extraconjugală a lui Costache cu Elisa Orbescu. Departele de a fi un model în viața privată, Costache Șuțu va transmite această meștehna fiului său, Grigore, în ciuda dezavantajelor de ordin fizic ale tânărului. Mă refer la înălțimea acestuia care nu prea îl avantaja, motiv pentru care era obligat să poarte adesea tocuri înalte. Cu toate acestea tânărul Grigore și-a găsit o soție, în persoana Irinei Hagi-Mosco, fata căminarului Ștefan Hagi-Mosco și a Zoei Băleanu. Cununia a avut loc la 16 noiembrie 1856, iar actul a fost eliberat de protopopul Sachelarie de la Biserica Răzvan, aflată în Calea Moșilor, în spatele bisericii Sf. Gheorghe Nou, deși tinerii căsătoriți erau din mahalalele Colțea și Enei. Emanoil Hagi-Mosco crede că la această biserică se va fi săvârșit cununia, deși la acea vreme Sărintarul era biserica aristocrației bucureștene. La cununie au asistat părinții celor doi și însuși mitropolitul Nifon. Încă un amănunt. Se pare că la început Grigore o iubise pe sora Irinei, Ecaterina, iar Emanoil Hagi-Mosco crede că tinerii s-ar fi căsătorit dacă n-ar fi existat o înțelegere între căminarul Ștefa și domnitorul Alexandru Ghica,

Inventar 4/65 Carte poștală ilustrată sepia, având imprimat textul: București – Grădina Cișmigiu Pe verso textele: CARTA POSTALĂ Editura Librăriei SOCEC & Co. S.A. București Reproducerea interzisă și mențiuni cu creionul: 0014, SE 40 1925/44 și imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 4/65. Dimensiuni: 8,4x13,4 cm. Noua evidență: 0752

Fotografia a fost realizată vara, surprinzând clădirea în stil neoromânesc găzduind restaurantul și cazinoul „Monte Carlo”. În prim plan, pe alee, aparatura fotografului „La minut !”

Cărți poștale comentate, din colecțiile BMB (X) –
Prof. Virgiliu Z. Teodorescu

Inventar 2/183 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso textul: CARTA POSTALĂ Salutări din București Grădina Cișmigiu M.S. 32 și mențiunea cu creionul: 17 0018, SE 23 b 1920/35 1927 și imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 2/183. Dimensiuni: 8,3x13,2 cm. Noua evidență: 0748

Fotografia a fost realizată iarna, surprinzând zăpada pe vegetația limitrofă podului de beton peste lacul Cișmigiu.

conform căreia acesta din urmă avea s-o ia în căsătorie. Căsătorie care nu a mai avut loc din cauza legăturii domnului cu contesa rusă Elisabeta Suchtelen, căreia i-a rămas credincios până la moarte, în ciuda neputinței de a obține de la țar despărțirea de soțul ei. Așa că, Grigore s-a decis pentru sora Ecaterinei, Irina.

Încă din timpul vieții lor, părinții lui Grigore i-au dat în folosință palatul bucureștean, iar tânărul moștenitor n-a întârziat să-și primească aici oaspeții. Bătrânul Costache, mândru de originea și de descendența sa din osul unui domn fanariot, dispusese amplasarea pe clădire a stemei familiei sale, asemănătoare cu stema țării, vulturul Munteniei pe de o parte și bourul Moldovei pe alta. Acest gest îl irită pe Alexandru Ion Cuza care ordonă scoaterea ei, în caz contrar urmând să trimită pompierii pentru a proceda la aceasta. Dar nu a fost nevoie deoarece Costache Șuțu se conformă. Fire dificilă, bătrânul Costache devine, după moartea soției sale, în 1866, foarte risipitor, fapt care-l determină pe Grigore să ceară punerea sub interdicție a tatălui său. Salvarea averii devenea cu atât mai dificilă cu cât Costache Șuțu încredințase administrarea acesteia nu fiului său, așa cum s-ar fi convenit, ci lui Scarlat Pherekyde, viitor președinte al Curții de Casație. Numai după moartea lui Costache, în 1875, fiul său intra în posesiunea deplină a averii (care însuma și alte frumoase proprietăți) și a palatului din București, care îi fusese dăruit, așa cum s-a văzut, dar fără titlu de proprietate.

Grigore, spirit mai blând decât tatăl său, a reușit să recâștige considerația domniei, mai ales prin faptul că la seratele sale, așa cum s-a văzut mai sus, în capitolul referitor la Cuza, o avea ca invitată pe metresa domnitorului, Maria Obrenovici. Programul seratelor era alcătuit în așa fel încât să familiarizeze aristocrația bucureșteană cu cele mai recente producții în materie de muzică și balet. Astfel, cu prilejul unui bal mascat din 16 februarie 1862, violonistul și dirijorul Curții din București, venezul Ludwig Wiest, a compus un cadril inspirat din opera lui Verdi, *Bal mascat*.

Soții Șuțu erau deosebit de amabili și de ceremonioși cu invitații, primindu-i în capătul de sus al scării monumentale a palatului, iar Irina Șuțu se îngrijea ca nici un invitat să nu rămână nemulțumit. Atenția ei, așa cum ne informează Emanoil Hagi-Mosco, se concentra în special asupra doamnelor și domnișoarelor, în așa fel încât nici una să nu rămână fără partener sau dansator. Același genealogist citat mai sus îi caracteriza pe soții Șuțu ca pe o pereche de o mare simplitate, reflectată atât în lipsa unui titlu nobiliar cât și în modul de a redacta cărțile de vizită unde sunt trecuți ca "domnul" și "doamna". Nu de aceeași părere este și Victor Bilciurescu, autorul cărții "București și bucureșteni de ieri și azi". Să-i dăm cuvântul: "Balul de la Șuțu, în casele unde a fost până mai deunăzi Primăria Centrală a Municipiului, în fața Spitalului Colțea, era unul din cele mai pretențioase baluri din vremea aceea, nu numai fiindcă amfitrionii erau foarte parcimonioși cu invitații, nu numai fiindcă acest Șuțu purta pe atunci titlul de prinț și pe frontispiciul palatului avea zidit blazonul familiei, nu numai fiindcă ducea o viață cu adevărat princiară: avea atelaj scump cu cai frumoși de rasă, cu trăsură deschisă sau închisă în formă de landou, cu care apărea la Șosea, cu arnău la spatele trăsurii, cu livrea cu marcă pe capră și cu un câine de rasă la picioare; iar curtea palatului mult mai mare și cu mai multă vegetație ca astăzi, întreținea un parc bine îngrijit prin care se plimbau păsări exotice de tot felul la care se uitau mai toată ziua și obișnuiții trecători și cei în trecere pentru prima oară pe strada aceea; era, ziceam, unul din cele mai pretențioase baluri, nu numai pentru motivele de care pomenii, ci mai cu seamă pentru considerația că treceai drept om de lume, drept un arbitru al eleganței și al manierelor alese, dacă ai fi frecventat măcar o singură recepție sau un bal la Șuțu, frecvența conta ca un titlu de aristocrație.

Mi-aduc aminte că a trebuit, ca să primesc o invitație la un bal la Șuțu, în prealabil să depun de vreo patru ori cartea de vizită, și nu în ajunul balului, ci cu mult înainte, prevenit fiind de un obișnuit al casei, că acele cărți de vizită din ajun alcătuiau o evidență de dorința de a fi printre părtașii balului și nu de a întreține relații de curtenie față de gazdă."

Fragment din volumul: *Amor și galanterie bucureșteană*,
Editura Ideea Europeană, 2008, p. 259 și urm.

Inventar 4/1 Carte poștală ilustrată alb negru, având imprimat pe verso vederii textele: CARTA POSTALĂ Salutări din București Grădina Cișmigiu M.S. 32, cu creionul: 0016, SE 24 b 1920/1935 1924 ? imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 4/1. Dimensiuni: 8,5x13 cm. Noua evidență: 0750

Fotografie realizată vara pe una din aleile limitrofe lacului, gârduleșul delimitând accesul pietonilor.

Inventar 4/182 Carte poștală ilustrată sepia, având pe verso imprimate textele: București – Cișmigiu Edit. Of. Universul” București, Str. Carol 116 Nr. 26 - 1937 – Repr. oprită România Dacă scrieți numai o formulă de politețe exprimată în cinci cuvinte Taxa poștală e 1 Leu în loc de 3 lei. Sunt și mențiuni cu creionul: 0013, SE 64 1937 și imprimarea ștampilei: Biblioteca Municipală „M. Sadoveanu”, Inventar nr. 4/182. Dimensiuni: 8,1x12,8 cm. Noua evidență: 0753

Fotografia a fost realizată vara, surprinzând în primele planuri bogata vegetație care se află în zona nordică a Grădinii Cișmigiu. În fundal Palatul Crețulescu /Kretzulescu/ cu arhitectura proiectată de arhitectul Petre Antonescu la începutul veacului XX. Este construcția care are bine tratate toate fațadele. În primele decenii ale secolului XX, edificiul a găzduit Muzeul de Artă Religioasă. În prezent clădirea găzduiește Comisia Națională pentru UNESCO.

Jurnal subiectiv. Secvențe bucureștene (VII)

Monumentul „Cetățeanului turmentat”

Călin HENTEA,
istoric

Îmi plac statuile. Mai ales cele publice, din parcuri, piețe, din colț de stradă. Toate ascund o poveste, căci nu cred că au ajuns și nici că au rămas întâmplător acolo. Cineva, o autoritate publică - primar, ministru, președinte, sau rege, conte, duce, general, Papă, mă rog, cineva mare și cu putere le-a comandat, le-a aprobat și le-a lăsat acolo, să le vadă lumea, într-un scop anume. Mai ales statuile vechi, căci unele dintre cele moderne au un scop pur decorativ-ambiental, ceea ce nu prea este cazul în București. Aici, cam toate statuile publice existente sau dărâmate au avut și au un rost politic. Despre care puțini bucureșteni pot însă depune mărturie. Puține, aproape nici una dintre statuile Bucureștiului nu încearcă să destindă privirile și simțirile privitorului, fie acesta localnic nepăsător sau turist curios.

Cea mai mare îngrămădeală de statui bucureștene se află în fosta Piață a Palatului, actualmente a Revoluției, înghesuite între celebrul balcon al fostului CC al PCR - actualmente sediu de ministere și (tot fostul) Palat Regal - devenit Muzeu Național de Artă. Conform subiectivei mele memorii, prima statuie a fost cea a lui Iuliu Maniu (foto), ridicată din inițiativă țărănistă, lucrare ce mi-a sugerat (poate nu numai mie) un om suferind. Apoi, lui Maniu i-au fost amplasate, în mult prea imediata vecinătate, bustul lui Corneliu Coposu, ridicat stingher în aer lângă biserica Crețulescu și privind spre mentorul său, și o compoziție abstractă din care fiecare poate înțelege ce vrea, fie că dispune sau nu de studii superioare de artă plastică. Și pen-

Iuliu Maniu, în viziunea sculptorului Mircea Spătaru.

Memorialul Renașterii, creație controversată a sculptorului Alexandru Ghilduș (inaugurat în anul 2005)

tru ca năuceala trecătorului să fie totală, la doar câțiva metri depărtare a fost ridicată o țeapă de marmură cu-n cartof de fier în vârf (foto, stângă), prin care s-a dorit comemorarea monumentală a eroilor Revoluției din decembrie 1989. Năprasnic loc, halucinante gânduri, învățate perspective. Singurul gest firesc, primul care ar fi trebuit făcut, a fost reamplasarea, în 2010, a statuii ecvestre a lui Carol I, între Palatul regal și Fundațiile Regale, acolo unde a stat din 1939 până la topirea sa de către comuniști, în 1948. Acum pare că și ecvestra primului nostru Rege se delimitează corect și politicos (după modelul Majestății Sale) de îngrămădeala suratelor sculpturale aflate stânga sa.

Greu de identificat sau de bănuț măcar un strop de umor în mult prea încrâncenatele statui bucureștene, atâtea câte sunt, care parcă se străduiesc prin sobrietatea, solemnitatea și emfaza lor de piatră să compenseze cumva mucavaua ce pare a fi materia primă din care este plămădită stirpea politicienilor români. Măcar Lenin și Petru Groza (dați jos și ei de pe soclu), cu tot realismul lor socialist și stalinist, parcă erau mai convingători; în locul lor nu s-a pus nimic (greu de lipit ceva în fața sovieticei Case a Scânteii) sau s-a pus așa numita “Coloană a lui Iliescu” (Monumentul artileriei, din zona Eroilor). Poate că cea mai elocventă statuie-simbol a Bucureștiului contemporan, ar fi cea a caragialescului Cetățean turmentat, care continuă să întrebe, sprijinindu-se de un colț de stradă: “Eu cu cine votez?”

Călători români în străinătate (II)

Georgeta FILITTI,
istoric

**Matila GHYCA (1888-1965) – inginer,
diplomat, marinar**

De la Londra la Galați, pe Rin și pe Dunăre (II)

(urmare din numărul trecut)

Dar experiența cea mai emoționantă a fost trecerea pe sub podul din Regensburg, datând din secolul al XI-lea și ale cărui picioare sunt așa de apropiate, încât apele se adună în adevărate cataracte. Singurul chip pentru un vas de a trece de ele este să se lase dus de curentul puternic dintre două picioare anume (mereu aceleași, de altfel) și singura cale de a reuși e să te încredințezi îndemnării unei familii de luntrași care dețin de secole monopolul acestui pasaj, cam la un kilometru în amonte de stâlpi, acest clan de piloți ereditari (format, la trecerea mea, dintr-un tată cu trei fii) instalează pe nava ce urmează să treacă între stâlpii fatidici o cârmă vremelnică, formată dintr-o vâslă imensă cu o pârghie mare (ca la triremele din antichitate ori la primele caravele). Apoi nava e dusă spre mijlocul fluviului și lăsată în voia lui Dumnezeu, încredințată și sângelui rece al piloților ce mănuiesc marea cârmă, ca și tovarășului lor de trudă înarmat cu o cange. Prima impresie a fost copleșitoare (eram pe torpilor) din cauza vitezei cu care curentul îndrepta nava spre pod și fiindcă stâlpii lasă, de o parte și de alta, foarte puțin spațiu între ei și coca navei.

Totul s-a desfășurat admirabil și am putut relua remorcherele ca să ne îndreptăm spre Passau în grupuri de câte două torpiloare. Eram pe remorcherul primului grup când un accident neprevăzut era să producă o catastrofă; eram deja în Austria, pe cale să ajungem la confluența Dunării cu un râu destul de însem-

nat; când desfacerea unui cui la cârmă a înțepenit-o în poziția „bara (aici roata) în întregime la tribord”. Imposibil de-tors la timp. Remorcherul, trăgând după sine cele două torpiloare, mergea direct în malul drept al fluviului... dacă, prin miracol, celălalt fluviu, sau mai curând râu, navigabil și el pe 1-2 kilometri, n-ar fi apărut la vreme ca să ne primească. De altfel, pilotul dăduse înapoi și după aproximativ 500 de metri remorcherul s-a oprit în fața curentului; motoarele au fost repuse în mișcare cu viteză mică.

Cablurile torpiloarelor, care în acest viraj au fost aruncate, în virtutea inerției, în unghi drept față de traiectoria remorcherului, au cedat riscând să reteze capul oricui s-ar fi găsit în dreptul lor. Aici s-a produs al doilea miracol: în locul unde torpiloarele ar fi trebuit să se lovească de malul drept al afluentului se afla un convoi de plute de trunchiuri de copaci. Prorile torpiloarelor au intrat în ele ca în brânză, dar, după 20 de metri, șocul a fost amortizat fără ca micile nave să sufere cel mai mic accident. Stricăciunile la plute erau acoperite de asigurări. Cuiul desprins a putut fi înlocuit, torpiloarele desfăcute de plute, am reintrat în Dunăre și am putut relua coborârea fluviului. Dar emoția fusese mare. Am făcut escală, desigur, la Viena, Budapesta și Belgrad; la Porțile de Fier nu s-a întâmplat nimic rău, am avut doar privilegiul să admirăm frumoasele Ca-zane (un canal lateral săpat în albia fluviului face trecerea ușoară). Am trecut prin dreptul Ostrovului lui Bujor, unde altădată vânasem bătlani, rațe și lebede, am văzut de departe Zimnicea cu faleza ei gălbuie, pe urmă Giurgiu, marele pod de la Cernavodă, unind Dobrogea cu Țara Românească; în sfârșit, după două luni de navigare pitorească, am ajuns la Galați cu flotila intactă. Planul îndrăzneț al comandantului Demetriade reușise și pentru prima oară nave de la Londra au ajuns la Gurile Dunării trecând prin Europa Centrală.

(sfârșit)

**Pericle MARTINESCU (1911-2005) –
prozator, eseist, traducător**

Cum l-am cunoscut pe Kazantzakis (I)

Pe când eram student la Universitatea din București - la începutul anilor '30 - am avut un coleg de facultate care se numea Anton Mystakidis. Era de origine greacă, dar crescuse, trăise, urmasse toate ciclurile școlare în România și vorbea limba română tot așa de bine ca și limba lui maternă. Făcuse liceul la "Sf. Sava", unde fusese coleg de clasă cu Eugen Ionescu (erau de aceeași vârstă), iar la Facultatea de Litere urmasse secția de Filologie clasică, specialitatea limba greacă veche. Nu-mi amintesc în ce împrejurări ne-am cunoscut, probabil pe culoarele Facultății de Litere și Filosofie, unde ne petreceam frumoasele zile ale studenției, dar, curând după aceea, am devenit foarte buni prieteni, eram chiar nedespărțiți, deși nu frecventam aceleași cursuri. Aveam însă amândoi aceleași preocupări literare și colaboram pe la diverse reviste, unde publicam, la început poezii, apoi articole cu caracter mai general. Mystakidis, pe lângă producțiile originale, devenise repede remarcat ca traducător. A tradus vreo două romane din limba greacă și a transpus în limba elină (modernă) multe bucăți din poezii români de mare circulație în acea vreme:

Arghezi, Blaga, Pillat, Voiculescu, Nichifor Crainic etc, publicate în reviste din Grecia. Deasemeni, el este autorul unui studiu despre Eminescu, tipărit pe speze proprii la Salonic, și al câtorva traduceri din poeziile marelui poet. Toate acestea sunt prețioase realizări pe planul relațiilor literare româno-grecești.

Mystakidis și-a luat licența în Litere la București. Dar, întrucât își păstrase cetățenia greacă, el n-a putut obține o catedră de profesor în România și atunci s-a văzut nevoit să plece în Grecia, spre a-și crea acolo o situație corespunzătoare ca posesor al unei diplome universitare. Ca foarte buni prieteni, după stabilirea lui la Salonic și apoi la Atena, am ținut o strânsă legătură epistolară, împărtășindu-ne, de-a lungul anilor, impresiile, experiențele, bucuriile și necazurile vieții ca doi oameni ce se simțeau înfrățiți prin temperamente și caractere. Din Atena, Mystakidis îmi trimitea înflăcărate scrisori, vorbindu-mi despre frumusețile și grandoea vestigiilor artei clasice grecești și îndemnându-mă, ba încă chemându-mă cu insistență, să mă duc să le văd și eu.

Astfel se face că, în primăvara anului 1937, am ajuns la Atena, ne-am reîntâlnit și am pus la cale un plan - pe care l-am și realizat - de a vizita împreună principalele centre de "antichități" din Grecia. La două zile după sosirea mea acolo am și pornit la drum.

Primul obiectiv al "excursiilor" noastre a fost insula Egina. Numai că abordarea acestui punct geografic se datora nu faptu-

lui că era cel mai ușor de atins (Egina e cea mai apropiată insulă de Pireu, două ore de mers cu vaporul), ci avea un mobil cu totul special și prezenta pentru noi o atracție mai presus de orice alte considerente turistice.

Scopul vizitei noastre la Egina nu era să călcăm pe urmele legendelor și ale zeilor intrați în mitologie, ci să căutăm un om. Dar un om - pentru noi - semi-legendar: scriitorul Nikos Kazantzakis pe care îl prețuim amândoi cu aceeași convingere și fervoare. Cu câțiva ani în urmă citisem într-o revistă pariziană romanul *Toda-Raba*, scris de Kazantzakis în limba franceză și publicat numai acolo, a cărui lectură mă fascinasese. Am tradus cartea (vreo 200 de pagini) în românește și primul cititor al manuscrisului meu a fost Anton, care s-a arătat la fel de tulburat de conținutul și tensiunea narațiunii. La rândul său, el a tradus pentru mine, din grecește, câteva capitole dintr-o recentă carte a lui Kazantzakis despre Spania, precum și una din creațiile lui dramatice, tragedia *Melissa*. Cunoșteam, deci, valoarea scriitorului și eram doi admiratori entuziaști ai lui, cu mult înainte ca el să devină celebru în toate continentele lumii. Știam că e un scriitor complex (poet, dramaturg, romancier, eseist), un spirit ager și complicat, un suflet ardent și un călător pasionat, din stirpea lui Ulise, dar dorința noastră fierbinte din anii aceia era să-l căutăm și să-i facem cunoștința. Despre el auzisem vorbind cu aceeași admirație pe Panait Istrati, la București, cu puțin înainte de a muri: "E una dintre mințile cele mai luminate pe care le-am întâlnit în viața mea, spunea Istrati. A colindat lumea, dar acum trăiește la Egina, o insulă de lângă Pireu, unde și-a ales sălaşul...". Bineînțeles, asemenea afirmații au aprins și mai mult focul inimilor noastre de a-l cunoaște pe Kazantzakis.

Nu știam nimic altceva despre Egina în ziua când am pornit spre țărmul ei, decât că acolo locuia bărbatul, ilustru pentru noi, pe care ne pregăteam să-l vedem cu o legitimă nerăbdare și curiozitate. Primul om întâlnit în cale după ce am pus piciorul în insulă ne-a informat că scriitorul se afla la el acasă, că s-a întors de curând dintr-o călătorie în Sinai, că și-a clădit o locuință nouă aici, în Egina, arătându-ne și drumul ce ducea spre domiciliul său. La sfatul omului acela, am luat una din birjele ce dormitau în stație și am pornit pe un drumeag de țară, cu hârtoape și pietroaie, ce șerpuia pe marginea mării, sprf lociil indicat, cam la doi kilometri de oraș.

După câteva minute de mers, cam pe la jumătatea drumului, zărim înaintea noastră două căsuțe albe, izolate pe țărmul singular, ca două blocuri de marmură așezate pe un mic promontoriu. Trei oameni mergând pe jos, cu capetele descoperite și cu hainele pe braț, veneau dinspre ele. Crezusem la început că unul dintre ei trebuia să fie chiar personajul căutat de noi. Surugiul ni l-a și arătat îndată, cu vădită încântare:

- Priviți, acela din mijloc e kirio Kazantzakis!

Am oprit birja, am coborât, i-am salutat pe cei trei drumeți, spunându-le cine suntem, de unde venim și pe cine căutăm. Cel mai înalt dintre cei trei bărbați, când a auzit că venim din România, a avut o tresărire bruscă și puternică de surprindere, ca și cum i-ar fi sosit pe neașteptate niște soli ce-i puteau aduce o veste extrem de importantă. Și-a îmbrăcat numai-decât haina și ne-a strâns mâinile cu efuziune. L-am recunoscut îndată pe Kazantzakis însuși. El era însoțit de romancierul olandez Blester,

prieten și oaspete al lui în insulă - un blond pronunțat, cu haine albe, taciturn, ce putea fi luat drept arhitect sau arheolog - și de pictorul Kalmukas, din Atena, mic, negricios, jovial și volubil, el singur vorbind mai mult decât ceilalți doi la un loc. Se duceau toți trei spre oraș.

După ce am făcut prezentările și am aflat că locuiau în cele două căsuțe de pe țărmul insulei (una a lui Kazantzakis, cealaltă a lui Kalmukas), unde formau, împreună cu soțiile lor, o colonie de artiști îndrăgostiți de colțul acela arid, stâncos și solitar al Eginiei, Kazantzakis s-a despărțit de prietenii lui, rugându-i să-l ierte că nu se mai duce cu ei (probabil pentru aprovizionări) și s-a întors din drum, împreună cu noi. Această întâlnire nevisată îi produsese o mare bucurie și era la fel de nerăbdător să ne audă vorbind, pe cât de fericiti eram noi că-l descoperisem atât de ușor.

Aveam în față un bărbat înalt, subțire, cu figură spirituală, de ascet, cu niște sprâncene mari, stufoase, de corsar, sub care țâșneau luminile a doi ochi pătrunzători, totuși calzi și prietenoși, un om de peste 50 de ani, făcând de la primul contact impresia că e un personaj desprins dintr-o pânză de El Greco. Abia mai târziu aveam să aflăm că Nikos Kazantzakis se considera un fel de alter-ego al marelui pictor, nu numai în virtutea afinităților spirituale și temperamentale evidente în înfățișarea și în scrierile lui, dar și datorită faptului că aveau aceeași obârșie, amândoi fiind născuți în Creta. Ținea în mână o carte de format redus, legată în piele, un *Dante*, din care spunea că citește mereu, în momentele de răgaz, ca dintr-o mică Biblie. Era cartea lui de căpătâi de care zicea că nu se desparte niciodată, fiind însoțitorul său cel mai fidel în călătoriile prin lumea largă.

De cum a auzit că venim din România, prima întrebare pe care ne-a pus-o a fost să-i spunem dacă l-am cunoscut pe Panait Istrati. Eram primii bucureșteni pe care-i întâlnea de la moartea lui Panait Istrati. Ne-a rugat să-i vorbim cât mai mult, să-i

povestim tot ce știam despre *Panaitaki* (Panait Istrati - *n.r.*), marele său prieten care decedase cu puțin mai înainte.

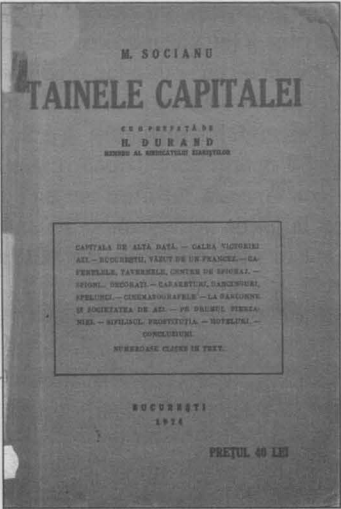
Ne-a condus la noua lui casă, unde sosirea noastră a produs o bucurie și mai mare, dat fiind că doamna Kazantzakis - ea însăși scriitoare, semnând cu numele propriu, Eleni Samios, mai tânără ca el, o ateniencă foarte frumoasă, cultă și de inteligență scilipitoare - tocmai lucra o carte despre... Panait Istrati. Prezența noastră era pentru ei ca o intervenție providențială, căci puteam să-i ajutăm, prin cele ce vom povesti, să încheie cartea despre defunctul lor prieten. Am fost conduși prin locuința abia terminată, Kazantzakis ne-a arătat "camera de tortură", o odăiță mobilată modest, încărcată de cărți și hârtii răvășite, un adevărat atelier de scriitor, dar prevăzută cu ferestre largi, de unde se vedea coasta Peloponezului și insula Salamina, a căror priveliște putea să pună în mișcare până și imaginația cea mai leneșă, cum ne spunea amfitrionul; am urcat pe terasa încinsă de soare, am coborât pe mica plajă din fața vilei, gazdele fiind fericite să ne relateze felul cum au început și realizat fiecare colț al "refugiului" lor din vacarmul lumesc.

Fragment din volumul: *Excursie în Ciclade*, București, 1996, preluat în volumul: *Călători români în Grecia*, antologie de Georgeta Filitti, Editura Pegasus Press, București, 2004

Pericle Martinescu, în anii debutului literar

PATRIMONIUL

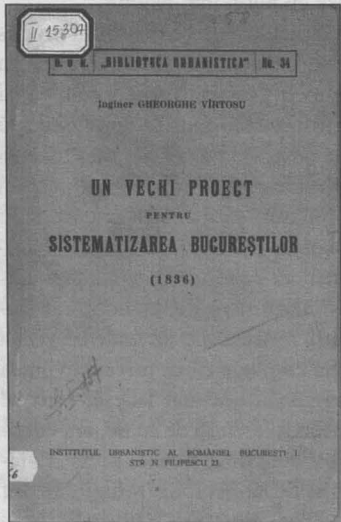
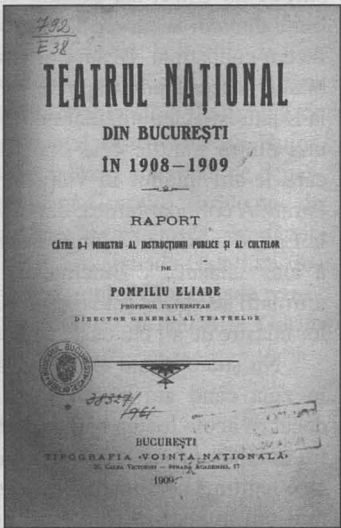

M. SOCIANU, *Tainele Capitalei*, cu o prefață de H. Durand, membru al Sindicatului Zia-riștilor, București, Tiparul Cultura Națională, 1924, 118 p.

În loc să ne înapoiem în București, automobilul o ia la dreapta, trece prin fața Arcului de Triumf, care stătea să se surpe și ne duce la capătul Șoselei. Trecem Hipodromul, apoi o cale ferată și iată-ne în câmp. Drumul e de nedescris. Trecem prin fața unui eleșteu, de unde se aude orăcăitul broaștelor; trecem peste o sumedenie de hopuri și gropi și ajungem în fața unei grădinițe luminată cu lămpioane...

Pompiliu ELIADE, *Teatrul Național din București în 1908-1909*. Raport către d-l minis-tru al Instrucțiunii Publice și Cultelor, de Pompiliu Eliade, profesor universitar, director gene-ral al teatrelor, București, Tipografia „Voința Națională”, 1909, 124 p. cu tab.

Dintre toate piesele originale ale stagiunii, publicul a preferat Apus de soare a d-lui Barbu Delavrancea. Cu toate acestea, părerile spectatorilor sunt împărțite în privința ei și ne-a fost dat să admirăm, mai mult ca oricând, spiritul exagerat al rasei noastre. Totuși, în așteptarea „capului de operă” național, am ales o piesă cu însușiri și lipsuri, în credința că acel „cap de operă” visat nu va sosi niciodată...

Gheorghe VÂRTOSU, inginer, *Un vechi proiect pentru sistematizarea Bucureștilor* (1836), Biblioteca Urbanistică nr. 34, București, Institutul Urbanistic al României, [f.a.], 44 p.

„La art. 13, 14, 15 și 16 din Regulament se cuprinde chipul cum să se facă curățirea gunoiului, după veniturile ce le are Statul. Din aprilie trecut, constructorul celor 4 caldarâmuri să curețe numai acele caldarâmuri, în socoteala celui contract, iar curățirea celorlal-te uliți să fie lăsată la voința și îndeletnicirea proprietarilor, a căror cea dintâi trebuință este să îndepărteze uriciunea ce se pricinuiște din murdărlăc la obșteasca sănătate...”

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Traian DIACONESCU – *Fascinația clasicismului*

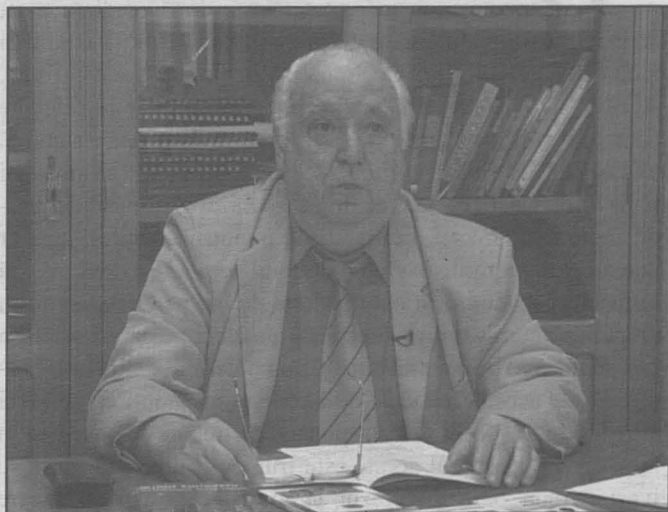
Filolog, profesor de limbi clasice, exeget și traducător, profesorul ieșean Traian Diaconescu (foto) s-a remarcat prin diversitatea preocupărilor: studii de limba și literatura greacă și latină, traduceri (comentate) de texte clasice și din latina medievală, prelegeri universitare și conferințe susținute la mari universități europene, în Italia, Germania, Spania sau Grecia. În această serie se include și culegerea de conferințe *Etnogeneza românilor* (Iași, Institutul European, 2003), prezentată publicului larg în trei versiuni (română, engleză și franceză).

Cele trei conferințe, având ca subtitlu „Noi lecțiuni din istoriografii latini”, au ca temă comună cercetarea și interpretarea izvoarelor istoriografice privind retragerea romană din Dacia, o temă pe cât de veche, pe atât de disputată, inclusiv în lumea istoriografilor și a filologilor. În fond, din 1791 încoace (anul redactării documentului *Supplex Libellus Valachorum*) textele latine nu au încetat a fi interpretate subiectiv, fie în scopul susținerii unui scenariu *fictiv* privind etnogeneza românilor, fie, din contră, pentru a demonta teza imposibilității retragerii totale a elementului roman. Întrucât izvoarele latine în această privință sunt adesea echi-voce (ele ajungând la noi inclusiv cu erori de transcriere, implicit de interpretare) profesorul Traian Diaconescu își asumă dificila misiune de a *reciti comparativ* și, unde este cazul, a amenda erorile strecurate voit de unii istoriografi par-tizani.

În acest demers, necesitând un uriaș efort de analiză și interpretare filologică, cercetătorul ieșean se plasează necondiționat pe linia susținătorilor tezei continuității românilor în hotarele istorice, ilustrată – chiar și parțial – de savanți precum B. P. Hasdeu, A. D. Xenopol, D. Onciul, N. Iorga, Sextil Pușcariu, V. Pârvan, C. Daicoviciu, D. Prodan, Al. Sacerdoțeanu, G. C. Giurescu, Dumitru Berciu, I. Nestor etc. iar dintre stră-îni W. Tomaschek, Th. Mommsen, T. Tömm, Gino Lupi, H. Teil ș.a.

Combătând mitul exterminării dacilor și, implicit, al vidu-lui demografic din Carpați, Tr. Diaconescu aduce ca principa-le argumente textele din *Historia Augusta* de Vespicius, apoi mărturiile lui Eutropius (316-387 e.n.), intitulate *Breviarium ab urbe condita*, precum și considerațiile lui Iordanes despre retragerea lui Aurelian din Dacia Traiana (cu deosebire textul *Romana*). Sesizând, pe urmele cercetătorului Vladimir Iliescu (v. art. *Părăsirea Daciei în lumina izvoarelor literare*, în „Stu-dii și cercetări de istorie veche”, 1971, nr. 3, p. 425 și urm.), că textele lui Eutropius și Vespicius reprezintă o tradiție „gre-șită”, autorul alege varianta „corectă”, respectiv cea susținută de Iordanes. În viziunea cercetătorului, „greșită” este teza eva-cuării totale a armatei și populației din Dacia, în vreme ce teza lui Iordanes privind evacuarea exclusiv a armatei este mai plauzibilă.

Este analizat, cu mijloace filologice, și textul fundamental al lui Iordanes din *Romana*, reinterpretat în funcție de variantele Savagner și Popa-Lisseanu. Opinia lui Traian Diaconescu, exprimată prin traducerea și inter-prețarea textului lui Iordanes, care a stârnit atâtea contro-verse, este aceea că istoricul got *atestă* retragerea armatei

(*legiones*), ca și a populației civile (*Daces*), inclusiv evacuarea parțială a populației locale (*evocatis extinde legionibus*), consemnând totodată că populația daco-romană era alcătuită din latinofoni.

Observații temeinice privesc și termenul de *dacus*, care, susține Tr. Diaconescu, în vremea lui Iordanes nu mai constituia un simplu *etnonim*, ci un *toponim*, devenit ter-men generic. „Acest termen dobândise note semantice com-plexe – politice, geografice, demografice – care se vor perpe-tua mai târziu în istoriografia europeană”, conchide autorul cărții.

Tradusă în două limbi de circulație europeană, *Etno-geneza românilor* de Traian Diaconescu rămâne un model de filologie aplicată, pusă în slujba unei idei națio-nale. (M.N.)

„*Mihai Eminescu și antichitatea greco-latină* este a doua ediție a lucrării din 1982, *Eminescu și clasicismul greco-latin* (ediție îngrijită, prefață, note, bibliografie, indice de Traian Diaconescu, Ed. Junimea, Iași, 1982, pp. I-XXVI). Noua ediție revizuită și mult augmentată renunță la titlul cam restrictiv (referitor doar la perioada clasicismului grec și roman), întrucât „poetul nu se inspiră numai din lumea clasică din vremea lui Pericle sau din vremea lui Augustus, ci și din epoci preclasice sau postclasice ale culturii antice. Am făcut acest lucru întru-cât, prin termenul «clasic» înțelegem atât structuri axiolo-gice, cât și temporale, valori cu sens de reper și model pentru spiritualitatea noastră românească sau pentru spiri-tualitatea europeană.” După trei decenii de la prima ediție, exegeza pe tema valorificării antichității greco-latine în creația eminesciană a sporit, însă, cu puține excepții, aceasta se dovedește mai mult o producție *repetitivă*, deci mai puțin *creativă*, axată mai ales pe identificarea *surse-lor* (și acestea atât de aproximative) și mai puțin pe recep-tare.”

Dr. Zenovie CÂRLUGEA

Platon – *Gorgias* (Capitolul XXXIX – fragment)

De aceea glăsuiește legea că este nedrept și urât a căuta să ai mai mult decât ceilalți și aceasta o numesc ei nedreptate; însă, după credința mea, natura însăși ne arată că e drept ca cel superior să aibă mai mult decât cel inferior, și cel puternic mai mult decât cel slab. Aceasta ne-o arată ea în multe împrejurări, atât la celelalte ființe, cât și-n toate țările și generațiile, că dreptatea e stabilită așa, ca cel superior să poruncească celui inferior și să aibă mai mult ca el. Căci altfel pe ce drept s-a bazat Xerxe când a pornit împotriva Greciei, sau tatăl său împotriva sciților? Și s-ar putea înșira cu miile exemple de felul acesta. Eu cred însă că ei fac aceasta conform naturii dreptului și, pe Zeus, conform dreptului naturii; totuși, firește că nu acela pe care-l stabilim noi, modelând pe cei mai buni și mai puternici dintre noi; într-adevăr, pe aceștia luându-i de tineri și dresându-i ca pe lei și amestându-i, îi facem sclavi, spunând că trebuie să posedăm în mod egal și că lucrul acesta este frumos și drept. Iar dacă se ivește vreun bărbat încrezut cu o natură superioară, care lepădând și sfărâmând toate acestea scapă de ele și calcă în picioare formulele și scamatoriile noastre și descântecele și

toate legile cele contra naturii, atunci iată-l pe sclavul nostru ridicând capul și devenind stăpân; și atunci se reivește dreptul naturii. Mi se pare că și Pindar arată cele zise de mine în cântecul în care spune că "Legea este regina tuturor muritorilor și nemuritorilor; aceasta conduce cu mâna-i supremă pe om, justificând fapta cea mai violentă; judec după isprăvile lui Hercule, de vreme ce fără să-i cumpere"... cam așa vorbește el, căci nu știu cântecul; vrea să spună că a luat boii fără să-i cumpere și fără să-i dea Gerion, socotind că acesta-i dreptul natural și că boii și celelalte bunuri ale celor inferiori și mai slabi aparțin celui superior și mai puternic.

Traducere de Traian DIACONESCU

Biobibliografie

Profesorul Traian Diaconescu s-a născut la 14 iulie 1939, în satul Boghea, com. Bălcești, jud. Vâlcea, într-o familie de țărani. După studii gimnaziale la București și liceale la Balș, devine, din 1958, student al Universității din București, Facultatea de limbi clasice, cu specializarea în limbile romanice moderne (italiana și spaniola).

Din 1963 începe cariera didactică la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, străbătând pe rând toate treptele profesionale, de la preparator la profesor titular și șef de catedră. Între 1990-2000 este șef al Departamentului de limbi clasice și romanice, iar din 1992 conduce doctorate, după ce și-a susținut propria teză, în 1974, cu titlul: *Metaforă și univers saturnalic în comedia lui Plaut*.

Debutează publicistic în 1965, în publicația „Iașiul literar”, cu un studiu despre *Vasile Alecsandri și marii poeți din epoca lui August*, fiind apoi găzduit de numeroase reviste literare și de specialitate, atât din Iași cât și din București sau R. Moldova: „Studii clasice”, „Studia antiqua et archaeologica”, „Cronica”, „Convorbiri literare” etc.

Traducător avizat din literatura clasică și modernă, pe linia marilor noștri clasiști, Aram Frenkian, N. I. Barbu, Cicerone Poghir, Th. Simenski sau Petru Caraman, ori mai recent Gh. Vlăduțescu, profesorul Traian Diaconescu a tălmăcit în românește texte fundamentale ale literaturii latine și grecești, antice ori medievale, ce au deschis istoricilor, dar și lingviștilor și istoricilor literari, noi perspective de studiu. Amintesc aici seria *Scrieri alese. Poezia latină din epoca Renașterii pe teritoriul României*, de Johannes Sommer și Christianus Schaesalus, ediție bilingvă, Iași, Ed. Junimea, 1988, *Enchiridion sive Stella Orientalis splendens Occidentali*, de Nicolae Milescu Spătarul, Iași, Institutul European, 1997, sau *Viața lui Despot Vodă. Istoriografia Renașterii despre români*, de Johannes Sommer Pirmensis și Antonio Maria Gratianus, Iași, Institutul European, 1998.

Din aceeași arie de preocupări, menționăm și îndemnul către d-na Antal Gyöngyvér de a traduce, din limba latină, operele lui Nicolaus Olahus, editate în 2011 de Editura Biblioteca Bucureștilor și prezentate la Târgul de carte „Gaudeamus”, 2011.

Dintre autorii clasici, greci și latini, Traian Diaconescu traduce pe Esop (*Fabule*, din greaca veche, București, Ed. Vestala, 1999), Seneca (*Tragedii*, 2 vol., din limba latină, București, Ed. Univers, 1978) și *Poeți latini postclasici* (Iași, Institutul European, 2002). De asemenea, a tradus integral, din elină, dialogul *Gorgias, sau despre retorică*, de Platon (București, Ed. Vestala, 2000), lucrare ce vine să completeze seria integrală a operelor lui Platon, publicată între 1974-1993, inițial din râvna lui Constantin Noica, apoi a lui Petru Creția.

De asemenea, a îmbrăcat în haină latină texte clasice ale literaturii române, de la *Miorița* și *Meșterul Manole*, la poezii de M. Eminescu, Vasile Alecsandri (pentru transpunerea în limba latină a *Cântecului gîntei latine* a fost distins, în 1979, cu Premiul „Francesco Petrarca”, Avignon), apoi Macedonski, Bacovia, Blaga, Arghezi etc.

Între lucrările de *sinteză*, expresie a cercetărilor asidui ale profesorului Traian Diaconescu pe tărâm filologic și istorico-literar, semnalăm *Eminescu și clasicismul greco-latin* (2 ediții, Iași, Ed. Junimea, 1982 și, respectiv, 2010, ediție revăzută și completată, în special la capitolul bibliografie, prezentată sub titlul *Eminescu și antichitatea greco-latină*), precum și studiul *Etnogeneza românilor / The Romanian's Ethnogenesis*, (Iași, Institutul European, 2003), bazat pe o vastă cercetare a izvoarelor istoriografice privind problema retragerii romane din Dacia.

Începând cu anul 1972, Traian Diaconescu efectuează stagii de documentare în străinătate, la Perugia, Freiburg (1985) și Viena, apoi, după 1990, în Grecia, Spania și, din nou, în Italia. Sunt ani de studiu și acumulări, finalizate prin lucrări de specialitate. Cu totul, a tipărit peste 22 de volume de autor, 100 de lucrări publicate în reviste academice și este prezent în peste 15 volume colective.

Este membru al U.S. din România (din 1980), al Societăților de Studii Clasice, dar și de Filologie, iar din 1995 membru al Uniunii de Studii Latine. Deține Premiul „I. L. Caragiale” al Academiei Române (1984), pentru traducerea *Tragediilor* lui Seneca.

EUTROPIUS – Cucerirea Daciei și revelația manuscriselor

Veritas numquam perit
(Seneca, *Troades*, 623)

Poporul român s-a format în spațiul Daciei străbune, atât în nordul cât și în sudul Dunării, cu precădere în teritoriul carpato-danubiano-pontic.

Continuitatea elementului autohton, traco-dac, în timpul cuceririi romane și a elementului daco-roman, în timpul migrațiilor barbare, sînt adevăruri susținute de argumente istorice, lingvistice, arheologice, etnografice etc. care au forța unor axiome.

Totuși, în secolul al XVIII-lea, istoriografia de curte austro-ungară, pentru a contracara revendicările românilor din Transilvania, exprimate în *Supplex Libellus Valachorum*, a încercat să demonstreze că patria primară a românilor a fost numai în sudul Dunării și că nu există o continuitate în spațiul istoric românesc.

Această ipoteză susținută, în trecut, de erudiții Engel, Sulzer și Rösler, și reluată, mai târziu, de mulți istoriografi unguri are, ca punct de plecare, aserțiuni care n-au fost probate convingător. Dintr-un punct de vedere, aserțiunile menționate:

- 1) Dacii ar fi fost distruși în urma războiului cu romanii.
- 2) Dacia nu ar fi fost romanizată în perioada de la cucerirea lui Traian (106) pînă la retragerea lui Aurelian (275);
- 3) Locuitorii daco-romani ar fi fost evacuați în sudul Dunării de Aurelian;
- 4) Enclavele romane și autohtone rămase ar fi dispărut în timpul migrațiilor barbare.

Aceste teze au fost respinse de numeroși cercetători români sau străini, cu dovezi istorice, lingvistice, arheologice etc., – în lucrări de sinteză sau detaliu, demonstrînd că tezele rösleriene sau neo-rösleriene constituie un scenariu politic și nu un adevăr științific.

Ipoteza dispariției poporului dac, exterminat în războaiele cu romanii, formulată încă de Școala Ardeleană (care cultiva mitul purității latine a poporului român), preluată de Rösler și repetată de numeroși istorici străini, a devenit un loc comun al istoriografiei maghiare din perioada interbelică sau chiar din vremea noastră. În sinteza *Histoire de la Hongrie*, Budapesta, Editions Corviana, 1974, p.20, editată de Institutul de Istorie al Academiei Maghiare, întîlnim această afirmație: "*La romanisation de la Dacie est caractérisée par le fait que la population urbaine se composait uniquement d'immigrés (s.n.). Selon un historiographe contemporain, la guerre avait décimé la population à tel point que Traian devait en faire venir d'ailleurs, ex toto orbe Romano. Les pertes de vie causées par la guerre, les dizaines de milliers de prisonniers vendus comme esclaves, et les fuyards qui, plus tard, devaient constituer la tribu des Daces libres, laissèrent derrière eux un véritable vide démographique (s.n.). La couche des aristocrates devait avoir perdu beaucoup de sang; en effet, en Dacie, les Romains ne*

créèrent point de civitates indigènes (s.n.), se contenant de soumettre la population autochtone à l'administration romaine. Mais la survie même du peuple dace devait être profondément compromise, car les régions montagneuses, jadis très peuplées, se vidèrent littéralement (s.n.); autour des places fortes démolies, l'agriculture disparut, de sorte que les archéologues n'y découvrent actuellement aucune trace de vie (s.n.)."

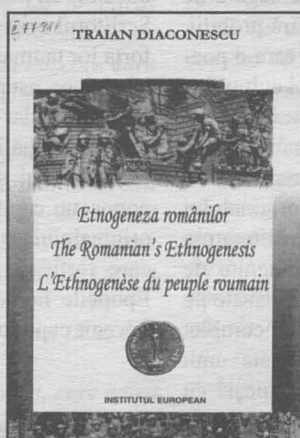
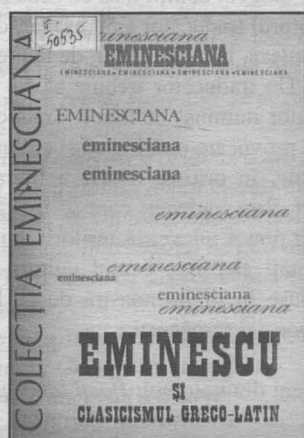
"Romanizarea Daciei este caracterizată prin faptul că populația urbană se compunea **unicamente din imigrați** (s.n.). După un istoriograf contemporan, războiul decimase populația astfel încât Traian trebuia să facă să vină <coloni> din altă parte. ex toto orbe Romano. Pierderile de vieți cauzate de război, zecile de mii de prizonieri vînduți ca sclavi și fugarii care, mai târziu, trebuiau să constituie tribul dacilor liberi, lăsară în urma lor un **veritabil vid demografic** (s.n.). Categoria aristocraților a trebuit să piardă mult sânge; în consecință, în Dacia, **romanii nu creează cetăți indigene** (s.n.), mulțumindu-se doar să supună populația autohtonă administrației romane. Dar supraviețuirea însăși a poporului dac a trebuit să fie profund compromisă, căci regiunile muntoase, odinioară foarte populate, **se goliră literalmente** (s.n.); în jurul cetăților dărîmate agricultura dispăru, astfel încît **arheologii nu mai descoperă acolo, actualmente, nici o urmă de viață**" (tr.n.).

Acest mit al exterminării dacilor și al vidului demografic în Carpați are ca bază lingvistică principală celebra mărturie a istoriografului latin Eutropius. În lucrarea de mai jos, vom reconsidera, în lumina descoperirilor filologiei clasice moderne, acest text latin, care este o piatră de temelie a problemei etnogenezei poporului român.

Istoricul latin Eutropius (316-387 e.n.) a scris un celebru compendiu de istorie romană cu titlul *Breviarum ab urbe condita*, la îndemnul împăratului roman Valens (367-378 e.n.). Autorul sintetizează, în 10 cărți, evenimentele majore din istoria Romei și a provinciilor anexate Imperiului Roman. Acest compendiu a avut un destin excepțional. În antichitate, a fost tradus în grecește, iar în istoriografia modernă, privitoare la etnogeneza românilor, a fost foarte mult comentat.

Relatările cele mai importante despre daci apar în patru locuri, anume în cărțile: **VIII, 2, 2** (referiri la triburile germanice prezente în Dacia), **VIII, 6, 2** (relatări despre transformarea Daciei în provincie romană de către Traian), **IX, 8, 2** (date despre pierderea controlului militar roman asupra Daciei în timpul lui Gallienus) și **IX, 15, 1** (referiri la retragerea legiunilor și a rețelei administrative romane în sudul Dunării, sub Aurelian)...

Fragment din volumul: *Etnogeneza românilor. Noi lecțiuni din istoriografia latină*, Iași, Institutul European, 2003, p. 7

“Utopia traducerilor perfecte”

Dr. Traian DIACONESCU

Prin competență lingvistică și har poetic, traducătorul transplantează poemul din limba latină în limba română, depășind dihotomia dintre transferul formal și transferul semantic. Este utopică opinia unei traduceri perfecte, la nivel fizic și metafizic. Traducerile bune sînt versiunile care echivalează funcțional valorile denotative și conotative ale textului străin și se supun orizontului de așteptare al cititorului contemporan. Toate traducerile au virtuți și scăderi pentru că este imposibilă captarea absolută a substanței semantice și stilistice a textului tradus, ca și neantizarea personalității traducătorului.

Să nu uităm că traducerea *Septuagintei* a fost primită în lumea iudaismului palestinian ca o blasfemie, iar în rîndul iudaismului babilonian ca un alt vițel de aur. Totuși, de la Hieronymus, la Luther, pînă în secolul nostru, traducerea *Bibliei* a reprezentat un act de creație fără pereche în procesul de consolidare a credinței creștine și a limbajului literar modern.

Traducerile din limbile clasice au un spor de dificultate și frumusețe în raport cu cele din limbile moderne. Traducătorul ideal, dotat cu *ingenium* și *ars*, nu este un arheolog care descoperă și clasifică statui, ci un demiurg, ca Pygmalion, care dăruiește versiunilor sale *animus* și *anima*, luminînd ca o flacără peste comori. Poeții latini postclasici pun la probe complexe știința și arta unui traducător. Poemele lor sînt scrise în epoci diferite, de autori diferiți, cu stiluri diferite, în metri diferiți, puțin cunoscuți de cititorul român. Versiunile din poezia creștină cer respectarea sacrului încifrat în simboluri cu semnificații soteriologice. Valoarea doctrinară și cea poetică invită traducătorul la un act de creație și, totodată, de smerenie.

Am încercat să acordăm poezilor latini statutul de cetățeni, nu de exilați, în patria limbii noastre neolatine. De aceea am acordat o atenție nouă modalităților prozodice. În literatura română, traducerile din poezia antică se limitează, îndeosebi, la două mari direcții: variante în metru original, savante și adesea rigide pentru cititorul comun, sau variante în strofe rimate, neoclasice, dar depărtate de partitura latină. Formele metrice ritmate din antichitate sau formele metrice rimate din epoca modernă reflectă ordinea, proporția, armonia, așadar concepte clasice, iar versul liber, dezlegat de aceste norme, prezent în poezia contemporană, oglindește o structură psiho-culturală nouă, sprijinită pe concepte non-clasice, familiare cititorului de azi. Receptorul modern nu mai înțelege semnul poetic antic fără glose. Traducerea lui Pindar sau Horațiu în complicatele strofe originale, cu prozodie savantă, ar fi un act de arheologie, nu de poezie vaticinară.

Noi am preferat a treia cale, care îmbină versul clasic cu versul modern, armonia celui dintîi cu libertatea celui din urmă. Structurile noastre metrice sînt ritmate, muzicale, dezlegate de servituți formale, luminate de intuiție, cu vocabular fără proibiții, în sfîrșit, reprezintă un limbaj poetic contemporan în care o poezie bimilenară poate renaște și care corespunde codului cultural și orizontului de așteptare al cititorului modern.

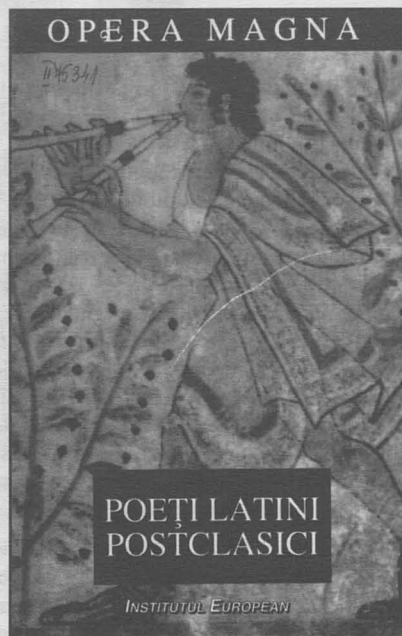
Opțiunea traducătorului pentru un metru antic sau modern este determinată de genul literar al operei și, de asemenea, de codul cultural al destinatarului. Constelația poetică a originalului trebuie reflectată într-un metru cunoscut de cititor. În literatura noastră, hexametru și strofa safică au fost împămîntenite de geniul lui Eminescu. Dar formulele metrice românești, bazate pe accent, oricît de reușite ar fi, nu vor substitui niciodată complet virtuțile metricii antice, bazate pe cantitate și destinate unui receptor cu alt cod cultural. Un traducător inspirat intuiește cu fervoare savantă microstructurile lirice sau dramatice care consu-

nă cu originalul străin. Noi preferăm structurile metrice moderne, ritmate, fără a elimina însă metru antic sau poemul cu rimă. Hexametru, distihul elegiac și strofa safică sînt însă astăzi valori ale limbajului poetic românesc și noi nu le-am evitat. Versiunile confine cu originalul certifică talentul traducătorului și, totodată, maturitatea limbajului poetic românesc sincron, peste timp și spațiu, cu marile literaturi europene.

Traducerile nu pot înlocui originalul, dar pot să-l recreeze mai mult sau mai puțin exact. Traducătorii sînt ca niște corăbieri care se întorc dintr-o lume nouă cu trofee mirabile. Steaua polară scapără și-i îndrumă pe cărările mișcătoare ale limbajului poetic. Drumul pe valuri este un mod de existență și limanul călătoriei este întoarcerea în patrie. Aici ei se purifică și depun ofrande în templul cetății și al poeziei.

În cultura noastră mai circulă un loc comun: “Traducerile nu fac literatură”. Este o judecată de valoare falsă din perspectivă estetică și păguboasă din perspectivă istorică. Traducerile bune sînt literatură autentică așa cum creațiile originale sînt, deseori, maculatură imundă. Marile literaturi ale lumii au început și s-au consolidat prin traduceri care au fost finții subterane pentru plantația creațiilor originale. Literatura greacă a fortificat literatura latină, iar literaturile clasice și literaturile occidentale au grăbit înălțarea, din umbra incultă, a literaturii române. Traducerile sînt ferestre deschise spre lumi noi și lumina acestora hrănește substanța și expresia literaturii originale. Judecat în această perspectivă, statutul literar și social al traducerilor trebuie reconsiderat.

Traducătorul bun este frate geamăn cu scriitorul original pentru că amîndoi sînt plămădiți din aceeași substanță divină. Materia creației acestora diferă, dar finalitatea creației lor concordă. Scriitorul, în ipostaza de creator original, transferă într-un limbaj autonom universul său exterior sau interior, iar în ipostaza de traducător, un mesaj artistic alogen, confin însă cu sensibilitatea sa. Scriitorul original și scriitorul traducător sînt, așadar, demiurgi și forța lor taumaturgică iriază, în creațiile lor, de la literă și sunet la viziune asupra lumii. Un traducător trebuie să fie un filolog pragmatic, dar și un creator iluminat de muze. Traducerile bune sînt, în ultimă instanță, o provocare ontologică și culturală. Acestea ar trebui să constituie, în oricare istorie a literaturii unui popor, un capitol distinct. Prin traduceri care se înalță la rangul originalului, cultura unui popor anexează teritorii spirituale noi care fortifică, prin afinități elective, geniul culturii naționale. Epopeile homerice, traduse în limba noastră de G. Murnu, au devenit capodopere ale poeziei românești...

Fragment din volumul: *Poeți latini postclasici*,
Iași, Institutul European, 2000, p. 7

Căutare | Rezultate | Căutări anterioare

Căutare simplă

Căutare avansată

Selectare colecție: General

Cuvânt / cuvinte:

☐ Conținut ☐ Exact ☐ Începe cu

Colecții

NOUTĂȚI (aprilie-mai) (212)

NOUTĂȚI - Publicații periodice (aprilie-mai) (242)

Istoria românilor și a romanității orientale (462)

Columna lui Traian – monumentul și epoca (27)

DACOROMANICA, realizare de vârf a Bibliotecii Metropolitane București, este cea mai importantă bibliotecă digitală românească accesibilă gratuit în INTERNET. Dezvoltarea ei prin îmbogățirea continuă cu documente digitalizate se face permanent, în fiecare săptămână, pentru a fi un veritabil instrument în serviciul rețelilor de cooperare națională și internațională, precum și pentru a deveni partener în Biblioteca Virtuală Europeană EUROPEANA. DACOROMANICA este singura bibliotecă digitală profesionistă din România, concepută pentru a răspunde provocărilor Mileniului III ce poate fi accesată la adresa www.dacoromanica.ro.

Noutăți mai 2012

⇒ **Basmе din toate ținuturile românești, București, Editura Librăriei SOCEC & Co, Societate Anonimă, 1909, XV + 314 p.**

"Am utilizat tot ce se putea utiliza pe acest teren, începând cu Ispirescu și Creangă, pe care îi socotim prea identificați cu geniul popular pentru a-i mai prenumăra între scriitorii literaturii culte.

Pentru textele dialectale nu am ezitat să cităm și în graiul particular acelor regiuni; de vreme ce, dacă culegerea de față are ca rațiune să învedereze că există o unitate de cugetare, simțire și închipuire – că este un suflet unic – în toată „România”, atunci ea poate învedera încă o dată mai mult că este aceeași unitate și în vorbire."

⇒ **Nicolae I. Angelescu, Negustorii de odinioară: familia Dancovici, București, Institutul de Arte Grafice E. Marvan, 1932, 20 p. cu 9 pl.**

"O însemnată familie de negustori este familia Dancovici, însemnată prin numărul mare de membri care au practicat comerțul și mai ales prin rolul ce unii din membrii acestei familii l-au avut în mișcarea națională din 1848, acea mișcare care a fost, în mare parte, sprijinită de negustorii din București, conduși și de Vasile Dancovici.

Familia Dancovici, originară din Ploiești, își trage origina de la un Dancu stabilit acolo înainte de 1780, originar sau venit din altă parte, nu s-a putut afla. El era mic negustor, căci numai astfel se explică îndrumarea ce el a dat tuturor fiilor săi înspre comerț. După moda de atunci, el și-a schimbat numele de Dancu în Dancovici.

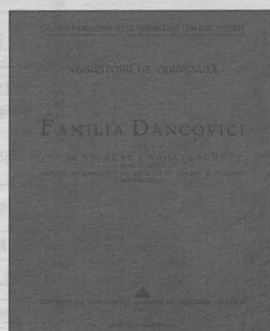
Și astfel găsim în codicele de morți pe cei patru fii ai lui: Vasile, Tudor, Grigore și Anastasie.

Vasile Dancovici a avut un fiu, Alecu Dancovici, care a fost

și el negustor. Tudor a avut șase copii, patru băieți și două fete; toți băieții au fost negustori, iar Grigore a avut mai mulți copii, din care însă nici unul nu a fost negustor, dar prin fetele lui măritate cu negustori a legat și el familia lui de interesele comerțului bucureștean. Despre Anastasie atât s-a putut afla, că a fost negustor în Pitești, unde se mai află și astăzi urmași de ai lui. Rar se găsește în trecutul comerțului românesc o mai numeroasă familie de negustori ca familia Dancovici, care prin faptele unora din membrii ei să fi cinstit breasla și țara ca această numeroasă și binecuvântată de Dumnezeu familie."

⇒ **Nicolae Georgescu, Regele României la Londra. O călătorie epocală: impresii, documente, vederi recapitulări, București, Editura Librăriei SOCEC & Co, 1938, 144 p. cu foto alb-negru**

"...Am admirat întotdeauna marile însușiri ale poporului englez – a continuat suveranul României. Plec în Anglia ca oaspete al maiestăților lor Regele și Regina și al poporului britanic, ca Ambasador al poporului Meu care, sper, va deveni tot mai cunoscut cu trecerea anilor. Este nevoie azi, mai mult ca oricând, de o mai bună înțelegere între popoare și națiuni. Sunt convins că acum se pun temeliile unei păci durabile și permanente, care va permite tuturor popoarelor și tuturor națiunilor să aducă contribuția lor la progresul mondial, deși viitorul imediat ar putea să prezinte noi piedici de învins. Voi fi foarte fericit dacă voi avea posibilitatea să aduc o cât de mică contribuție la realizarea acestei nobile aspirații..."

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

20th EBLIDA – NAPLE conference Copenhagen, May 2012

List of participants

First name	Family name	Institution	Position	Country
Enilda	Kola	National Library of Albania	IT specialist	Albania
Gerald	Leitner	EBLIDA	President	Austria
Jan	Braeckman	Bibnet	Director	Belgium
Joris	Deene	SA&S	Legal Advisor	Belgium
Robin	Knowles	Civic Agenda EU	Director	Belgium
Maarten	Vandekerckhove	Flemish government	Public libraries responsible	Belgium
Ana	Dadić	Ministry of Culture	Adviser	Croatia
Marija	Grozdanic	Zagreb City Libraries	R&D Department	Croatia
Marijana	Misetic	Croatian Library Association	President	Croatia
Eva	Bartůňková	National Library of the Czech Republic	Librarian	Czech Republic
Iva	Brozek	J. E. Purkyne University Ustinad Labem	Head of the Library	Czech Republic
Zdeněk	Matušík	National Library of the Czech Republic	Department Head	Czech Republic
Pia	Allerslev	Copenhagen	Mayor of Culture and Leisure Copenhagen	Denmark
Hans Hebsgaard	Andersen	HK Stat-State Library and Archive Committee	Boardmember	Denmark
René	Birkemark Olesen	Danish Agency for Culture	Team leader	Denmark
Britta	Bitsch	Citizenservice and Libraries, Aarhus	Head of Branch libraries	Denmark
Jytte	Braemer	Fredericia Bibliotek	Library director	Denmark
Lene	Byrialsen	Danish Library Association	EC member EBLIDA	Denmark
Christine	Bødcher-Hansen	Danish Publishers	Director	Denmark
Peter	Danelund	DBC	Product manager, digital content services	Denmark
Pernille	Drost	Danish union of librarians	President	Denmark
Annette	Godt	Allerød Biblioteker	Souschef	Denmark
Eli	Greve	Danish Research Library Association	Vice President	Denmark
Kirsten	Grubbe Jensen	The Danish Library Association	Library consultant	Denmark
Jonna	Holmgaard Larsen	Danish Agency for Culture	Chief Adviser	Denmark
Jan	Holmquist	Guldborgsund-bibliotekerne	Information Jedi Master/ Head of Development	Denmark
Sheku Amadu	Jalloh	HK Stat Library and Archive Committee	Board member	Denmark
Lone	Knakkegaard	Vejle Bibliotekerne	Library director	Denmark
Michael Hartz	Larsen	Danish Library Association	Informations consultant	Denmark
Lene	Larsen	Association of Danish	Assistent	Denmark
Hellen	Niegaard	The Danish Library Association	Chief Consultant	Denmark
Belinda	Nissen	HK Stat - State Library and Archive Committee	Boardmember	Denmark
Lasse	Nyrup	Biblioteksmedier A/S	Chief Business Development Officer	Denmark
Bruno	Pedersen	Danish Union of Librarians	Forhandlingschef	Denmark
Jakob	Petersen	Danish Agency for Culture	Head of division	Denmark
Jens	Petersen	Odense Centralbibliotek	Head of department	Denmark
Ann	Poulsen	Danish Agency for Culture	Chief of communication	Denmark
Knud	Schulz	Citizens and Library Services Aarhus	Manager of the Main Library Aarhus	Denmark
Peter	Schønning	Nyborg & Rørdam Lawfirm	Copyright expert	Denmark
Kent	Skov Andreassen	Odense Centralbibliotek	Acting Chief Librarian	Denmark
Michel	Steen-Hansen	The Danish Library Association	Director	Denmark

Janni	Sørensen	Hjørring Bibliotekerne	Deputy director	Denmark
Roland	Teckemeier	HK Stat – State Library and Archive Committee	Vice president	Denmark
Jens	Thorhauge	Danish Agency for Culture	Director	Denmark
Mogens	Vestergaard	Association of Danish Public Library Managers	Chairman	Denmark
Jonna	Vestergaard	HK Stat – State Library and Archive Committee	President	Denmark
Winnie	Vitzansky	IFLA	Trainer	Denmark
Jeanette Fog	Vogelius	Danmarks Biblioteksforening	Assistant	Denmark
Harald	von Hielmcrone	Statsbiblioteket	Chief consultant	Denmark
Olaf	Winsløw	The Danish Booksellers Association	CEO	Denmark
Vagn	Ytte Larsen	Danish Library Association	President	Denmark
Mare-Nelli	Ilus	Estonian Libraries Network Consortium	Executive Director	Estonia
Meeli	Veskus	Ministry of Culture	Adviser on libraries	Estonia
Tarja	Cronberg	EU Parliament	MP	Finland
Pekka	Heikkinen	National Library of Finland	Chief legal advisor	Finland
Susanne	Holmlund	Finland's Swedish Library Association	–	Finland
Saara	Ihamöki	Helsinki City Library	Deputy Library Director	Finland
Aija	Laine	Turku City Library	Information Specialist	Finland
Anne	Lehto	Tampere Univ. Library/ Finnish Research Library Assoc.	Head of Dept/Deputy chair	Finland
Jukka	Relander	Finnish Library Association	President	Finland
Leena	Toivonen	Tampere University Library	Deputy director	Finland
Barbro	Wigell-Ryynönen	Ministry of Education and Culture	Counsellor for Cultural Affairs	Finland
Michelle	Battisti	ADBS	Copyright Adviser	France
Gerard	Cohen	France. Ministry of Culture and Communication	In charge of European and International libraries	France
Annie	Dourlent	Bibliothèque publique d'information/ Public Reference Library	Head of National and Int. Cooperation Department	France
Bruno	Sagna	Bibliothèque nationale de France	Charge de mission	France
Klaus-Peter	Boettger	Public Library Essen	Director	Germany
Hella	Klauser	German Library Association	International	Germany
Barbara	Lison	Public Library Bremen	Director	Germany
Harald	Müller	Max Planck Institute for Public International Law	Library director	Germany
Barbara	Schleihagen	German Library Association	Executive Director	Germany
Georgios	Glossiotis	Association of Greek Librarians and Information Scientists	Vice President	Greece
Eirini	Thomopoulou	Association of Greek Librarians and Information Scientists	Member of BoD	Greece
Annette	Kelly	Library Council	Acting Director	Ireland
Marjory	Sliney	Library Association of Ireland	Senior Librarian	Ireland
Giuseppina	Carrera	Milan Public Library System	Librarian	Italy
Rosa	Maiello	Associazione Italiana Biblioteche	Coordinator of the AIB Observatory on Copyright and Open Access	Italy
Aldo	Pirola	Milan Public Library System	Director	Italy
Fergal	Tobin	European Publishers	President	Italy
Abdirahman	Ali	Techplus Innovis Ltd	Director-Operation	Kenya
Emilija	Banionyte	Lithuanian Research Library Consortium	President	Lithuania
Ramune	Petuchovaite	Ministry of Culture of the Republic of Lithuania	Chief Officer	Lithuania
Nadine	Abel	Albad	Member	Luxembourg
Jean-Marie	Reding	ALBAD - Lux. Librarians' Association	President	Luxembourg
Robert	Mizzi	Malta Library and Information Association (MaLIA)	International Relations Officer	Malta
Ivan	Ivanovic	Association of Librarians of Montenegro	President	Montenegro

Kesh Bahadur	Pariyar	Literary Academy for Dalit of Nepal (LAD-Nepal)	President	Nepal
Vincent	Bonnet	EBLIDA	Director	Netherlands
Ap	De Vries	Netherlands Association for Public Libraries Organisations	Managing Director	Netherlands
Marcel	Eijffinger	Ministry of education, culture and science	Senior coordinating policy advisor	Netherlands
Stuart	Hamilton	IFLA	Director of Policy and Advocacy	Netherlands
Maria	Heijne	Netherlands Institute for Public Libraries	Director	Netherlands
Lily	Knibbeler	KB - National Library of the Netherlands	Head Division Marketing & Services	Netherlands
Marian	Koren	Netherlands Public Library Association/ Netherlands Library Forum	Senior policy advisor VOB/ director FOBID	Netherlands
Wilma	Mossink	SURF/FOBID	legal advisor	Netherlands
Bas	Savenije	KB, National Library of the Netherlands	Director General	Netherlands
Margreet	Teunissen	Centrale discotheek Rotterdam	General manager	Netherlands
Eppo	van Nispen tot Sevenaer	CPNB	Director	Netherlands
Arnold	Verhagen	University of Amsterdam	Director University Library	Netherlands
Erna	Winters	Bibliotheek (Library) Kennemerwaard	Director	Netherlands
Ingeborg Rygh	Hjorthen	Norwegian Library Association	President	Norway
Hege Newth	Nouri	Norwegian Library Association	Secretary General	Norway
Maria José	Moura	BAD – Associação Portuguesa de Bibliotecários, Arquivistas e Documentalistas	Vice-President	Portugal
Margarida	Oleiro	Direção-Geral do Livro e das Bibliotecas	Head of Libraries Department	Portugal
Florin	Rotaru	Bucharest Metropolitan Library	General director	Romania
Elaine	Fulton	Scottish Library and Information Council	Director	Scotland
Vesna	Crnogorac	Serbian Library Association	Secretary	Serbia
Jasmina	Ninkov	Belgrade City Library	Director	Serbia
Gorazd	Vodeb	National & University Library	Consultant	Slovenia
Susana	Alegre Landaburu	NAPLE/Ministry of Education, Culture and Sport	Head of International Library Cooperation	Spain
Maria Antonia	Carrato Mena	NAPLE/ Ministry of Education, Culture and Sports, Spain	NAPLE Chair	Spain
Margarita	Taladriz Mas	FESABID	President	Spain
Concha	Vilariño Periañez	NAPLE/Ministry of Education, Culture and Sport	Head of Library Cooperation	Spain
Ulrika	Domellof Mattsson	Swedish Library Association	Steering Committee	Sweden
Inger	Edebro Sikstrom	Swedish Library Association	Second Vice Chariman	Sweden
Martin	Engman	Swedish Library Association	Legal Advisor, LL.M.-Jurist	Sweden
Inga	Lundén	Swedish Library Association	President	Sweden
Kjell	Nilsson	Swedish Library Association	Legal Consultant	Sweden
Anette	Mjöberg	Limhamn Public Library, Malmö	Library Manager	Sweden
Peter	Wille	Bibliomedia Schweiz	Director	Switzerland
Vildan	Coskun	Istanbul Bilgi University Library	Head of Library Technical Services	Turkey
Ayanwale	Olabisi	Kharkov University	Student	Ukraine
Guy	Daines	CILIP	Head of Policy	United Kingdom
Cory	Doctorow	–	International writer, blogger activist	United Kingdom
John	McNamee	European Booksellers Federation	President	United Kingdom

O analiză de conținut legată de utilizarea metodelor în cercetarea online a utilizatorului (I)

Elke GREIFENEDER

Humboldt-Universität zu Berlin

Rezumat

Acest articol pornește de la studiul sponsorizat de Federația Bibliotecii Digitale realizat de Denise Troll Covey (2002, *Usage and usability assessment: library practices and concerns*) pentru a analiza statutul artei cercetării utilizatorului. Una dintre întrebări este dacă datele care provin din cercetarea persoanelor răspund de fapt întrebării acestora în cercetare. Acest lucru este important în special pentru conținutul digital deoarece metodele pe care le aplicăm de obicei provin din lumea non-digitală. Un exemplu la o astfel de problemă este aceea de a întreba doar persoanele care sunt fizic în bibliotecă în ceea ce privește o resursă care este valabilă în lumea întreagă.

Introducere

Datele avute în vedere rezultă dintr-un scop exprimat în combinație cu o metodă adecvată. Datele strânse sunt o parte esențială ale studiilor online ale utilizatorului, și fiecare metodă are propriile arii de aplicabilitate și limitele sale: sondajele cantitative sunt limitate în capacitatea lor de a detecta relațiile cauzale; interviurile calitative cu generalizări extinse sunt periculoase. În știința informării și în bibliotecă, cercetarea asupra utilizatorului este un domeniu în care se adună o mare cantitate de date. Dar sunt oare datele cu adevărat semnificative? Încă din 1972, Frank Heidtmann a adus critici legate de faptul că folosim tehnici de cercetare inadecvate și faptul că aceste tehnici de cercetare sunt – independente de adecvare – folosite într-un mod nepotrivit și nevalid¹.

În 2002, Denise Troll Covey² a intervievat participanții de la Federația Bibliotecii Digitale (FBD) legat de utilizarea lor și a experiența legată de metodele cercetării utilizatorului. Aceasta a afirmat că „bibliotecile fac eforturi să găsească metodele potrivite pe baza cărora să ia deciziile. Respondenții FBD și-au exprimat îngrijorarea cu privire la datele care sunt culese din motive istorice sau deoarece sunt ușor de cules și mai puțin pe considerentul că ar fi utile și cu un scop precis”. Toate studiile „evaluează utilizarea și utilitatea colecțiilor și serviciilor online”, toate au în vedere cercetarea online a utilizatorului. Cercetarea online a utilizatorului înseamnă că studiile mele se concentrează pe un mediu online al bibliotecii virtuale. Prin urmare, utilizatorii noștri sunt online. Ce înseamnă acest lucru pentru cercetarea noastră? Utilizatorii bibliotecii digitale nu mai sunt legați de un spațiu fizic. Utilizatorii online ai bibliotecii digitale sunt multi-locali, multi-lingvi și trăiesc în zone cu diferite fusuri orare. A obține „date concludente” în cercetarea online a utilizatorului implică faptul că cercetarea să fie făcută online deoarece acolo sunt utilizatorii.

Lucrări înrudite

Majoritatea cercetărilor legate de utilizatori și biblioteca digitală analizează o singură bibliotecă digitală și utilizatorii săi. Analiza conținutului ilustrează acest lucru cu o listă eșan-

tion de 70 de publicații³. Numărul publicațiilor pe metode specifice este limitat. Edgar (2006), Homewood (2003), Xia (2003) și Nicholson (urmează în 2010) dezbate probleme generale legate de designul cercetării⁴.

Studii precum „Specialistul virtual: adevărul dur și evident” încearcă să creioneze un tablou general al utilizatorilor online.

Analiza descrierii conținutului provine de la studiul lui Troll Covey (2002) care face referire la relația scopurilor și metodelor în cercetarea utilizatorului online. Ea concluzionează că „bibliotecile fac eforturi să găsească metodele potrivite pe baza cărora să ia deciziile”. (p.2)

Probleme cercetării

Nu toate metodele sunt utilizabile în mod curent online. Focus grupurile sunt dificile în mediul online, așa cum sunt interviurile și observațiile etnografice. Sondajele și analizele jurnalelor de server sunt, pe de altă parte, mult mai ușor de utilizat pentru studiile online. Toate studiile lui Troll Covey supuse analizei în cercetarea ei au fost legate de mediul online, dar ea nu s-a întrebat dacă studiul propriu-zis se aplică online sau offline. O altă limită a studiului său este legată de participanții la studiu: 24 de biblioteci relativ bogate care-și permit să aloce timpul personalului și bani pentru cercetarea intensivă a utilizatorului. Această lucrare se adresează acestor două limitări. Odată cu analiza publicațiilor internaționale în ceea ce privește cercetarea utilizatorului virtual în ultimii zece ani, și-a dezvoltat un scop mai larg și se are în vedere dacă metoda este folosită online sau offline. Analiza de conținut examinează, de asemenea, scopurile declarate în cercetarea utilizatorului online și relația între scop și rezultat. Ținând cont de considerațiile legate de spațiu, rezultatele analizei scopurilor vor fi publicate separat.

Traducere de drd. Gabriela TOMA

³ Greifeneder, Elke (2009), *Model de cercetare a utilizatorului online în LIS*, Available at: <http://www.elke.greifeneder.de/UserResearch/>

⁴ Edgar, Bill (2006), Questioning LibQUAL+: Critiquing its Assessment of Academic Library Effectiveness. In: Proceedings of ASIS&T Annual Meeting. At: <http://www.assis.org/Conferences/AM06/paper.112.html>; Homewood, Janet; Huntington, Paul and Nicholas, David (2003). Evaluarea conținutului utilizat în cadrul a cinci servicii de informare pe problema sănătății utilizând jurnalele de server. *Journal of Information Science* 29 (6); Xia, Wei (2003). Serviciile digitale de bibliotecă: opinii și așteptări ale comunităților utilizatorilor și bibliotecarilor într-o bibliotecă academică din Noua Zeelandă. *Australian Academic and Research Libraries* 34 (1), 56-70. At: <http://www.alia.org.au/publishing/aarl/34.1/full.text/xia.html>

¹ Heidtmann, Frank (1972). Zur Theorie und Praxis der Benutzerforschung. Unter besonderer Berücksichtigung der Informationsbenutzer von Universitätsbibliotheken. München – Pullach: Verl. Dokumentation. (p.36-37)

² Troll Covey, Denise (2002). Evaluarea utilizării și utilizabilității: practici și preocupări ale bibliotecii. Washington, DC: Council on Library and Information Resources. At: <http://www.diglib.org/pubs/dlff096/dlff096.htm> (p.2-3; 7-8; 24 and 35)

Din activitățile culturale ale Bibliotecii Metropolitane București

“O carte pentru Valea Plopului” – campanie umanitară inițiată de B.M.B și Optimal Media

La Biblioteca B.P. Hașdeu, din București a avut loc conferința de deschidere a campaniei “O carte pentru Valea Plopului”, inițiată de Optimal Media, site-ul Literatură copii și Asociația Pro-Vita Valea Plopului și Biblioteca Metropolitană. Au participat scriitorul Petre Crăciun, directorul Optimal Media, Ionuț Mavrichi, reprezentantul Asociației Pro Vita Valea Plopului, Marian Nencescu (Biblioteca Metropolitană), prof. Silvia Girtan, director adjunct Școala Generală nr. 280, Luciana Dumitru, Liceul Gheorghe Șincai, Florin Saghi, Ministerul de Externe, Gigel Lazăr, președinte executiv CIADO România. A fost prezent și Tudor Mușat, realizator Realitatea TV, care a și donat mai multe cărți pentru copii.

Au participat nouă copii de la așezământul de la Valea Plopului, cel mai mic reprezentant fiind Andreea, de numai 4 ani. De asemenea, au fost prezenți patru elevi din clasa a VIII-a a Școlii Generale nr. 280, o școală care, ca și Liceul Gh. Șincai are mai vechi legături cu Valea Plopului.

Scriitorul Petre Crăciun a prezentat obiectivul campaniei, și anume refacerea bibliotecii așezământului, care a fost mistuită în incendiul din decembrie 2011.

„Ne-am propus să adunăm peste 1000 de cărți, care să fie donate micuților de la Valea Plopului chiar de Ziua Copilului. Este un proiect de suflet, pentru care mulțumim tuturor celor care ne sprijină: domnului Tudor Gheorghe, pentru acceptul de a utiliza melodia „Lumina lina”, Bibliotecii Metropolitane, casei de producție Paradox Film pentru montajul spotului, Editurii MAI, care ne-a ajutat în realizarea afișului de campanie, TVR, Radio România Cultural, Jurnalul național și altor prieteni”, a declarat Petre Crăciun.

Eleva Valentina Iacob, clasa a VII-a, de la Valea Screezii, a mulțumit organizatorilor pentru inițiativa colectei de carte și a recitat poezia „Povestea lui Azorel”, din volumul „Taina ghemului de ata”, de Petre Crăciun.

La rândul lor, Elena Magazin și Andreea Ștefan, eleve în clasa a VIII-a B de la Școala Generală nr. 280, au afirmat că se

Copii instituționalizați – beneficiari ai coletei de carte

vor implica în această campanie, considerând că toți copiii au nevoie de cărți.

Ionuț Mavrichi, cadru didactic universitar, și ginerele preotului Nicolae Tănase, a afirmat că un astfel de proiect era necesar după incendiul din decembrie anul trecut.

Tudor Mușat a donat un număr de cărți din copilăria sa.

„Cărțile trebuie să circule, nu trebuie să rămână undeva într-un raft. Mă bucur că am avut prilejul de a le dona copiilor de la Valea Plopului, cu prilejul acestei campanii pe care o consider foarte binevenită”, a declarat realizatorul TV.

Prof. Silvia Girtan a arătat că școala pe care o reprezintă se va implica foarte puternic în această campanie, scop dezvăluit și de Luciana Dumitru pentru Liceul Gheorghe Șincai.

Printre elevii de la Școala Generală nr. 280 s-a aflat și Cristian Marius, care și-a găsit un prieten printre copiii de la Valea Plopului.

Cu prilejul conferinței de presă a fost vizionat și un emoționant spot de campanie, scenariu și regie Petre Crăciun, imagine Robert Cilincă, montaj Mădălin Cristescu, studio Paradox Film. Spotul a fost realizat cu participarea copiilor de la Valea Plopului, care au reușit să ne transmită și nouă emoția și sensibilitatea lor.

Personalități care susțin campania

Până în acest moment, s-au alăturat campaniei Florin Chilian, cantautor, Maria Coman, realizator TV, Monica Ghiurco, realizator TV, Cristina Liberis, realizator TV, scriitorul Ștefan Mitroi, Nicoleta Țintea, Antena 1, psiholog Mirela Zivari, Anca Pușcaș, regizor, Tudor Mușat, realizator Realitatea TV, Marius Th. Barna, regizor, prof. univ. dr. Paul Marinescu, Firiță Carp, director Editura Detectiv, Gigel Lazăr, președinte executiv CIADO, Florin Saghi, Ministerul de Externe, comisarul-șef Christian Ciocan, purtătorul de cuvânt al Poliției Române, cântăreața Andreea Bălan și Petar Nenov, președinte al Agenției Internaționale pentru Prevenirea Criminalității și Politici de Securitate. (Redacția “B.B.”)

Copii și profesori de la Valea Plopului, în vizită la B.M.B.

CRONICA EDIȚIILOR

Echivalențe lirice: Mihai EMINESCU în limba latină

Poet romantic de anvergură europeană, propulsor de forme și structuri noi, înveterând asimilarea folclorului autohton cu fondul scriptic universal, Mihai Eminescu se dovedește, în timp, un scriitor concomitent cu marile literaturi. El a impus, într-o organizare inedită dar cu puternice reliefuli personale, un mod original de gândire asupra actului creativ. Perseverent până la obsesie, posedat de idealul perfecțiunii mesajului ideatic, Mihai Eminescu este modelul creatorului care nu cunoaște abandonul, dar nici *graba*. În scurta sa viață artistică – întreruptă tragic la vârsta de 33 de ani – Eminescu a creat o operă vastă, din care mai puțin de o treime figurează în *antume*. Restul operei este, cum se știe, *postumă*, meritul principal în reconstituirea laboratorului artistic eminescian revenind, fără îndoială, lui Titu Maiorescu, autorul și al primei selecții lirice publicate în timpul vieții de poet (*Poesii*, 1883, 64 titluri).

În ciuda viziunii *fragmentariste* ce o oferă opera sa netipărită, Eminescu degajă sentimentul universalității, al totalității creatoare. Termeni precum: *titanism*, *putere de sinteză*, *depășirea unor praguri conceptuale preexistente*, asociați creației sale, conduc spre ceea ce criticul Constantin Ciopraga numea „un stil al sublimului” (Mihai Eminescu, *Poesii. Carmina*, Iași, Ed. Ars Longa, 2005, p. 7).

Materialul liric unifică fabulosul cu concretul, acvaticul cu astralul, conducând spre conturarea unui larg arhetip *naturist*, cu rădăcini în experiența de la început a lumilor. În viziunea eminesciană, cosmosul este un monument absolut, atins de inspirația geniului, poetul fiind un simplu „voyant” (vizionar, demiurg?), veghind discret de la marginea absolutului.

Astăzi, Mihai Eminescu este unanim recunoscut ca un creator de anvergură universală, un poet preocupat de marile teme ale umanității, evocator al istoriei și iscoditor al miturilor. Transpunerile (echivalențele) lirice ale creației sale în alte limbi, în

special din spațiul romanic, vădesc ceea ce traducătorul latin al operei eminesciene, profesorul ieșean Traian Diaconescu, semnală cu prilejul ediției din 2005 a transpunerilor eminesciene în limba latină: „Nu numai virtuțile sale, ci și geniul limbii române poartă, în structurile sale fonetice, morfosintactice și lexicale pecetea Romei” (*op. cit.*, p. 15).

De-a lungul anilor, numeroși au fost traducătorii care s-au încumetat să-l echivaleze liric pe Eminescu în limba latină. Amintim aici pe universitarul clujean Ștefan Bezdechi și pe profesorul bucureștean Traian Lăzărescu. Prima ediție de tip academic a fost cea a lui D. Murărașu (1974), cu o prefață de G. Călinescu, apoi cea din 1980 (*Poesii / Carmina*, prefață de Aurel Martin, Ed. Minerva).

Experimental ține de modelul cultural, dar și de cel pedagogic-formativ. Se știe că limba latină ascute spiritul, fortifică voința și modelează caracterul. De aceea, marile popoare, chiar și cele neromane, păstrează viu învățământul în limba latină. La noi, termenii latini au fost preluați adesea fără o referire directă la lexicul original. O traducere adecvată se face făcând apel la *calc*, în vreme ce modelul ritmic original ar trebui transpus în structură *saftică*. În acest fel, putem impune spațiului european o imagine adecvată a poetului național, revendicat de la spațiul etnic daco-latin.

Fascinat de incidența reflexiilor greco-latine din creația eminesciană, profesorul Traian Diaconescu aduce în fața cititorului modern o nouă versiune în limba latină a operei clasice, înfăptuind în același timp un act de cunoaștere auto-modelatoare. Iată un exemplu, odată cu îndemnul de a citi, și *scanda*, toate cele aproape 50 de poeme din carte, din care nu lipsesc *Rugăciunea unui dac*, *Glossa ori Mai am un singur dor*. Așadar, lectură plăcută!

(CRONICAR)

ODĂ
(în metru antic)

Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.

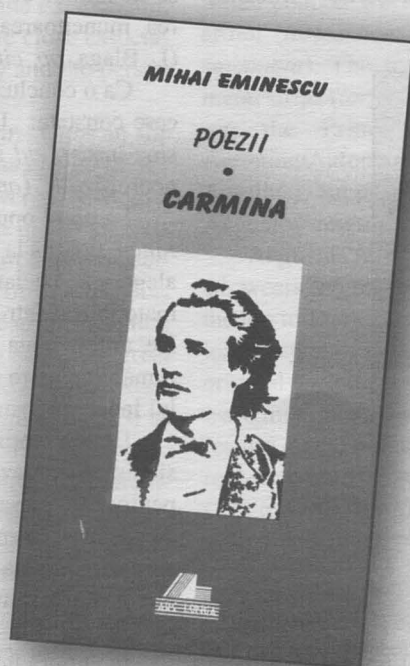
Când deodată tu răsăriși în cale-mi,
Suferință, tu, dureros de dulce...
Pân-în fund băui voluptatea morții
Nendurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flacări...
Pot să mai renviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară-mi ochii turburători din cale,
Vino iar în sân, nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniștit, pe mine
Mie redă-mă!

(1883)

CARMEN
(în metro antiquo)

Nunquam mori me disciturum rebar
Semper tener, pallio convolutus,
Stellam solitudinis contemplabat
Oculus felix

Cum tu simul obviam mi prodisti
Dulcis dolor, tu mihi cruciatus,
Mortis implacabilis voluptatem
Penitus hausi.

Ardens vivus, ut Nessus tortus olim,
Lugens velut Hercules venenatus.
Ignem non exstinguere possum totis
Aequoris undis

Ustus meo somnio me lamentor,
Flammis rogi proprii contabesco.
Num renasci lucidus possum velut
Volucris Phoenix?

Mi turbantes oculi desint via
Veni cordi, tu, lenitudo tristis,
Et quietus ut ego mori possum
Me mihi redde.

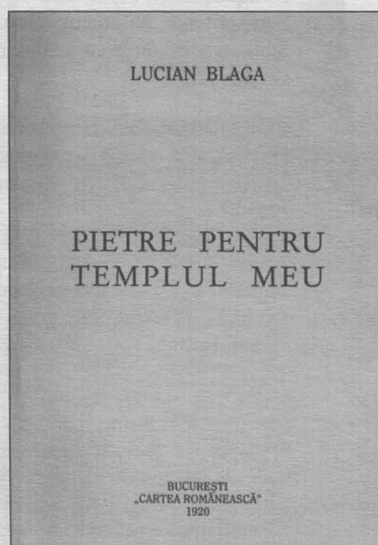
Traducere de Traian DIACONESCU

Perenitatea lui Lucian BLAGA – Ediții *anastatice* ale volumelor *Pietre pentru templul meu* (1920) și *Avram Iancu* (1942)

După *Spațiul mioritic* (2010) și *Filosofia stilului* (2011), Editura Ardealul (director, dr. Eugeniu Nistor) continuă seria edițiilor *anastatice* din opera lui Lucian Blaga cu două volume situate, în timp, la extremele creației blagiene. Este vorba de volumul de reflexii *Pietre pentru templul meu* (1920) și drama *Avram Iancu* (Sibiu, 1942). Meritul principal al acestor apariții insolite în spațiul publicistic românesc aparține fiicei poetului, doamna Dorli Blaga, care, împreună cu deținătorul de drept al drepturilor de autor, Editura Humanitas, au acordat Editurii Ardealul dreptul de reeditare, ca o recunoaștere a meritelor pe linia valorificării moștenirii blagiene, prin organizarea, anual, la Tg. Mureș, a Festivalului Național „Lucian Blaga”, manifestare ajunsă anul acesta la cea de-a XII-a ediție.

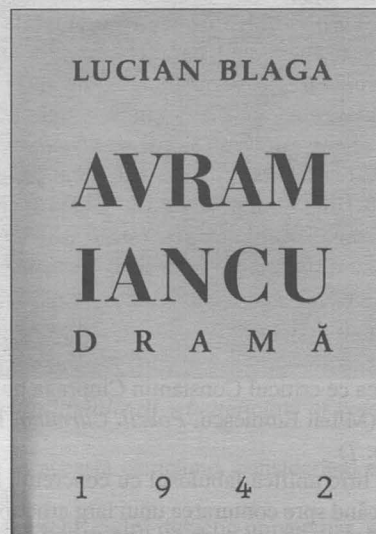
Tematic, cele două volume menționate exced cadrul strict filosofic al operei lui L. Blaga, fiind mai degrabă o exemplificare a tezei potrivit căreia opera poetică nu este decât o sublimare a celei filosofice. În fapt, în 1920, anul când apare la „Cartea Românească” volumul *Pietre pentru templul meu*, era încă dificil de anticipat evoluția ulterioară a scriitorului, mai ales că, aproape simultan, apăreau la Sibiu și *Poezele luminii*.

Dublul debut editorial, precedat de o intensă activitate publicistică întinsă pe parcursul a aproape 5 ani în publicațiile ardelenne ale epocii („Gazeta de Transilvania”, din Brașov, sau „Românul” din Arad) confereau lui Lucian Blaga renumele de scriitor *original* (v. articolul lui I. Al. Brătescu-Voinești din „Analele Academiei Române”), fără însă a se putea anticipa sau măcar prefigura „adâncimea și amploarea sistemului său trilogial de mai târziu” (Eugeniu Nistor, *Postfață la vol. Pietre pentru templul meu*, Tg. Mureș, Ed. Ardealul, 2012, p. 82).

Așadar, Lucian Blaga inițiază în 1920 un dublu demers intelectual, menit să coaguleze, în jurul unor „sâmburi” de înțelepciune, varii aspecte ale filosofiei inconștientului. Mai

concentrate sau, din contră, extinse pe câteva pagini, reflexiile sale vizează zone extinse ale gândirii și creației, toate convergând spre ideea fundamentală a recursului la lumea lăuntrică, „a *idealelor* care te silesc să-ți pui în mișcare toate puterile personalității tale” (*op. cit.*, p. 4). De altfel, textul *inaugu-*

ral al volumului, cu totul distinct chiar de structura, oarecum *fragmentară*, a celorlalte pagini, reprezintă în nuce concepția filosofică ce va fi abordată ulterior de artist. Este o dovadă de premoniție, în acord deplin cu titlul ales: *Pietre pentru templul meu*. Regăsim în acest text opțiunea gânditorului pentru abordarea de tip intuitiv, pentru o construcție de tip metafizic ce face apel la „interiorul” ființei umane pentru a găsi răspunsul și soluția la „întrebările ultime”. „Vederile metafizice ar trebui să fie lumina ce se desprinde din întreaga, neliniștită, creatoare, muncitoare, entuziasta și morala noastră personalitate”. (L. Blaga, *op. cit.*, p. 5)

Ca o concluzie, vom face apel din nou la intuiția blagiană care constata: „Un adevărat creator nu se poate cunoaște pe sine însuși, *eul* său fiind totdeauna o surpriză neașteptată și neprevăzută” (*op. cit.*, p. 46).

La polul opus se află drama istorică în 10 tablouri *Avram Iancu*, tipărită la Sibiu, în 1942, în anii refugului. Sub o formă alegorică, Lucian Blaga reînvie metaforic „duhul lui Iancu”, materializat într-o pasăre mitologică ce „cată să se facă om”. De altfel, viața dramatică, pilduitoare și eroică a „eroului românilor” pare scrisă de dinainte. Cântecul trist, din fluier, al lui Iancu nu însuflețește doar pădurile, ci și firea.

Drama motilor, prefigurată în această creație de tip expresionist, ilustrează, literar vorbind, „idealismul mitic”, motiv pentru care piesa a fost premiată cu Premiul „C. Hamangiu” al Academiei Române. Dincolo de valoarea literară, unanim apreciată, drama *Avram Iancu* reprezintă și o „frumoasă izbucnire a românismului din somnul antiistoric”. (Eugeniu Nistor, *op. cit.*, p. 140)

În cultura noastră, Lucian Blaga rămâne deocamdată singurul creator ce nu se frânge decât „sub greutatea propriului rod”. (M.N.)

ORIZONTURI

The Construction of the *Myth of Augustus* (I)

Dr. Dan-Tudor IONESCU,

Biblioteca Metropolitană București

Even from the very beginning of his political career, the young Octavian strove to create his own public image, or rather, to think in Roman terms, his political *persona*. Starting with the age of nineteen, he practically assumed the political role of his adoptive father, thus becoming the new or the young Caesar. His older political partner Marc Anthony and the elderly Cicero knew that as a man, Octavian was quite different from his illustrious uncle. Nevertheless, Caesar's glory was a good mantle for Octavian in front of Caesar's battle scared veterans, who gathered under his standard. Thus, Octavian was from the very beginning treading in Caesar's footsteps. His first imitation was an *Imitatio Caesaris*. He only very warily assumed symbols that could evoke Alexander the Great. The passing from a signet ring wearing the image of the sphinx to that wearing the image of Alexander the Great occurred, most probably, after the conquest of Egypt, effected by Octavian's legions; in the same logic, the replacement of Alexander's image with Octavian's own signaled the symbolic birth of the new world ruler: Augustus himself¹.

The construction of the Augustan myth was not stopped there. In this part we shall dwell a little more on Augustus' architectural program in Rome, focusing mainly our attention upon two or three examples:

1. The complex built on the *Campus Martius* and consisting of the *Mausoleum Augusti* (in fact intended as the Mausoleum of the entire *Gens Iulia*, not only of Augustus), the Obelisk supposedly used as *Gnomon* for the supposed *Horologium Solarium*, the *Ara Pacis Augustae*, and the Pantheon built on the orders of Marcus Vipsanius Agrippa.

2. The positioning of Augustus' house on the Palatine hill, in the vicinity of the *Tugurium Romuli* and the close association between the cult of Apollo and of Victory and the person of Augustus, on the Palatine hill.

3. The construction of the temple of *Mars Ultor* in the *Forum Augustum* and the deposition in the *penetralia* of the temple of the Roman legionary standards recovered by Augustus after hard negotiations with the Parthians in 20 BC. Its political significance was that Augustus appeared as the pacifier of the East and almost as the conqueror of Parthia, thus entering into Alexander's shoes without instead unsheathing the Roman sword. It is the ultimate triumph of Augustan great policy and strategy in the East: aggressive posturing in external politics, although real wars with Parthia were avoided as much as one could.

Before entering and dwelling upon this extremely complicated problematic, we must return to the rendering of Augustus' diplomatic triumph against the Parthians. This political

victory was represented on the cuirass or breastplate of Augustus' statue discovered at Prima Porta. There, belonging very probably to a villa of Livia, it was discovered that most famous statue. Its artistic and symbolic counterpart could be the statue of Augustus discovered on the Via Labicana, representing an *Augustus togatus*. The *Princeps* and *Imperator* appears there as a mature man, wearing the *toga*, the distinctive garment of the *Civis Romanus* (the Roman citizen as a civilian person). His head is covered by part of the clothing, in the priestly fashion called in Latin *velato capite* (with the head covered or veiled by the *toga*, before offering a sacrifice to the gods). The severity of Augustus' features, his facial traits and even a bit of wrinkles denotes a mature person, one who knows the fragility of things. His right hand (partially missing) was directed towards a real or imaginary altar; the palm of the hand (now missing) was probably open, in the act of offering sacrifice. This is Augustus as *Pontifex*; in stark contrast, the statue of Augustus at Prima Porta represents the *Imperator Caesar Augustus*. Eternally young and beautiful, with the head uncovered, he wears a piece of armor known as *qwvrax* to the Greeks (it is a breastplate made out of two pieces of bronze, linked together by straps of leather, protecting the breast and abdomen and respectively the back of the officer wearing it). This kind of cuirass that renders the pectoral muscles of the man was in vogue among the Roman commanders and high ranking military officers. It was not a breastplate made for common soldiers or NCO-s, but only for the top ranking warriors. The ordinary Roman soldier in Augustus' era, be it from the legions, from the auxiliary units (*alae*, *cohortes*), and of the urban and praetorian cohorts wore either (and mostly) the chain mail body armor (*lorica hamata*), or the fish scale body armor (*lorica squamata*). The segmented body armor, made of leather or metal strips (*lorica segmentata*) was used on a large scale during the Principate (reaching its zenith under the Antonine/Antonian emperors, mainly from Trajan to Marcus Aurelius), but probably not so much (or even not at all) under Augustus' reign.

Augustus from Prima Porta is bare headed and bare footed, wears the muscle cuirass (*qwvrax*), a mantle reserved for the top military commanders (*paludamentum*), and the staff or long sceptre of a Roman consul or general (now missing in the original sculpture, but reconstructed). His right foot is in a forward motion and his left foot is a little bent from the knee and resting on the point of the leg that is positioned a little back in respect with the right leg; it is as Augustus was intending to step towards the public. His right hand is raised with the thumb and index pointed outwards and the other fingers are

Note

¹ Suet. *Vita Div. Aug.* 50. Suetonius, in the same passage, told us that Augustus' successors continued to use the same ring as seal. Therefore, Augustus' image became the symbol of the world rulers. Alexan-

der's image was only an intermediate step in the development of the Roman Imperial iconography. In the same logic, one can see the Sphinx as Octavian's symbol, Alexander as Octavian's public image after Actium and the conquest of Egypt, and Augustus as the final *persona* of Octavian.

bent; instead, his left hand (supporting the sceptre) is bent from the elbow and almost resting near his side, covered by the *paludamentum*. In the pristine state, Augustus' left hand and arm kept and supported the consul's or emperor's command staff (a long scepter, reproduced only in the copies of the original statue, but not in the original now housed by the Musei Vaticani). As a matter of fact, Augustus, eternally young, daring, and beautiful, is represented in the act of pronouncing an *adlocutio/allocutio* (that is addressing his troops in his quality of supreme commander or *Imperator*).

Therefore, on the one hand we have the statue of Augustus as a mature man and *Sacerdos*, from the Via Labicana; on the other hand, there is the statue of Augustus the eternal youth and *Imperator*, from Prima Porta. In the second case, the hair style of Augustus is purely roman and his head is held straight uplifted. There is neither sign of the ajnastolhv hair style, made to resemble Alexander's leonine appearance in the sculptures of Lysippus and Leochares; nor there is the slight side bending of the head and neck present here that is also typically Alexander style. Nevertheless, the idea of eternal and heroic youth is binding together *Augustus loricatus* from Prima Porta and the numerous statues of Alexander the Great. Augustus' gaze, although lacks the povqo" of Alexander's statues, is full of determination, manliness, and resolve. The face is almost like an impersonal mask, but the setting of the eyes and eye brows, nose, mouth, ears, and especially the voluntary chin, all express inner will power and authority. His neck, arms, feet, and torso are muscular and virile. One can only see here the idea of the world ruler (*Dominus Mundi*) or kosmokravtwr, but only indirectly inspired by Alexander's model. It is the idea of the new Roman *Imperator Caesar Augustus* and Alexander-like world ruler, not the physical form of a Roman Alexander.

At Octavian's right (advanced) foot there is an Eros riding a dolphin. This feature represents probably the descent of Octavian via Julius Caesar and the *gens Iulia* from the goddess Venus. On the front-central part of Augustus' breastplate there is the symbolic scene of the restitution of the Roman legionary eagles. Just under the pectorals of the cuirass, on the upper part of the abdomen armor, a Parthian gives a Roman standard to a Roman military figure that could be as well a generic Roman soldier (the personification of the *miles Romanus* or the legionary), the figure of *Mars Ultor* (the war god Mars the Avenger), or even the representation of Augustus himself. The Roman has at his feet a dog or a wolf that could very well be the Roman she-wolf (*Lupa Capitolina*), a clear reminding of the twin brothers founders of Rome, Romulus and Remus (and implicitly the role of Augustus as the new Romulus). The wolf (*lupus*) along with the woodpecker (*picus*) were also animal symbols of the war god Mars, the celestial father of Romulus and Remus. On both sides of the central scene are two women, personifications of Roman provinces or of lands that were in the process of being conquered by Rome's legions. One of them is holding in his hand an empty scabbard or sword sheath; the absence of the weapon inside indicates the Roman conquest. On the right side from the viewer's perspective (that is the left flank of the breastplate) this seated woman holds a *carnyx* that is a Celtic trumpet; it could mean that she symbolizes either the Northwestern regions of Spain (the tribes of the *Astures et Cantabri*, conquered after a tough guerrilla warfare by the legions commanded initially and personally by Augustus in 27-25 BC and then by other commanders) and/or

Selective Bibliography (I)

- AA. VV. 1988, *Kaiser Augustus und die Verlorene Republik: eine Ausstellung in Martin-Gropius-Bau Berlin 7. Juni-14 August 1988*; Berlin-Kulturstadt Europas (Mainz am Rhein, Ph. von Zabern)
- AA. VV. 1995, *Alessandro Magno Storia e Mito*, Roma, Leonardo Arte Fondazione Memmo
- Alföldi, A. 1980, *Die Monarchische Repräsentationen im Römischen Kaiserreiche*, Mit Register von E. Alföldi-Rosenbaum, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft
- Badian, E. 2003, "Alexander and Deification. Alexander the Great between Two Thrones and Heaven: Variations of an Old Theme", in Worthington 2003, pp. 245-262
- Barbagallo, C. 1968, *Storia Universale* vol. II, *Roma Antica L'Impero* (49 a. C.-476 d. C.), Torino, Unione Tipografico-Editrice Torinese (UTET)
- Barton, T. S. 1997 (1st ed. 1994), *Power and Knowledge. Astrology, Physiognomics, and Medicine under the Roman Empire*, Ann Arbor, The University of Michigan Press
- Baynham, E. 2001 (1st ed. 1998), *Alexander the Great The Unique History of Quintus Curtius Rufus*, Ann Arbor The University of Michigan Press
- Bellen, H. 1987, „Das Weltreich Alexanders des Grossen als Tropaion im Triumphzug des Cn. Pompeius Magnus (61 v. Chr.)“, in Will 1987, vol. II, pp. 865-878
- Bosworth, A. B. 1976, „Arrian and the Alexander Vulgate“, in Reverdin 1976, pp. 1-33
- Bowersock, G. W. 1965, *Augustus and the Greek World*, Oxford at the Clarendon Press
- Braccisi, L. 1995, „Alessandro e Roma“, in AA. VV. 1995, pp. 51-53
- Braccisi, L. 2006, *L'Alessandro Occidentale Il Macedone e Roma*, Roma, "L'Erma" di Bretschneider
- Brown, Bl. R. 1995, *Royal Portraits in Sculpture and Coins. Pyrrhos and the Successors of Alexander the Great*, New York etc., Peter Lang
- Bullock, A., Gruen, E., Long, A. A., Stewart, A. (ed.) 1993, *Images & Ideologies. Self-definition in the Hellenistic World*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press (Papers presented at a conference held Apr. 7-9 1988 at the University of California at Berkeley)
- Bummelen, G. v. 2009, *The Mathematics of Heaven and Earth. The Early History of Trigonometry*, Princeton and Oxford, Princeton University Press
- Calcani, G. 1993, „L'Immagine di Alessandro Magno nel gruppo equestre del Granico“, in Carlsen [et al.] 1993, pp. 29-39
- Calcani, G. 1995, „Arte di Guerra“, in AA. VV. 1995, pp. 145-151
- Canfora, L. 1999, *Giulio Cesare Il Dittatore Democratico*, Roma-Bari, Gius. Laterza & Figli
- Canfora, L. 2007, *La Prima Marcia su Roma*, Roma-Bari, Gius. Laterza & Figli
- Carandini, A. con Bruno, D. 2008, *La Casa di Augusto Dai "Lupercalia" al Natale*, Roma-Bari, Gius. Laterza & Figli
- Carlsen, J., Due, B., Due, Otto St., Birte, P. (edd.) 1993, *Alexander the Great: Reality and Myth*, Roma, L'Erma di Bretschneider, *Analecta Romana Instituti Danici Supplementum* 20
- Castritius, H. 1987, „Caracalla, Augustus und Alexander (zu Cassius Dio 77, 2, 2)“, in Will 1987, vol. II, pp. 879-884
- Cawkwell, G. L. 1994, 2003, "The Deification of Alexander the Great: a Note", in Worthington 1994, pp. 293-306 and Worthington 2003, pp. 263-272
- Ceaușescu, P. 1974, „La double image d'Alexandre le Grand à Rome“, in *Studii Clasice*, nr. 16, pp. 153-168
- Ceaușescu, Gh. 2000, *Orient și Occident în Lumea Greco-Romană*, București, Editura Enciclopedică

the provinces of Gaul, reorganized and strongly defended under Augustus' reign. This hypothesis is tenable and even highly probable because in front of her one finds a Celtic military standard in the form of a wild boar. The other woman that is not fully disarmed but represented in a subjected posture on the right flank of the cuirass (that is the left side from the observer's point of view); she could represent either the Germanic territories and populations between the Rhine and the Elba (not wholly conquered and pacified, but being then in the process of Roman military conquest) or the Near Eastern client kingdoms depending from Rome. On the upper part of Augustus' armour (actually on his breast) is represented the god *Caelus* (or even Jupiter/*Iuppiter* himself) opening the canopy of heavens; under the sky, on *Caelus*' right hand, the Sun god *Sol* (*Helios* to the Greeks, an aspect of *Apollo* in the Augustan mythology of Augustus' divine protectors) ascends towards the heavens in his horse drawn chariot and under him is represented the god *Apollo* himself; on the opposite side (that is *Caelus*' left hand) the Moon goddess (*Luna/Selene* that could be equated mythological with *Artemis/Diana*, sister of *Apollo*, both being the children, respectively the daughter and the son of *Latona/Leto*) is looking in the direction of the rising sun and she holds a torch. Under the setting moon and partially covering it there is the goddess Dawn (*Aurora/Eos*), who pours the morning's dew from his jar, held with his left hand. The woman riding a deer situated under the Moon goddess and under the *carnyx*-bearing woman, could very well be the goddess of the hunt, *Artemis-Diana*.

On the breast of Augustus appears in all its heavenly glory a cosmic symbolism of Day and Night, in fact of Time and Space itself. The days and the daylight are succeeding the darkness of the nights and the sun makes the moon to withdraw. Under the Roman and Parthian figures, almost on the underbelly of the cuirass, appears a sea or an earth deity (probably female, she holds something resembling a Triton and two babies): or it is instead the representation of the Earth goddess/*Dea Tellus Mater*, holding a *cornu copiae*; it can be a symbol of victory and domination of the *Pax Augusta* on land and sea (*terra marique*). Other possible and at least for me more plausible interpretation is that it is not a sea deity at all, but in fact a similar representation with that on the *Ara Pacis Augustae* of the *Dea Tellus Mater* (the goddess Mother Earth), holding a *cornu copiae* instead of a triton. Some even speculated that *Tellus* of the *Ara Pacis*, who indeed feeds two children at her breast, represents either *Tellus Italiae* or even *Pax Augusta*. Under the female figure holding the *carnyx* and situated under the moon (West) appears another woman riding a deer (possibly another symbol of the Celtic West or the personification of the goddess of the hunt, *Artemis-Diana*); under the woman symbolizing *Germania Magna* (the lands and tribes northeast of the Rhine and north of the Upper and Middle Danube) or the Near Eastern client princes and peoples (and located under the sun/East) there is a *Gryphon/Griffin* (or

rather a young god, probably *Apollo*, riding the griffin) and other two griffins, guardians of the outer edges of the earth are represented on the shoulders of Augustus' armour. Instead, the visible parts of the *pteryges* and tunic appear deprived of signs and symbols².

This short presentation of Augustus' statue at Prima Porta can be a short introduction to a larger problematic. In fact, one can link the iconographical information provided by the statue with the written information contained in the most famous inscription *Res Gestae Divi Augusti*. We shall focus our analy-

The statue known as the Augustus of Prima Porta

sis on some selected passages of the *Res Gestae Divi Augusti*. As it is generally known, the bilingual (Latin-Greek) inscription that was once inscribed on two pillars of bronze posted in front of the Mausoleum Augusti in Rome is transmitted to us only via three copies, all discovered in Asia Minor. The Roman original was lost in the many centuries elapsed between the fall of the Western Roman Empire and the Renaissance that is during the Late Antiquity and the Middle Ages.

(*va urma*)

Note

² Zanker 2008, pp. 69-81, 86-89, 90-95, esp. 69-70, 72-78, 80-81, 86-89, 93-95. For a very late *Imitatio Alexandri* one can see the relief of Trajan attacking and fighting hand to hand on horseback the barbarian enemies, now on the Triumphal Arch of Constantine the Great in Rome, under the inscription dedicated to Constantine himself: *Liberatori Urbis*. The emperor is ideologically seen as the destroyer of the barbarian foes of Rome, attacking bare headed and on horseback like

Alexander the Great is attacking Darius III Codomanus on the Pompeii mosaic from the Casa del Fauno (now in the Museo Archeologico Nazionale di Napoli), *vide* Zanker 2008, p. 81, fig. 51-52. For different interpretations of Augustan symbolism *vide* Zanker 1988, pp. 173-176, 189-192, 224; Kuttner 1995, pp. 60-61; Galinsky 1996, pp. 24-28. *Vide* Goldsworthy, 2008, p. 128 for the discovery of the metallic vestiges of a first version of a *lorica segmentata* at Kalkriese in Germany, at about the time of the Teutoburg disaster of Varus.

Algoritm, normă și destin

Dr. George CONSTANDACHE,
Universitatea Politehnică, București

Destin și normă

Pe când *destinul*, oricum ar fi definit, presupune nesigură, chiar adversitate, deci oricum este imprevizibil, se poate spune că *norma*, în cea mai folosită caracterizare, ca regulă de conduită, asigură un anumit conformism social și deci o anumită previzibilitate în activitățile umane.

Denumirea *normal* se atribuie pentru ceea ce este reglat printr-o normă sau care rezultă conform unui criteriu de judecare prestabilit. Pot fi luate în considerație fapte sau experiențe, dar și argumentări, de fapte ca având caracter *normativ*, în măsura în care sunt conforme cu o normă. Termenul filosofic

de *normalizare* indică reducerea la o normă, a tot ceea ce nu este normal, de exemplu: imoralitatea sau devierea socială a unui individ sau grup.

Noțiunea de individ normal, în sensul de tip mijlociu, degajat din recensământul statistic, se opune aceleia de normal în sensul ideal de prototip sau formă perfectă. Așadar, noțiunea de normal este fundamental ambiguă, oscilând între tipul mediu și cel ideal... Pe de altă parte, norma este o regulă de conduită sau un model determinat al conduitei (oriental-occidental etc.), astfel că prin îndepărtarea de la normă o persoană devine pasibilă de un anumit tip de blamare. Aproape toate aspectele comportamentului uman pot fi într-o anumită măsură

Paradigme despre destin, normă și haos

În tradiția greacă, de la Pitagora și chiar mai dinainte, *destinul* era alcătuit din totalitatea lucrurilor și evenimentelor „ce urmau să se întâmple”. Cu alte cuvinte, era chiar „rațiunea” după care se derulează lumea (v. Diogene Laertios, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*; traducere de Aram Frenkian, București, Ed. Academiei, 1963, p. 372 și urm.). Reprezentarea *mitică* a destinului era înseși zeița Moira, a „morții și a nenorocirii”, cea care împărțea „darurile” divine, atât la nivel uman, cât și social. Rațiunea lucrurilor, *logosul* se aplica deopotrivă la nivel macro și micro-social, iar firul conducător al existenței era *Legea*.

Așadar, pentru antici Universul era izvorât din temeiul *rațiunii și necesității*, iar forma superioară a acestui model de determinism o constituia *destinul*. Ideea că destinul este imuabil, și că omul nu se poate manifesta liber, fiind obligat să-și asume destinul, ca pe un cadru predestinat, constituia legea socială dominantă. Ea influența deopotrivă comportamentul social, cât și ceea ce numim azi *morală publică*. Așadar, pentru a duce o viață în acord cu propriul destin, este nevoie de exercițiul activ al capacităților mentale și sufletești. Este vorba aici de criteriul praxiologic al „lucrului bine făcut”, efectuat sub controlul atent al rațiunii.

Aceste principii de bază ale abordării temei destinului, înscrise în *Ethica Nicomahica*, operă fundamentală a lui Aristotel, determină și azi, dacă nu opoziție general-umană, cel puțin morală omului superior. Este și motivul pentru care profesorul bucureștean George G. Constandache, cadru didactic la Politehnică, Departamentul de pregătire al Cadrelor didactice, a reunit, sub genericul *Algoritm, normă și destin* (Craiova, Ed. Alma, 2011, 220 p.), opinii și intervenții ale domniei sale și ale colaboratorilor săi din mediul academic (profesorii Dan D. Farcaș, Ana Bazac, Florin Munteanu, Sorina-Georgiana Rusu, Miruna Lepuș ș.a.) menite să investigheze tema *destinului*, în relație cu politica educațională actuală.

A acțiune temerară și în mare măsură inovatoare, inițiativa profesorilor bucureșteni aruncă asupra conceptului de destin, prea multă vreme ascuns sub o undă de mister, provocările gândirii contemporane. Sunt rediscutate și redefinite teme fundamentale precum: *destin, normă și algoritm*, toate puse sub semnul analizei multidisciplinare.

De altfel, cum bine remarcă și acad. Mircea Malița, lucrarea încununează 35 de ani de cercetări în domeniu, oferind și o importantă *miză socială*: azi valorile societății sunt similare cu ale individului, de aceea cartea poate fi interpretată, simultan, ca o *reușită* și o *provocare*.

Poate că nu lipsite de interes public sunt și concluziile autorilor legate de legătura între destin și știința educației. Fundamentală, în această privință, rămâne problema *cauzalității*. Astfel, practica naturală a dovedit că determinismul și finalitatea nu se exclud. Cu alte cuvinte, observă G. G. Constandache, „finalitatea biologică implică determinismul” (*op. cit.*, p. 76). Asta înseamnă că, în plan uman, erorile nu sunt excluse, destinul având „înglobată” și această premisă. Este ceea ce observa C. Noica și anume: „Omul se exprimă în fiecare moment ca un întreg, dar momentul acesta *nu este întreg destinul său*” (C. Noica, *Scrisori despre logica lui Hermes*, București, Ed. Cartea Românească, 1986, p. 144). Există valori absolute cărora conștiința noastră se supune imperativ. Finalismul este deci mai mult decât simpla conștiință, iar aceste elemente ce ne scapă stau sub semnul *valorii*. Așadar, ființa umană poartă în sine *destinul creator*, chemat să dea valoare pentru satisfacția conștiinței.

Acesta este, în sine, mesajul cărții lui G. G. Constandache, și anume acela că arta, pe urmele lui Malraux, este o *mone-dă a absolutului*, iar destinul creativ al ființei umane este o formă de *antidestin*.

Supusă judecății morale, această observație pare insuficient justificată, dar, oare cât cunoaștem în realitate despre firea umană? Iar cartea de față nu este decât un (posibil) răspuns. (CRONICAR)

ră guvernate de norme. Într-adevăr există norme gramaticale, de etichetă, morale și de drept... O diferență hotărâtoare între legi ale naturii și reguli sociale constă în faptul că regulile sociale, în opoziție cu legile naturii, pot fi criticate și prin aceasta chiar schimbate pe o bază nonnativă – ceea ce înseamnă doar că oamenii înșiși, cu sentimentele, dorințele și țelurile lor, pe care încearcă să le realizeze pe temeiul libertății lor de acțiune, aparțin condițiilor inițiale schimbătoare ale valabilității regulilor sociale, nu însă și ale valabilității legilor naturii (Wolfgang Detel).

În sociologie, se numesc *norme sociale* acel ansamblu de prescripții ce reglementează viața unei colectivități conform cu valoarea pe care acestea se întemeiază. Iar un *sistem normativ* dezvăluie în interiorul său o importantă polaritate: el se compune din *valori* și *reguli*. **Valorile** sunt scopuri spre ceea ce se dorește, sau ce trebuie să se dorească, supuse dimensiunii morale, cu alte cuvinte finalități care nu pot să fie selectate și adoptate pe baza unui simplu calcul asupra conveniențelor imediate pe care individul le poate extrage din realizarea lor; Nu este exclus ca o valoare să fie justificată și pe baza unei promisiuni de avantaje. Regulile sunt indicații asupra modalităților considerate legitime și acceptabile pentru a atinge valorile. Dacă nu se repartizează egal valorile și regulile acceptate în comun apar cazuri de abatere.

Norma oferă o directivă, indică o limită, conciliază, oferă criterii. În lumea variată și complexă a normelor, în care se pot distinge norme obișnuite, morale, tehnice, deontologice, religioase, estetice, de conviețuire socială protocolare etc., normele juridice instituie un specific aparte (Ion Craiovan).

Înțelegem printr-o *conduită normativă* o conduită exemplară, cu caracter de lege. De altfel cuvântul normal înseamnă conform regulii. Așadar, putem să distingem între norme valabile social, recunoscute faptic, și cele demne de a fi recunoscute. Cu alte cuvinte, Dreptatea are nevoie de ideea de Bine, fără de care toate normele rămân ambigue.

Este sugestiv optimismul lui A. Comte: “cel de-al treilea stadiu (pozitiv), constă, ca singurul cu desăvârșire normal, în stăpânirea definitivă a rațiunii umane”. Astăzi, urmărind legile “raționale ale scopului”, individul respectă conform cu rolul pe care trebuie să-l joace în societate, diferitele legi (tradiție vs. norme funcționale). Fiecare rol este justificat și motivat în mod diferit. Dar sensul vieții individuale trece dincolo de ceea ce rolul său îi cere. În lumea sa profesională este, de multe ori, înclinat să-și accepte viața în mod fatalist și încrezător în *destin*, respectând legile economice și sociale aparent obiective. În postmodernism istoria se prezintă (paradoxal) ca un criteriu dător de sens și ca anulare, relativizare, a enunțurilor ce se absolutizează de la sine. Așadar este nevoie de noi modele de operare, de noi norme ale practicii, noi valori și noi virtuți, și nu în ultimul rând de noi instituții (D. Bimbacher).

Așadar, în sens filosofic general, norma reprezintă orice măsură sau criteriu de judecare sau de acțiune. Definiția normei se întemeiază pe distanța dintre natură și libertate, dintre domeniul necesității naturale și domeniul necesității ideale... Se numește normativ, în sens larg, tot ce se referă la normă considerat ca valoare sau model.

Norma morală are obligativitatea derivată din influența opiniei publice a exemplului pilduitor, a deprinderilor colective, a tradițiilor, dar și din forța conștiinței morale a individului.

lui. Trebuie să recunoaștem că obiectivul educației moralei are în vedere transformarea normei morale în cerințe, mobiluri interioare ale comportărilor individuale.

Norma juridică, în unitatea trăsăturilor sale defmatorii ca violabilitatea, generalitatea și impersonalitatea, tipicitatea, imperativitatea, vizează un raport intersubiectiv, se află în relații complexe cu valoarea (Ion Craiovan). Componentele normei juridice sunt ipoteza, dispoziția și sancțiunea (dacă I..., atunci D... sau cu necesitate S...).

Norma, ca linie de conduită și comportament general, poate deveni regulă obligatorie de activitate profesională, îndreptar pentru gândire și acțiune, iar în *etică* se instituie ca regulă în sens de canon al creației artistice.

Dacă admitem cu Dan Farcaș existența a trei tipuri de fenomene: deterministe, probabiliste și voluntare, se poate spune că alegerile raționale sau simplu rutiniere ascultă de gândirea algoritmică, pe când deciziile responsabile și talentul creator inspiră procedeele euristice sau strategiile hermeneutice. Conform teoriilor sceptice, în special realismul american, *interpretarea* normelor juridice este o activitate creatoare de norme (înainte de interpretare nu poate exista nici o normă care ar putea fi cunoscută).

Nu se poate considera că interpretarea normelor juridice este doar o “luminare” de norme. Ea este constitutivă de norme juridice, întrucât – în absența interpretării – norma juridică este opacă, nu participă la circuitul juridic, pur și simplu ea nu există, cum apreciază R. Dworkin. Oricum, adoptarea termenului de interpretare trebuie întâi de toate atribuită demiterii unui model comunicativ de tip informațional, care nu lua în considerație nici complexitatea semanticii unei limbi, nici posibilitatea unei defazări între codurile emitenței și cele ale receptării.

Prolegomene la o metafizică a *demonicului*

Dr. Constantin NICUȘAN,

Colegiul Național “Nicolae Bălcescu” Tg-Mureș

Pornind de la geneza în spațiul cultural al Greciei antice, a *filo-sophiei* aflată atunci în faza unui sincretism cu “științele”, mitul și literatura, ea, *filosofia*, a urmat apoi două trasee de dezvoltare, unul în tandem cu știința pe linia Platon, Aristotel, Descartes, Leibniz, Kant, Hegel, Marx, Freud, pozitivismul logic până la structuralismul francez, celălalt în coabitare cu literatura din axa trecând prin presocratici, Socrate, Kierkegaard, Nietzsche, variantele existențialismului până la recentul deconstructivism filosofic, acesta din urmă aspirând chiar la un discurs de gen literar.

Ab initio filosofia are o finalitate paideică, ceea ce-i legitimează autonomia, fiind “un discurs cultural aplicat altui discurs: literatura mitologică”, “un discurs al semnificării”, “într-un limbaj unde trecerea de la experiența sacră evocată de mit la experiența cotidiană se manifestă ca trecere de la o polisemie lărgită, neîngrădită, la o polisemie reglată”. Ea depășește apoi treptat “un discurs secund, interpretativ” asumându-și “un discurs autonom, care se ia pe sine ca obiect”. Nu însă fără a păstra unele repere conceptuale care vor traversa apoi întreaga istorie a filosofiei până în contemporaneitatea noastră. Unul dintre aceste repere este acel *daimon*, acea dimensiune *demonică* pe care o găsim în personalitățile de excepție din orice domeniu, dar și ca prezență în fenomenele stranii, fără explicație, ori în acea parte a misterului, cum s-ar exprima Lucian Blaga, care nu se lasă dezvăluită decât tot prin aportul *demonicului*.

Dacă din rațiuni didactice, de sistematizare istorică, putem agreea amintita clasificare în cele două direcții a evoluției filosofiei pe linii de relief diacronice, un studiu complet nu poate ocoli interferențele constatate în secțiunile sincronice care dau un tablou complet al paradigmelor care s-au succedat.

În această optică de sinteză discursul filosofic ne apare în posturi succesive, într-o alternanță de unghiuri, consemnând când o față întoarsă spre discursul științelor, când o alta spre cel literar, finalmente găsindu-le astăzi cele două ipostaze, prin poziționarea în semnificant, inclusiv în atitudinea autoreferențială, din nou în confluență. În această viziune putem considera discursul filosofic drept un discurs-martor chiar dacă stilul în care se manifestă îi dă uneori reflexele epistemicului, alteori câmpul tensional al metaforei. Astfel, contrar discreditărilor și declarațiilor privind “moartea filosofiei”, ea își păstrează în continuare “banda de frecvență” din spectrul spiritualității umane. Chiar dacă se vor fi pus toate întrebările și se vor fi dat toate răspunsurile, provocările pentru a merge în profunzimi nu s-au epuizat. Am depășit epoca închistării în sisteme, dar viziunile filosofice, fie ele și fragmentare, sunt elemente într-o dinamică a paradigmei momentului în perpetuă renaștere.

Fenomenul deplasării discursului literar postmodern de la *epic* spre *liric* și de la *inițiere* spre *jocul de limbaj* a provocat o mișcare similară în discursul filosofic. Filosofia “a ajuns să fie un discurs de comentariu, care trăiește din exploatarea semnificațiilor gândite fie altcândva, fie altundeva. (...) discursul filosofic nici nu mai este inițiere profană, cum era în momentele sale aurorale: acum nu mai inițiază, ci face, cel mult, semne pe drumul ce duce către ființă. O inițiere profană care dezvăță; deconstruiește; (...) chiar pragmatica discursului filosofic este cea care, ca inițiere negativă și ca deconstrucție, situează în zona literară a culturii discursul filosofic. Eroziunea funcției sale pozitiv inițiatice, retragerea rolului său de cunoaștere și comutarea travaliului discursiv de la comunicare la semnificare favorizează etalarea mesajului ca obiect de limbaj și reliefează funcțiile sale poetice. (...) Întrucât nu mai inițiază pozitiv, oferind o cunoaștere de felul unei «imagini asupra lumii», ci negativ, într-o activitate deconstructivă, discursul filosofic se etalează pe sine ca un joc semnificant. // Spre deosebire de înțelepciune, filosofia este numai o introducere la ființă și numai discurs”.

Această apropiere de ființă pare să fie primordial “estetic-semnificantă” în alternanță cu cea “tehnic-operațională”, coordonate definitorii ale momentului cultural actual.

Asistăm la o “evoluție a culturii occidentale spre o transcendență negativă (...) făcând mai vădită calitatea filosofiei de primă chemată la succesiunea religiei. Discursul filosofic, ca și cultura, este efectul intervalului dintre Zei și Ființă. Orice filosofie este o gnoză. Filosofia a fost o gnoză la cealaltă extremitate a intervalului, în momentul în care transcendența era plină, pozitivă. Ea este nu mai puțin gnoză la această extremitate a intervalului, unde stă alături de avangardele artistice, de lirica și romanul modern, de teologiile morții lui Dumnezeu. Discursul de gen literar al filosofiei de azi ne spune tocmai că ea este acum gnoza unei transcendențe negative”. Or, în acest segment în care s-a “retras” filosofia actuală, conceptul de *demonic* își amplifică proiecția în coordonatele unei filosofii a culturii. Destinul filosofiei însăși coincide cu cel al *demonicului* de vreme ce “lucrând acum între discursul științific și cel literar și fiind de gen cultural literar, discursul filosofiei nu are a se imita totuși decât pe sine. Adică de a-și asuma un destin analog pedagogului grec: filosofia numai însoțește omul pe drumul de la Zei la Ființă. Răsunând între tăcerea Zeilor și tăcerea Ființei, discursul filosofic nu aparține nici Zeilor, nici Ființei.” În acest spațiu al “transcendenței negative” se află panteonul în care își are locul și *daimonul*, entitate intermediară între om și divinitate.

Fragment din volumul: *Notații și conotații*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2012, p. 103

Operele lui Spiru HARET

Dr. Cristina ȘTEFAN,
Colegiul Național “Spiru Haret”, București

În intervalul 2009-2010 a apărut la Editura Comunicare.ro a Facultății de Comunicare și Relații Publice, din cadrul Școlii Naționale de Științe Politice și Administrative, sub îngrijirea profesorului Constantin Schifirneț, o nouă ediție din opera *omului școalei* Spiru Haret, cuprinzând douăsprezece volume, deschise prin introduceri semnate de istoricul literar, membru corespondent al Academiei Române – Gheorghe Adamescu. Volumul I este prefăcut de Conf. Univ. Dr. Remus Pricopie. Traducerile din limba franceza îi aparțin lui Lucian Pricop.

Cuvinte cheie:

civilizația integrală, haretism, reforma învățământului, biblioteci populare.

In 2009-2010 appeared a new edition from the writings of Spiru Haret at Comunicare.ro Printing House, including twelve volumes opened with introductions signed by the literary historian, member of the Romanian Academy - George Adamescu. Volume I is prefaced by Assoc. Dr. Remus Pricopie. The French translations are written by Lucian Pricop. This edition is supervised by professor Constantin Schifirneț.

Key-words:

full civilization, haretism, education reform, folk libraries.

În 1898, prin *Deciziunea nr. 78677*, din 25 noiembrie, Spiru Haret intenționa să înființeze și să reglementeze în mod unitar 320 de biblioteci populare pe lângă școalele primare din comunele rurale, prin fonduri din bugetul Casei Școalelor¹. Scopul era acela de a pune la dispoziția țăranilor cunoscători de carte mijloace pentru a-i ajuta „să dezlege problemele de care se izbesc în calea vieții lor, în fine de a le deschide sufletul pentru frumos, bine și adevăr” (Opere, Vol. I, p. 381).

Unul din spațiile privilegiate, unde relația cu timpul este neașteptat de ofertantă, este biblioteca. Aici, în funcție de lectură căreia i te dedici, poți parcurge intervale mari de timp, poți încerca un salt peste ani și chiar ai șansa de a ajunge în epoci îndepărtate față de momentul de realitate în care, din întâmplare, trăiești.

Cum ar formula astăzi un om al anilor 1900 o *Decizie* a Ministerului Educației/Culturii prin care să stabilească o direcție de dezvoltare a bibliotecilor de la sate? Probabil că s-ar referi la necesitatea de a reactiva bibliotecile printr-un fond actualizat de carte și prin crearea unor sisteme informatizate cu interfețe prietenoase, ceea ce ar permite integrarea funcțională a cărților în format clasic, pe hârtie, cu cele în format electronic, în centre complexe de documentare.

În intervalul 2009-2010, a apărut la Editura Comunicare.ro, a Facultății de Comunicare și Relații Publice, din cadrul Școlii Naționale de Științe Politice și Administrative o nouă ediție din opera *omului școalei* Spiru Haret, cuprinzând douăsprezece volume². Prima ediție, realizată la Cartea Românească, data din 1935-1938.

Volumele sunt deschise prin introduceri semnate de istoricul literar, membru corespondent al Academiei Române – Gheorghe Adamescu – unul dintre colaboratorii semnificativi a lui Spiru Haret, care a deținut funcția de secretar general al Ministerului Instrucției Publice. Acesta semnează și biografia lui Spiru Haret.

Volumul I, *Oficiale 1884-1888, 1897-1899*, este prefăcut de Conf. Univ. Dr. Remus Pricopie, care subliniază, în *Operele lui Spiru C. Haret – o mărturie-maraton despre interes public și responsabilitate*, importanța operei lui Spiru Haret în evoluția învățământului românesc, aflat la sfârșitul sec. al XIX-lea, începutul sec. XX, într-un proces complex de reformare.

Multe dintre temele de atunci privind educația cunosc o surprinzătoare actualitate, ar putea intra cu succes pe agenda

lamentare 1895 – 1899, Operele lui Spiru Haret Vol. V: Parlamentare 1901 – 1904, Operele lui Spiru Haret Vol. VI: Parlamentare 1907 – 1911, Operele lui Spiru Haret Vol. VII: Polemice și politice: 1887 – 1900, Operele lui Spiru Haret Vol. VIII: Polemice și politice: 1905 – 1907, Operele lui Spiru Haret Vol. IX: Polemice și politice: 1911 – 1912, Operele lui Spiru Haret Vol. X: Opere științifice: 1878 – 1912, Operele lui Spiru Haret Vol. XI: Scrisori, Operele lui Spiru Haret Vol. XII: Bibliografie și index, Editura Comunicare.ro, București, 2009, 2010.

¹ Legea Casei Școalelor data din 1896

² *Operele lui Spiru Haret Vol. I Oficiale: 1884-1888, 1897-1899, Operele lui Spiru Haret Vol. II Oficiale: 1901-1904, Operele lui Spiru Haret Vol. III Oficiale: 1907-1910, Operele lui Spiru Haret Vol. IV: Par-*

publică de astăzi. De pildă, formarea adulților („inițială” și/sau „continuă” – cum am spune acum), adaptarea curriculei la realitatea socială, rolul educației preșcolare în formarea copilului/elevului, consolidarea statutului social al cadrelor didactice și întărirea statusului acestora ca agent de modernitate (Opere, Vol. I, p. 6).

Profesorul Constantin Schifirneț, sub îngrijirea căruia a apărut această ediție a operelor lui Spiru C. Haret, semnează articolul *Spiru Haret, reformatorul societății românești*, în care atrage atenția asupra semnificației deosebite a legilor trecute de Spiru Haret prin Parlament, în calitate de ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor. Dintre acestea, două sunt remarcate drept legi fundamentale: legea învățământului secundar și superior (1898) și legea învățământului profesional (1899). Referindu-se la contextul socio-cultural când au loc eforturile lui Spiru Haret pentru a reforma învățământul, Constantin Schifirneț precizează înțelesul unui concept destinat să sintetizeze inspirat starea de fapt a epocii: *modernitate tendențială*, numind „actul de dezvoltare modernă în direcție inversă față de modernitatea clasică, recte occidentală. Modernitatea românească este tendențială fiindcă modernizarea s-a produs prin înlocuirea vechilor instituții, feudale, cu instituții preluate din Occident într-un context socio-economic agrar și rural” (Opere, Vol. I, p. 19). Conceptul menționat este util pentru a înțelege de ce reformele din domeniul educației propuse de Spiru Haret aveau drept scop ridicarea morală și spirituală, în primul rând, a populației de la sate.

Un alt concept important este *haretismul* – o doctrină socială de suport pentru cei aflați într-o situație dificilă de viață, conjugată cu măsuri de politică educațională (Opere, Vol. I, p. 41).

Nucleul haretismului poate fi considerat *Raportul gene-ral asupra învățământului secundar*, realizat de Spiru Haret, în calitate de inspector general al Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor, prezentat ministrului C. Ghiță, în 1884.

Abordând sistemul de învățământ din perspectivă funcționalistă, Spiru Haret considera în *Raport* că: „Școlile unui stat formează un corp organizat, în care fiecare organ are funcția sa deosebită, toate împreună concludând la buna stare a organismului întreg. (...) De aceea, pentru a organiza și a conduce învățământul într-un stat, trebuie mai întâi a se defini cu precizie trebuințele pe care e vorba a le satisface și mijloacele de care se dispune pentru aceasta, atât în bani cât și în oameni” (Opere, Vol. I, p. 143).

Obiectivul educației în școală ar trebui să urmeze, după recomandarea lui Spiru Haret, următoarele direcții: restrângerea domeniului pur teoretic în favoarea dezvoltării aplicabilității și a părții practice, învățământul să răspundă necesităților sociale actuale și a celor sufletești; școala trebuie să fie iubită și respectată de către popor, de la școală trebuie să plece ce este bun și sănătos pentru „înălțarea și întărirea sufletului neamului”; învățământul trebuie să se potrivească țării noastre, să fie unul național. Scopul învățământului nu este numai *instrucțiunea*, ci, chiar mai importantă este *educațiunea* tine-

rimii, demers în care un rol important îl au și părinții (Opere, Vol. II, p. 385).

Spiru Haret este apreciat și pentru implicarea sa privind înființarea grădinițelor, a școlilor pentru adulți, a cantinelor școlare.

Contribuția lui Spiru Haret (foto) la dezvoltarea culturală este una cu totul deosebită, el spijinind și apariția mai multor publicații: *Convorbiri didactice*, *Învățământul primar*, *Revista generală a învățământului*, *Noua revistă pedagogică*, *Școala românească*, *Albina*, *Gazeta matematică*. (Opere, Vol. I, p. 41).

Marele ministru este prezentat nu numai în calitate de promotor al unor măsuri de politică educațională³, ci și în calitate de om de știință, care, în ipostaza sa de membru activ al Academiei Române, susține o serie de comunicări: *Despre accelerațiunea seculară a mișcării medii a Lunii*, *Considerațiuni relative la studiul experimental al mișcării apei în canalele descoperite și la constituțiunea ini-*

timă a fluidelor, *Teoria ariilor în mișcarea sistemelor materiale*, *Meteorul de la 29 noiembrie 1911*, *Pata cea mare roșie de pe planeta Jupiter*, *Henri Poincaré*.

Opera științifică este republicată în Vol. X, unde putem citi în limba franceză și în limba română (traducerea este realizată de Lucian Pricop) una dintre lucrările de pionerat în sociologie: *Mecanica socială*, în cuprinsul căreia Spiru Haret face un demers de analiză și înțelegere a societății, utilizând metode din științele exacte și un minuțios aparat matematic, cu scopul de a păstra rigora și obiectivitatea specifice științelor pozitive, în studiul fenomenelor sociale. De pildă, definește „civilizația integrală sau completă a unui corp social ca o stare în care vectorul rezultat face unghiuri egale cu axele de coordonate,

ceea ce înseamnă că corpul social se bucură de o egală dezvoltare din punct de vedere economic, intelectual și moral” (Opere, Vol. X, p.670). Așteptarea autorului este că scrierea sa „va răspunde într-o anumită măsură unei necesități de care își dau perfect seama aceia care, mai mult sau mai puțin implicați, sunt chemați să se ocupe de treburile publice” (Opere, Vol. X, p.544).

Având în fața unul sau altul dintre volumele operei lui Spiru Haret, mulți dintre noi vor găsi poate, dincolo de condiționările specifice anilor 1900, repere morale de-o semnificație aparte, bune întemeieri ale unor comportamente adecvate nu numai prezentului imediat, ci și unui prezent deschis spre viitor.

Spiru Haret scria în testamentul din 8 iunie 1910: „Plec din lume cu mulțumirea că nu am pierdut vremea și că mi-am îndeplinit datoriile atât cât puteam să mi le îndeplinesc în împrejurările în care am trăit și în marginea puterilor mele fizice și intelectuale. Aceasta să fie și mângâierea aceluia care m-au iubit și care vor rămâne după mine” (Opere, Vol. I, p. 18).

³ Activitatea ministerială a lui Spiru Haret s-a desfășurat între anii 1897-1899; 1901-1904; 1907-1910.

Mari lingviști și filologi evrei din România

Acad. Marius SALA,
Academia Română

Inițiativa de a prezenta în cadrul *Matineelor de Dumini-că*, organizate de F.C.E.R., a portretelor unor mari lingviști evrei români urmează unei alte inițiative din trecut realizată de prof. dr. Lucia Wald, volumul “Lingviști și filologi evrei din România”, apărut la Editura Hasefer, în 1996.

De această dată, organizatorii s-au limitat la câteva nume, fără de care nu se poate imagina lingvistica română: M. Gaster, H. Tiktin, I.A. Căndrea, L. Șăineanu, Al. Graur, I. Fischer.

Primii trei și-au început activitatea în secolul al XIX-lea, Graur, al cărui elev am fost, a strălucit în secolul trecut.

Activitatea fiecăruia dintre acești mari lingviști va fi evocată de invitați care le-au cunoscut opera. Ei nu au fost singurii și de aceea a fost acceptată propunerea de evocare a unui profesor de-al meu (J. Byck), făcută de o elevă de a lui, Maria Simionescu.

Am considerat că trebuie să particip activ la reuniunea noastră și că ar fi bine să fac scurte portrete ale celor evocați. Nu este prima dată când scriu sau vorbesc despre ei. Cu excepția lui L. Șăineanu, ceilalți au fost prezentați de mine cu ocazia unor reuniuni academice.

În ordinea cronologică a anilor când i-am cunoscut, primul este Moses Gaster. Am “făcut cunoștință” cu M. Gaster în biblioteca bunicului meu Vasile Sala, folclorist bihorean, care avea și una din cărțile de căpetenie ale lui Gaster *Chrestomația română*, Leipzig – București 1891. Era legată și avea coperte negre; m-a atras prin literele aurite de pe cotor. Înăuntru am găsit texte românești scrise cu alte litere decât cele latine, învățate de mine la școală. Am aflat din “Precuvântare” care avea ca motto trei cuvinte scrise cu alte litere, grecești, *torna, torna fra-tre*, că acele cuvinte reprezentau, după Gaster, cel mai vechi document al limbii române. Am făcut cunoștință cu vechea literatură română despre care nu știam nimic în ultimul an de școală primară. Am găsit în cartea lui Gaster și un capitol cu texte populare reprezentative (aflasem de la bunicul meu folclorist că există astfel de texte).

M-a impresionat și bogatul glosar care a fost, de fapt, primul dicționar bilingv român-francez pe care l-am avut în mână, la zece ani.

La Liceul din Beiuș, profesorul meu de română mi-a dat să citesc *Istoria literaturii române vechi* a lui N. Cartoian, în care am dat din nou peste numele lui Gaster, autorul ediției scrierilor lui A. Pann.

“Predoslovie” de la această ediție a fost o tulburătoare lecție pentru cum trebuie să abordezi o temă, când vrei să scrii ceva nou.

Am văzut în Gaster din primul an de studenție un savant care stăpânește o metodologie remarcabilă, bazată pe o condiție ieșită din comun. Despre activitatea sa de filolog am aflat din *Istoria limbii române*, a mentorului meu Al. Rosetti.

Pentru întreaga lui activitate, Moses Gaster a primit o recunoaștere târzie din partea României. A fost invitat în 1921, la 36 de ani de la expulzarea sa, după ce s-a întâlnit la Londra cu Tache Ionescu, ministrul de externe al României. A făcut un turneu de conferințe în principalele orașe ale țării, având la dispo-

ziție un vagon special. Academia Română l-a ales, în unanimitate, ca membru de onoare. Pentru mine a fost întotdeauna un model.

Pe H. Tiktin l-am cunoscut prin al său *Dicționar român-german*, un dicționar pe care l-a făcut fără să aibă un model. Este folosit și azi ca bază lexicografică și, ceea ce este mai important, etimologiile propuse de el sunt valabile și astăzi. A dovedit multă prudență în stabilirea etimologiilor, lucru subliniat de marii noștri lingviști S. Pușcariu și N. Drăganu.

Despre L. Șăineanu, elevul preferat al lui B.P. Hasdeu, am aflat primele informații la consultațiile săptămânale pe care le avea maestrul Iorgu Iordan; el mi-a recomandat să citesc capitolul despre L. Șăineanu din cartea sa *Lingvistica romanică*. Am întâlnit cea mai bună prezentare a operei lui L. Șăineanu scrisă după stabilirea lui la Paris și consacrată studiului argoului francez.

O idee importantă nu numai pentru limba franceză este cea care cere ca în stabilirea unor etimologii să se apeleze la sursele interne în lipsa unor etimologii “pozitive” latine sau germanice.

Pentru lingvistica românească, Șăineanu rămâne prin *Dicționarul universal al limbii române* apărut în opt ediții și prin monumentală *Influența orientală asupra limbii și culturii române*, în două volume. Tot el este autorul studiului comparativ *Basmele române*.

L-am lăsat la urmă, deși l-am întâlnit încă din 1951, din primul an de facultate, pe primul meu profesor de lingvistică, Al. Graur. Despre el aș putea vorbi ore în șir. De la el am învățat multe despre cum este organizată o limbă și, mai ales, de ce și cum se schimbă aceasta. A fost un maestru în găsirea unor concluzii generale pornind de la fapte de detaliu.

Expunerile de la cursurile și din cărțile scrise de el au fost întotdeauna un model de claritate. A fost un maestru generos oferind teme de cercetare colaboratorilor săi; i se potrivește expresia celebră prin Larousse: “Je sème à tout vent”. A fost atent la vorbirea semenilor. Aproape un deceniu a publicat zărnice la ziarul “Adevărul” și apoi la “Timpul” scurte articole de cultivare a limbii, ajungând la peste 10.000 de articole! A fost maestru a sute de studenți, între care și Iancu Fischer, despre care vom mai vorbi.

Criza istoriografiei sau criza umanității?

Comandor (r) Emilian I. MUNTEANU

Istoriografia română se află în criză. Și nici nu se putea altfel: de vreme ce societatea românească traversează, din 1990, o atotcuprinzătoare criză, cercetarea istorică nu putea – nu avea cum – să se sustragă acestui fenomen. Din multiplele aspecte ale crizei școlii de istorie din România, două mi se par cele mai reprezentative. Mai întâi, în domeniul istoriei contemporane, mai exact, a perioadei comuniste, cercetarea care ar trebui să fie – vorba lui Tacit – „fără ură și părtinire”, este înlocuită de condamnări și blesteme, care nu au nimic de-a face cu obiectivitatea investigației. Am spus de o mie de ori: condamnă, Justiția și Biserica, în numele legii și, respectiv, dogmei, dar istoria reconstituie și explică. Dacă, astăzi, în România, spui acest adevăr elementar ești taxat imediat de ceaușist, nostalgic, securist. În al doilea rând, în cercetarea celorlalte perioade ale istoriei României, ancheta rămâne la nivelul narației evenimentiale, străină de conceptualizări și de abordări teoretice. Dacă îmi este îngăduit, aș spune că istoricul român de astăzi a rămas bucuros să descopere o soră necunoscută a lui Vlad Înecatul...

Acad. Florin CONSTANTINIU

Preliminarii

La începutul anilor '80 am primit ordin să predau Geografia Militară Navală și Istoria Artei Militare Navale la Academia Militară din București, având o carte de vizită *specială*.

Nu aveam studii universitare, nici de geografie, nici de istorie; ce învășasem în trecut era insuficient: filosofie materialistă și luptă de clasă. După aproximativ două decenii de învățare-cercetare, am putut să demonstrez istoriografilor că istoriografia, așa cum era practică pe atunci, suferea de reducionism și dogmatism.

Ca întotdeauna, cei de pe margine văd mai bine, iar mătura nouă mătură mai bine. Eram liber ideatic de balastul anilor '50, pe care îl cărau istoriografii care intraseră în facultate și terminaseră mai mult pe bază de „origine socială” decât pe știință de carte, iar jucăriile acestea noi erau pentru mine atât de atrăgătoare încât m-au absorbit complet. Aveam prin program douăsprezece ore de cercetare pe săptămână – asta însemna două zile a câte zece ore de bibliotecă săptămânal, iar pe atunci bibliotecile funcționau și sâmbăta până seara iar duminica până la prânz.

Aveam minimul avantaj că făcusem mai multe voiaje în bazinul Mării Negre. Participasem alături de alte mii de specialiști la Comisia Guvernamentală de Raționalizare a Documentelor, prilej de aprofundare a înțelegerii instituțiilor juridice și administrative, ca și a unor teorii despre organizare, conducere, control etc. Participasem la Conferința ONU asupra Dreptului Mării, la tratativele cu Uniunea Sovietică pentru delimitarea Platoului Continental în jurul Insulei Șerpilor, la lucrări ale Comisiei Dunării și Organizației Maritime Mondiale – IMCO. Am văzut la fața locului substituirea forței dreptului cu dreptul forței.

Cu trecerea timpului și având acces la o parte din miile de lucrări interzise după 1945, s-au adunat vreo cincizeci de comunicări științifice referitoare la teoria și filosofia istoriei, la istoria mentalităților, artă militară etc. Deși începător, înțelesesem că este nevoie mai mult de o istoriografie *eidetică*, a esențelor, decât o istoriografie despre fapte.

De mai bine de un deceniu sunt fascinat de înțelegerea cât mai generală a dinamicii societății omenesti, pe care o văd sintetizată într-o *teorie generală a polițiilor*.

Politie, în accepția sociologică a termenului, este orice formă de organizare socială vizibilă, nesecretă, acceptată de majoritatea oamenilor dinlăuntrul ei, indiferent de dimensiune, de la un umil cătun la super-imperii. Desigur, au existat și există foarte multe discuții, dacă o asemenea teorie este posibilă. Critica ei se va face de pe multe poziții filosofice, ideologice, politice, științifice. Pentru a evita erorile, ar fi nevoie de un Institut cu sute de cercetători. Pentru că nu există un asemenea institut, mi-am zis: „Omul este dator să încerce.”

Rezolvarea acestei probleme pretinde o abordare inter- și multi-disciplinară, pe alocuri chiar trans-disciplinară. Toynbee, ca și mulți alții, a recurs la *transcendență*.

Dându-i crezare lui Murphy că, atunci când deschizi o cutie cu răme, pentru a le închide la loc este nevoie de o cutie mai mare, știu că deschizând problema *politiilor* este nevoie să se înceapă de la facerea lumii și să se termine la Apocalipsă. Am simțit complet insuficiență judecarea în interiorul istoriei României și în interiorul granițelor-închisoare trasate după al doilea război mondial și am înțeles de ce Iorga înființase un Institut de Istorie Universală iar bolșevicii i-au pus botniță și l-au declarat numai de Istorie.

Post-modernism = post- nebunism

Omenirea a trecut prin tot felul de etape, caracterizate de la o vreme prin “isme”: sclavagism, feudalism, capitalism, comunism iar, în registre culturale, iluminism, umanism, modernism, post-modernism. O listă completă este greu de inventariat.

Bazat pe observația Doamnei Magda Mihăilescu în legătură cu filmul *Nekro* cum că: „ciudată epocă trăim: nici măcar de o nebunie curată nu mai avem parte”, am tras concluzia că dacă lumea a *înnebunit și nebunia*, înseamnă că suntem deja în *post-nebunism*. Să avem și noi o contribuție la „isme”.

De exemplu, proverbele, care erau experiență condensată a omenirii, servind de călăuză pentru felurite împrejurări, acum își pierd în parte valabilitatea. Să luăm proverbul românesc : “este pentru toți loc sub soare”. Nu mai este valabil. Pentru că anul acesta populația globului va ajunge la șapte miliarde de locuitori.

Oameni cu scaun la cap și cu responsabilități majore își pun problema cum să scape de vreo două-trei miliarde din cei existenți. Sunt descrise zeci de metode de micșorare a populației, în afara războiului și a revoluțiilor. Transformarea unor spitale în azile de bătrâni, desființarea altora este, de exemplu, o metodă aparent *blajină*, dacă este sprijinită discret și de tăierea pensiilor și a diferitelor forme de ajutor social și scumpirea medicamentelor și alimentelor.

În *post-nebunism*, tendința dominantă în toate registrele, politice, culturale, religioase, este de mondializare / globalizare. Mai este oare inteligent să studiem *politiile* (de exemplu statele și alianțele), dacă toate se vor topi într-un *sat global*? Dacă se va împlini dorința Hannei Arendt, ar rezulta *inexistențialitatea* statelor, iar puterea să fie controlată (de cine? și în ce scop?). Mai are deci rost să studiem *politiile*?

Cred că da, din două motive.

Poate înțelegând mai bine fenomenele naturale împreună cu cele umane de „îmbrâncire a istoriei”, vom găsi, eventual, calea de a ne opune la ce ni se pare că ar fi rău. De exemplu, să nu se petreacă ce a anticipat academicianul Eugen Simion, și anume dispariția, în două-trei secole, a limbilor și deci a atât de frumoasei Limbi Române, pe care avem temeiuri să o numim “mama” limbilor europene.

Al doilea motiv ar fi ca, nedescoperind nici o cale de a scăpa de încălzirea globală, să vedem cum să ne pregătim pentru a fi cât mai puțin dureroasă această epocă ce se prefigurează de pe acum.

În etapele anterioare de modernism și post-modernism, s-a produs un fenomen pe care l-am numit “covârșirea intelectualilor”; intelectualii, luați izolat, sau asociați în diverse forme colective, nu mai pot absorbi și prelucra toate datele care izvoresc din devenirea tot mai rapidă și mai complexă a lumii. Marx afirmase că până la el filosofii nu înțeleseseră că *mai important este să schimbe lumea, nu să o interpreteze*. Cred că starea de azi, când lumea se schimbă de capul ei, impune ca filosofii să înțeleagă cât mai rapid și cât mai complet cum se *schimbă* lumea, și cine o schimbă, și să ne spună ce avem de făcut. După Vasile Conta, știința și arta au misiunea de a anticipa în problemele cunoașterii și ale dezvoltării sociale. Deci oamenii de știință și artă, la treabă !

Există foarte multe păreri că pe planeta noastră s-au succedat mai multe civilizații care au pierit din vina lor. Există și mai multe păreri despre pericolele care amenință civilizația actuală și mai multe scenarii de moduri în care va pieri.

Determinismul geografic

Din antichitate s-a făcut legătura dintre geografie și istorie. Lui Napoleon i se atribuie definiția: “Istoria este geografie în mișcare”. Sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea au produs chiar o știință, “Geopolitica”, care face legătura dintre geografie, istorie și politică. Pentru marxisti, geopolitica devine instrument pentru imperiaști, justificare a politicii

de agresiune și expansiune, propagarea militarismului și a colonialismului, justificarea practicilor rasiste discriminatorii. Ce este ciudat, este că și marxistii sovietici au practicat agresiunea, expansiunea, militarismul, adică s-au ghidat după geopolitica pe care o criticau.

În Geografie se operează, în principal, cu două noțiuni: elementul geografic și factorul geografic. *Element geografic* este orice accident de relief, orice peisaj, orice particularitate a litosferei (munți, dealuri, văi, depresiuni, zăcăminte), a hidrosferei (râuri, lacuri, iazuri, icre negre), a biosferei (floră, faună, tutun, opium), a atmosferei (fronturi atmosferice, precipitații, substanțe toxice pulverizate de avioane).

În interacțiunile dintre grupurile umane, aceste elemente îi pot favoriza pe unii și defavoriza pe alții, fie îi pot favoriza sau defavoriza pe toți la un loc. În acest caz, elementul geografic devine factor geografic. Dacă elementul geografic poate fi uneori ignorat, factorul geografic trebuie bine cunoscut și influența sa bine cântărită.

Pentru exemplificare, Clisura Dunării a fost pentru culturile primitive un factor de subzistență prin pescuit, dar nu un factor de separație. Culturile Criș-Starcevo, Schela Cladovei, Vinga-Turdaș au persistat pe ambele maluri ale Dunării câteva milenii. De abia în epoca sclavagistă, expansiunea imperiului roman a făcut ca în acea zonă Dunărea să devină graniță între două *politii*, a devenit factor geografic de care au trebuit să țină cont și politicienii și militari.

Și mai interesant este cazul Insulei Șerpilor. A fost timp de milenii un element geografic ignorat, abia menționat în izvoare antice și medievale pentru ca la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX să devină factor geografic de dispută între România și vecinii ei. La început, obiectul disputei l-a constituit Marea Teritorială, apoi, obiectul disputei l-au constituit zăcămintele de țiței și gaze naturale aflate sub zona nou convenită a Platoului Continental.

Fluctuația polițiilor

Cazurile expuse mai sus ne dau prilejul să introducem încă o noțiune: “flancurile fluctuante”.

În momentul când un element geografic devine factor geografic, care generează o dispută între două *politii*, zonele adiacente trec alternativ de la o stăpânire la alta, întărind sau slăbind una din *politii* și creînd fenomene complexe de aculturație, sociale, economice etc. Un caz interesant pentru istoria României este cel al Dobrogei, iar pentru Europa, modificările de frontieră produse ca rezultat al celui de al Doilea Război Mondial. Nenumărați oameni s-au culcat cehi sau polonezi și s-au trezit ruși, s-au culcat nemți și s-au trezit polonezi ș.a.m.d.

Pentru a urmări mai îndeaproape aceste fenomene este necesar să introducem două noi noțiuni:

State subiect sau obiect al istoriei

În 1948 Republica Populară Română era “stat-obiect”, iar URSS “stat-subiect”, iar în februarie același an s-a consemnat un act “diplomatic” prin care Insula Șerpilor “trece în componența URSS”. *Exprimarea este falsă: insula a rămas la locul ei, URSS s-a extins “peste Insula Șerpilor”*.

În zilele noastre, Statele Unite au intrat într-o criză mai

adâncită decât cea din 1929. Neavând timp să pregătească un nou război mondial, aruncă povara asupra Europei iar Europa aruncă România și alte state sub “papucul” FMI. Se zice că “FMI-ul “ne ajută să ieșim din criză”, când, de fapt, prin dobânzile pe care le vom plăti, noi îi ajutăm pe ei. Acum un secol Spiru Haret atrăgea atenția că dacă vom continua cu dobânzile, vom ajunge să datorăm un glob de aur de dimensiunea soarelui.

Structura polițiilor

În afara structurii vizibile, oficiale, acceptate și recunoscute de către cetățeni, mai există și alte structuri, organizații, mai puțin vizibile sau chiar complet necunoscute.

Avem de-a face, pe de o parte, cu:

1) *Infrastatul*, compus din hoardele de cerșetori, suți, hoți, jepcari, sau din funcționari publici, polițiști, juriști, profesori care se pretează la tot felul de malversații, încălcări ale legii. O observație generală este că toți cei ce compun *infrastatul* obțin avantaje mult mai mici decât pagubele pe care le produc statului: iar valoarea avantajelor obținute scade pe măsură ce se degradează statul prin actele lor.

2) *structurile divagante* sunt organizații, secte, societăți, asociații, acționând în umbră sau chiar în adâncă ilegalitate, care se autonomizează în cadrul *politeiei*, beneficiază de toate avantajele apartenenței la societate dar acționează în dauna ei. Un exemplu bine cunoscut în istoria României este Partidul Comunist din România de după anul 1924, care urmărea dezmembrarea statului național. *Structurile divagante* atacă orice, de la Biserică la administrație, de la educație la morală.

3) *suprastatul* este compus din organizații multinaționale, internaționale, mondiale, la care statul aderă formal și explicit și de la care primește informații și rapoarte de activitate și, în afară de acestea, Suprastatul mai cuprinde tot felul de organizații secrete, unele cunoscute, altele necunoscute. Influența unora poate fi dedusă, despre altele se fac doar presupuneri, despre altele nu știm nimic și nu este exclus să nu știm nimic niciodată.

Cu privire la *istoria incompletă a suprastatului* am găsit de curând o referință succintă, dar importantă, în lucrarea *Dicționarul societăților secrete* de Michael Benson: “Societățile secrete, prin însuși caracterul lor tainic, *i-au ținut adesea pe istorici deoparte, iar istoricii, evitând să-și mărturisască ignoranța*, preferă să diminueze consecințele existenței lor.”

Physiotehnică, arghyrotehnică

Simion Mehedinți elogia poporul român pentru realizările sale în domeniul *Hylotehnicii* (stăpânirea materiei) și *Psychotehnicii* (educarea spirituală). De atunci, la aproape un secol distanță, au apărut noi sfere ce trebuie examinate pentru a înțelege funcționarea polițiilor și a le asigura sănătatea.

Propunem termenul de *physiotehnică* pentru a descrie abilitatea omului de a modifica mai mult sau mai puțin natura. Ea s-a practicat dintotdeauna în forme *benigne* (cum ar fi ameliorarea raselor de animale), acum însă se manifestă în

forme *maligne*. Lista ar fi lungă, dar o considerăm începută cu fisiunea și apoi fusiunea nucleară și o încheiem cu clonarea, fertilizarea in vitro, manipularea personalității și vopsirea roșiilor ca să pară coapte.

Arghyrotehnica (calitatea de a câștiga bani) *nu se învață în universitățile pentru științe economice*. De la marxistul M-B-M (bani-marfă-bani) s-a ajuns la *nimic – nimic: tot timpul bani*. De la economia de chibzuință și chiverniseală, când românul îngrășa porcul vara și toată iarna avea ce mânca, deci trăia din munca trecută, acum înțelegem că se face un “consum de viitor”, consum care va trebui să ne preocupe: cum vor plăti, cel mai puțin dureros, generațiile viitoare, acest consum? SUA sunt datoare, poate, viitoarele trei generații. Există și o *arghyrotehnică* “măruntă”, cum ar fi o devărată “siderofagie” care a cuprins populația nomadă, (se fură și cea mai mică bucată de tablă), șpaga la ghișeu, tantiemul la contracte, schimbarea prețului mărfii în galantar.

Reglaj adaptativ, reglaj eversativ

Societatea omenească a fost interpretată ca un sistem organic, încheiat, funcționând după legi descoperite de teoria sistemelor. Pentru menținerea unor parametri constanți se aplică reglaje. Există două tipuri de reglaje: unul de tip *adaptativ*, celălalt, *eversativ*. La fiecare variație a mediului se aplică o corecție de adaptare. Alt tip de reglaj este cel *eversativ*. La modificarea mediului, se răspunde cu o distrugere, eventual, chiar a sistemului ce ar trebui reglat. Efectele reglajului *eversativ* au dus aproape la dispariția statului, poporului și mentalității românești tradiționale.

La jumătatea secolului XIX, Spengler descria un model de evoluționism *plat*. Un sfert de secol mai târziu, Conta vorbea despre mișcările *neevolutive* (revoluțiile).

Putem spune, pe scurt, că evenimentele din 1985-1989, din Europa de Est și consecințele lor au produs un *reglaj adaptativ* pentru o parte din cei din afara “lagărului socialist” și un *reglaj eversativ* pentru “statele socialiste”.

Ce vine?

Cei mai mulți politicieni, prezicători și profeți greșesc prin extrapolarea de tip liniar, pe care o aplică analizelor efectuate, folosind preponderent elementele imanente (vizibile, pipăibile) și neglijând într-o măsură importantă elementele subtile ale *antroposferei*, (latente, nepipăibile, părelnic-vizibile).

Nu știm a câta omenire suntem pe lumea asta. Suntem marțieni, venusieni sau generație spontană, nu știm dacă nu cumva conlocuim cu extratereștri, unii savanți consideră că este eronată cu un mileniu cronologia pe care o folosim, alții zic că pe sub pământ mai sunt și alte omeniri, unii dau data exactă a sfârșitului omenirii, alții ne spun că avem o arheologie ascunsă, ocultată, avem copii indigo și vibrații care nu mai vibrează.

Răspunsul la aceste întrebări nu-l vom afla, probabil, niciodată.

IN MEMORIAM

Irina MAVRODIN (1929-2012)

Între creație și traducere

S-a stins din viață, pe 21 mai a.c., poeta, traducătoarea și eseista Irina Mavrodin (n. 12 iunie 1929). Avea 83 de ani și era considerată cea mai ferventă promotoare a culturii românești în spațiul culturii europene, cu deosebire franceză, zonă în care a și activat, ca director, între 1992-2005, al colecției „Lettres roumaines”, inițiată de Editura Actes Sud, din Franța.

Personalitate complexă a literaturii române, Irina Mavrodin (foto) a fost călăuzită de ideea fundamentală că „traducerea reprezintă un parcurs hermeneutic și totodată unul enciclopedic”, dar și că „poezia, proza, esul ori studiul critic, împreună cu traducerea se alimentează reciproc”.

A publicat, în peste patru decenii de activitate fecundă, 8 volume de poezie (este deținătoarea Premiului „Marin Sorescu” pentru cartea *Centrul de aur*, 2004, Craiova, Ed. Scrisul Românesc), 16 volume de studii și eseuri (inclusiv *Dictionnaire chronologique et critique de la littérature française*, 1983, Ed. Didactică și *Histoire de la littérature française*, în colaborare, 2 vol.) și peste 35 de volume de traduceri, incluzând mii de pagini din literatura Doamnei de Staël, Doamnei de Sevigné, precum și opere de Stendhal, Flaubert, A. Camus ori A. Gide. Între contemporani, i-a transpus în românește pe Emil Cioran, Paul Ricoeur, G. Bachelard ori Gérard Genette și este autoarea primei *traduceri integrale*, în limba română, a operei lui Marcel Proust, activitate căreia i-a dedicat peste un deceniu din viață.

A fost decorată cu Ordinele „Chevalier des Arts et des Lettres” (Franța) și „Steaua României”, în grad de Cavaler.

L-a tradus pe Mircea Eliade (operele din tinerețe) în limba franceză și a reușit să-l impună publicului francez pe Mihai Eminescu, prezentându-l ca pe un fel de Lautréamont local și insistând mai mult pe proza sa filosofică, cu precădere *Sărmanul Dionis și Cezara*.

Pentru promovarea lui Emil Cioran a acceptat să devină Președinte al Asociației Internaționale „Prietenii lui Cioran”, implicându-se activ, în organizarea, la Si-biu, a Colocviilor internaționale „Cioran”, cu ritmicitate anuală.

În 2009 a înființat Asociația Culturală „Irina Izverna-Tarabac – Irina Mavrodin”, pentru promovarea traducerilor, a schimburilor interculturale și a francofoniei.

Irina Mavrodin este și autoarea singurului volum *Despre traducere* din literatura noastră, o culegere de eseuri și confesiuni despre *conceptul de traducere* și menirea *scriitorului-traducător* (Craiova, Ed. Scrisul Românesc, 2006). Pornind de la observația lui Paul Ricoeur (lucrarea sa *La Métaphore vivante* a fost tradusă de Irina Mavrodin în 1985), anume că „le jeu des possibilités interprétatives réside dans tout énonciation”, Irina Mavrodin a valorificat la maximum libertatea auctorială, utilizând originalul ca pe un pretext pentru a crea un nou text. Așadar, în viziunea sa, traducătorul este un *meta-autor*, un ingenios strateg al recepției traducerii pe care o pune în circulație”.

(CRONICAR).

Traducere și “literalitate”

Irina MAVRODIN

După cum se poate observa din traduceri ce se fac atât din limba franceză în limba română cât și din limba română în limba franceză (de proză sau poezie), tentația de a recurge la “adaptare” este cea mai frecventă.

Ne referim aici la “adaptare” nu numai ca traducere foarte liberă (uneori vădind și licențe de natura contra-sensului) a originalului, ci, mai ales, la formele de “adaptare” mai insidioase (care adeseori o implică pe prima), cu consecințe mult mai grave, deoarece denaturarea originalului, la fel de puternică (dacă nu mai puternică), nu este sesizată de cititorul din limba receptoare tocmai pentru că traducerea sună familiar, în maniera prozei, sau poeziei, unor autori consacrați, de mare circulație, care au scris în această limbă.

Conotată ca “literară”, ca “poetică”, dar ca “literară”, ca “poetică” *à la manière de*, prin autoritatea modelelor din limba receptoare pe care le imită, ea va angaja zone etnice și socio-cultural-istorice specifice nu scriitorului și literaturii din care s-a tradus, ci unor scriitori și unei literaturi aparținând comunității lingvistice care urmează să beneficieze de traducere.

O traducere “literală” în schimb (“literală” nu în sensul că versiunea traducătorului ar calchia structurile limbii în care traduce, ci în sensul că ar recurge la calcul semantic, că ar calchia “forma conținutului”, că ar reproduce literal imaginea poetică) oferă șansa creării unei structuri literare inedită în limba receptoare, structură izomorfă, consonantă cu cea a originalului.

Această “literalitate” trebuie înțeleasă, socotim noi, ca o constrângere exercitată de un “calcul” poetic de o matematică rigoare, o teorie a traducerii poetice “literale” întâlnindu-se, de altfel, cu teoriile poeticilor moderne care, de la Rimbaud încoace, spun că textul poetic trebuie citit “littéralement et dans tous les sens”. “Toate sensurile” devin posibile numai pentru că o primă și fundamentală lectură acceptă textul în literalitatea lui...

Fragment din volumul: *Despre traducere – literal și în toate sensurile*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2006, p. 140

AM PRIMIT, VĂ SEMNALĂM

Relațiile cu Turcia sub semnul echilibrului diplomatic

În toamna anului 1918, sub presiunea căderii politice a imperiilor centrale (Germania și Austro-Ungaria), vechiul imperiu otoman este declarat un stat învins și, ca urmare, dispare ca subiect de drept internațional. Aflată sub amenințarea dezmembrării și a colonizării străine, națiunea turcă găsește resurse interne pentru a renaște sub forma unui *stat național, independent și modern*, menit să înlocuiască vechiul imperiu. Mișcarea de emancipare națională, cunoscută și sub numele de *Revoluția Kemalistă*, după numele părintelui națiunii turce moderne, generalul Mustafa Kemal Atatürk, numit de istoriografia turcă când *Kemal Pașa* când *Ghazi* („Victoriosul”), a fost, în fond, o revoluția burghezo-democratică, încununată de constituirea, la 16 martie 1920, a Turciei moderne, prin convocarea Adunării Naționale. Evenimentul a fost recunoscut pe plan internațional prin semnarea *Tratatului de Pace de la Sèvres* (10 august 1920), ce a dat gir guvernului revoluționar condus de generalul Atatürk și a obligat puterile Antantei să se retragă din Turcia. Ulterior, în urma unor victorii militare istorice, Turcia se proclamă *Republică*, la 20 octombrie 1923, cu capitala la Ankara, iar Kemal Atatürk este ales primul președinte al noului stat. Sub conducerea sa, în deceniile trei și patru ale secolului trecut – perioadă ce coincide, în linii mari, cu momentul elaborării documentelor prezentate în volum: *România-Turcia. Relații diplomatice, 1923-1938*, Editura Cavallioti, 2011 – Turcia a cunoscut un drum ascendent spre modernitate și unitate socială, deschizând unor largi straturi sociale calea către cultură, educație și emancipare socială.

În paralel, România a cunoscut la rândul ei experiența constituirii statului național unitar, începând cu 1 decembrie 1918, astfel încât mișcarea de emancipare condusă de Mustafa Kemal Atatürk și de Partidul Poporului a găsit un aliat în poziția constructivă a guvernului român condus de I. C. Brătianu. În acest sens, curând după ce Turcia și-a dobândit deplina recunoaștere internațională, au fost puse și bazele unor relații diplomatice temeinice, precum și ale diversificării raporturilor economice zonale. În acest sens, documentele diplomatice (127 la număr) selectate de istoricii *Dumitru Preda* și *Alexandru Ghișă* din bogatul fond al Arhivei M.A.E. se circumscriu ariei tematice ce vizează *începuturile* raporturilor diplomatice bilaterale, cartea urmând a fi completată și actualizată ulterior.

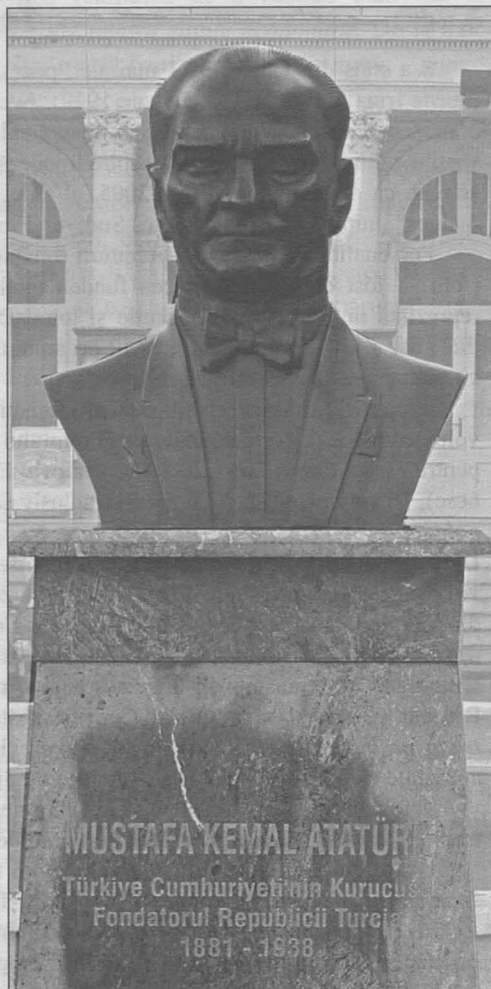
Cu precizarea că *Dumitru Preda* (n. 1951) ocupă în prezent postul de Ambasador al României în Republica Cuba, cartea fiind lansată în preajma aniversării împlinirii vârstei de 60 de ani a Domniei sale (iunie 2011), vom semna, din bogata colecție de documente, câteva portrete ale *Ghaziului*, văzut de diplomații români în ipostaze mai puțin cunoscute marelui public: „Am început a vorbi, eu în franțuzește, Ghaziul în turcește; deși cunoștea foarte bine limba, nu a pronunțat nici un cuvânt străin. Mi-a spus că are o simpatie pentru țara noastră... că dorește ca raporturile dintre cele două țări să fie cât se poate de amicale... că ar vrea să meargă în România, pe care n-a făcut decât să o traverseze acum câțiva ani... Primirea călduroasă făcută reprezentantului României a făcut impresie la Ankara, mai ales că un alt diplomat, italian, nu a reușit să fie primit de Ghaziu, fiind refuzat net...” (Din Raportul ambasadorului Gheorghe Filolity, din 24 aprilie 1924, p. 12). Șase ani

mai târziu, și ambasadorul Ion P. Carp este primit la reședința Președintelui Turciei de la Ankara, iar obiceiul de a rosti discursurile oficiale în turcește se repetă (Vezi *Raportul diplomatic* din 29 mai 1930, p. 90).

F r a z e curtenitoare, de prietenie, mai rostește președintele Atatürk și în prezența ambasadorului Alexandru Telemaque la 30 decembrie 1936. Din păcate, doi ani mai târziu, starea de sănătate al lui Atatürk se agravează îngrijorător, astfel încât, din acest moment, rapoartele diplomatice încep să se refere cu prioritate la moștenirea kemalistă, călăuzită prioritar de cauza națională. Curând după moartea Ghaziului, survenită la Istanbul în 1938, succesorul său și-a declarat public intenția de a continua o practică publică ce și-a câștigat atâtea simpatii, atât în interiorul cât și în exteriorul țării.

Ultimul document al cărții îl constituie un Raport diplomatic din 27 decembrie 1938, în care se face un fel de bilanț al guvernării kemaliene, bazată pe cunoașterea profundă a elementului local, turcesc. „Chiar și cei mai mari turcofilii nu au crezut în reușita acestei reforme. S-au înșelat. Kemal Pașa, mai bun psiholog decât ei, a cunoscut starea sufletească a elementului turcesc, astfel încât reforma este cu totul radicală...” scria ambasadorul Alexandru Telemaque (p. 351).

Astăzi problemele României și ale Turciei sunt în bună măsură comune: reforma economică, schimburile bilaterale, suveranitatea și buna vecinătate în zona Mării Negre. Făcând parte din sistemul euro-atlantic, există bune premise de continuare a acestei politici. În acest sens, documentele diplomatice invocate în carte sunt un argument temeinic al echilibrului diplomatic practicat între Turcia și România. (M.N.)

Statuia lui Kemal Atatürk, din scuarul Teatrului Odeon, București

Un proiect academic transnațional: Societatea româno-japoneză pentru promovarea științei

Observăm, de multă vreme, un fenomen ce poate fi interpretat ca o formă de *diseminare culturală*. Proiecte științifice culturale și artistice majore, ce atrag după sine o participare activă a oamenilor de cultură români la proiecte cu finanțare internațională se derulează cu deosebire în provincie, departe de zarva neproductivă a marilor metropole, atrăgând de regulă forțe din mediul privat, dar și instituții publice deschise spre astfel de proiecte: centre culturale, biblioteci județene etc.

Un astfel de exemplu, complementar Clubului Iubitorilor de Cultură din Curtea de Argeș (președinte, acad. George Păun), a cărui publicație „Curtea de la Argeș” a căpătat, în scurtă vreme, anvergură internațională, este activitatea Bibliotecii Județene „Dinicu Golescu” din Pitești (director, dr. Octavian Sachelarie), cea care a găzduit recent Simpozionul Național „Mircea Eliade și mitul eternei reîntoarceri”, și în luna mai a.c. Simpozionul „Omul și societatea”, ajuns la a II-a ediție, manifestări ce au atras un important segment de intelectuali, în special din mediile școlare și universitare.

Despre vocația *internațională* a acestor acțiuni ne vorbește publicația *bilingvă* (apărută în limbile română și japoneză) „Soarele” (Tom I, 2012), editată de Societatea Culturală „Argedava” (director, dr. Stan Florea) și grupul de publicații „Bibliostar” (director, ist. George Rotaru). Urmare a vizitei la Pitești a doi intelectuali japonezi (Tomohiro Moriane, de la Universitatea Kiuski din Osaka și Masafumi Fukumori, de la Colegiul de limbi străine din Kyoto), au fost puse bazele unei colaborări de durată, cu scopul relevării valorilor culturii române și promovării, în rândul publicului local, a spiritului și fondului culturii japoneze. În acest sens, a fost semnat un Protocol între oaspeții japonezi și Asociația Culturală „Argedava”, în scopul editării, în Japonia, a unui volum

colectiv, având ca temă chiar deviza societății „Omul și societatea”.

În acest sens, pe 26 mai a.c. a fost deja lansat, la Pitești, proiectul-pilot al cărții, sub formă de supliment al revistei „Filosofia militans”, din care vor fi selectate materiale pentru proiectatul volum româno-japonez. Începând cu anul 2011 apare la Pitești și revista de filosofie și gândire socială „Filosofia militans” (director, prof. univ. dr. Ion Tudosescu, doctor Honoris Causa al Universității din Pitești). Din bogatul nr. 4 (an II, 2011) spicuim articole semnate de Ion Tudosescu – *Morala ca trăire valorică și opțiune metafizică*, Ana Bazac – *A învăța schimbarea mentalităților*, Robert Sabotici – *Simbolistica soteriologică a discursului socialist* sau Stan Florea – *Estetica și conexiunea valorilor*.

Din bogatul sumar reținem și grupajul tematic prilejuit de apariția ediției a II-a a volumului *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, de Mihail Diaconescu (semnează, între alții, arhiepiscop Mihăiță Nifon, alături de Mihai Constantin, Florea Stan etc.). Cu precizarea că într-unul din numerele noastre viitoare vom reveni pe larg asupra acestei cărți distinsă cu Premiul „Mircea Florian” pe anul 2011 al Academiei Române, accentuăm asupra ideii că, în România, cultura nu mai este demult apanajul *centrului*. (CRONICAR)

AUTORII ACESTUI NUMĂR AUTHORS IN THIS ISSUE

George CONSTANDACHE, Polytechnic University of Bucharest

Traian DIACONESCU, "Al I. Cuza" University of Iași

Georgeta FILITTI, the Romanian Academy

Elke GREIFENDER, Humboldt University of Berlin

Călin HENTEA, historian

Dan-Tudor IONESCU, Metropolitan Library of Bucharest

Irina MAVRODIN, philologist, translator

Constantin NICUȘAN, "Nicolae Balcescu" National College

Emilian MUNTEANU, commander (reservist)

Marius SALA, the Romanian Academy

Corneliu ȘENCHEA, historian

Cristina ȘTEFAN, "Spiru Haret"

National College
Vigiliu Z. TEODORESCU, historian

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită și electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spațiu de un rând și jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoțite de bibliografie, precum și de un rezumat și cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dictionarului Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Redacția își rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertențelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

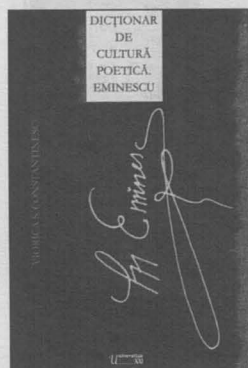
Pentru ilustrarea acestui număr au fost folosite următoarele surse, cum urmează: <http://ro.wikipedia.org>; <http://vulpitacalatoare.blogspot.ro>; <http://www.bmms.ro>; <http://www.cugetliber.ro>; <http://www.spiruharet.ro>; <http://dacoromanica.ro>; <http://www.vroma.org>; <http://www.timpul.md>; <http://www.observatorcultural.ro>; <http://members.virtualtourist.com>; <http://www.epwr.ru>

După caz, sursele utilizate de autori au fost semnalate direct în textele publicate.

Mulțumim pe această cale colaboratorilor și prietenilor revistei care ne-au pus la dispoziție, cu titlu gratuit, documente iconografice în vederea ilustrării unor articole de specialitate.

CATALOG

Cărți noi, primite la redacție

Viorica S. CONSTANTINESCU, *Dicționar de cultură poetică. Eminescu*, Iași, Editura Universității, XXI, 2010, 326 p. cu ilustr.

Prima carte care a scos în relief umanitatea lui Eminescu și a devenit o operă de referință în istoria noastră literară este *Viața lui Mihai Eminescu*, a lui G. Călinescu, o carte pe care au repudiat-o foarte mulți în momentul când a apărut, tocmai pentru că ataca acest mit al zelatorilor lui Eminescu. Un critic important al vremii scria chiar că domnul Călinescu l-a coborât pe Eminescu „din cerul cu stele, nu pe pământ ci de-a dreptul în grajd”. Este unul din simptomele acestei patologii culturale – necunoașterea lui Eminescu. De fapt, prin acest mit, indivizi pe care nu-i putem numi decât zeificatori, își lustruiesc propriul chip în genialitatea poetului. (Prof. univ. dr. Liviu C. Cuțitaru)

Viorica S. CONSTANTINESCU, Cornelia VIZITEU, Lucia CHIFOR, *Studii eminescologice / Études sur Eminescu*, 14, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2012, 334 p.

La 19 decembrie 1997, Biblioteca Județeană din Botoșani inaugura Fondul documentar „Mihai Eminescu”, donația Ion C. Rogojanu, volume de exegeză eminesciană, documente românești și străine. Pentru a pune în valoare aceste achiziții și a realiza un laborator de cercetare eminescologică, biblioteca botoșeneană încheia un protocol de colaborare cu Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, Catedra de Literatură Comparată și Estetică. Rodul acestor cercetări îl reprezintă anuarul *Studii eminescologice / Études sur Eminescu*, distinsă de Asociația Academică „Titu Maiorescu” și prezentată la Centrul Cultural Român din Berlin și la Universitățile din Augsburg (Germania) și Tel Aviv (Israel). (Diana Popa)

Eugen Costel POPESCU, *Titanii și urmașii lor geto-dacii*, București, Editura Tempus Dacoromania Comterra, 2012, 92 p.

Noțiunea de „templu ceresc”, ce poate fi localizat pe pământ, a pornit de la interpretarea greșită a cuvintelor rostite de Hermes Trismegistul, fiul Herei și al lui Zeus, care s-a referit la viața de pe pământ, ca și la cea din Parnas, azi Rai, spunând că „tot ce este sus este și jos”. Aceste cuvinte au creat confuzie în sensul că templele cerești au putut fi localizate la mici înălțimi, cum ar fi Turnul lui Babel sau piramidele în trepte, ori zigguratele din Indochina. În realitate, ideea platoniciană a sufletelor care renasc prin reîncarnare a fost adoptată, pentru prima dată de Zamolxe, fără adaosul creștin după care reînvierea trebuie să se facă „așa cum a fost”.

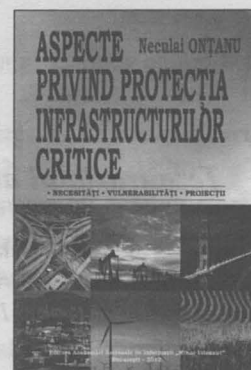

Octavian MIHALCEA, *Poezii*, Galați, Fundația Culturală Antares, 2012, 72 p.

Pentru cărțile vecine / închise aripi vechi / auguste ploi / rău vorbite / te rog / primește în dar / aceste rădăcini însângerate (Rădăcini)

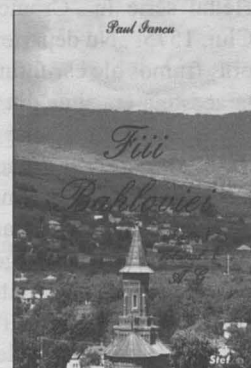
Neculai ONȚANU, *Aspecte privind protecția infrastructurilor critice. Necesități. Vulnerabilități. Proiecții*, București, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, 2012, 308 p. cu tab.

Cetățeanul român, ca principal beneficiar al politicii de securitate, are datoria de a contribui activ la construcția ei cotidiană. Cetățeanul, depozitarul legitim al drepturilor și libertăților fundamentale, pe care se întemeiază statul democratic are, potrivit Constituției, în materie de securitate națională, drepturi inalienabile, dar și obligații proprii, asumate conștient. De aceea, cetățenii trebuie să-și însușească un comportament participativ, responsabil, educația civică fiind calea cea mai potrivită pentru armonizarea acestor drepturi și obligații.

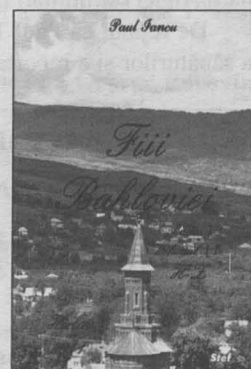
Paul IANCU, *Fiii Bahlovei*, vol. I, A-G, Iași, Editura Ștef, 2011, 505 p. cu foto

În paginile acestui volum se regăsesc un număr relativ mare de scriitori, artiști, care, prin întreaga lor activitate, au devenit consacrați. Sunt însă și autori care, din diverse motive, nu și-au publicat cărțile și de aceea am considerat că debutul lor, aici și acum, va însemna un punct de plecare spre afirmarea talentului și a calităților literare și artistice.

Paul IANCU, *Fiii Bahlovei*, vol. II, H-Z, Iași, Editura Ștef, 2011, 495 p. cu foto

Pictorul Dan Hatmanu (n. la 31 octombrie 1926, la Scobinți), a copilărit în Hârlău, în mahalaua Munteni, în casa bunicilor; pentru a se muta, apoi, la Iași, în 1936, unde va urma studii liceale și universitare (absolvent al Institutului de Arte, clasa Corneliu Baba, 1950). „Narator oral jovial, în felul lui Corneliu Baba (ieșenizat), pictorul e social, solar și bonom, asociind talentul nativ al povestitorului cu acela al pictorului. Frapează senzitivul relaxat, sedus de poezia materiei, alături de caracterul reflexiv”. (Paul Iancu)

Paul IANCU, *Hîrlău, străveche vatră de cultură și spiritualitate românească*, Iași, Editura Studis, 2009, 110 p. cu foto

„Împreună cu alți colegi, studenți la medicină, teologie și litere, care ne aflam la conducerea Căminului Cultural „Petru Rareș” din Hîrlău, l-am invitat, în vara anului 1924, pe profesorul Nicolae Iorga la Hîrlău. Era în luna august, pe 4, când toți tinerii intelectuali din Hîrlău și din împrejurimi ne-am adunat la gară pentru a ne întâmpina oaspetele... Din centrul orașului, profesorul o luă direct spre Biserica „Sf. Gheorghe”, ctitorie a marelui voievod Ștefan cel Mare, apoi vizită ruinurile Curții Domnești. L-am însoțit apoi la Deleni, la castelul Ghiculeștilor, apoi la Feredeni și Mănăstirea „Iacuri”. A fost o zi înălțătoare, cea mai mare sărbătoare din viața mea”. (Preot Ioan Apostu, de la Feredeni)

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Sanctuarele geto-dacice (III)

David REU,
cineast

Tezaurariatul austro-ungar face cercetări

Sigismund Jakó susține un ciclu de note sub titlul „Cercetări arheologice la cetatea Grădiștea Muncelului în anii 1803-1804” în *Acta Musei Napocensis*, prezentând aspecte de interes arheologic, istoric și cultural pentru noi.

Astfel, în nr. 3/66, începând cu pag. 103 ne spune că interesul pentru Grădiștea a apărut încă în sec. XVI, când Gaspar Heltai scrie în „Cronica despre întâmplările maghiarilor” – Cluj, 1575: „Nu departe de Orăștie, și acolo se afla în munte un oraș frumos ale cărui fundamente se mai păstrează toate. Incinta acestuia era și ea din piatră cioplită”.

S. Jakó arată apoi că, la începutul secolului XIX, Paul Torok, procurorul domeniului fiscal din Hunedoara, redescoperă aici comori ascunse, pe care localnicii le răscolesc. În Arhiva Statului Maghiar, *Archivum Thesaurariale. Acta generalia* (MOL Th. Acta gen.) 6.695/1803, este cuprinsă ancheta bazată pe legende ispititoare din zonă. Se constată că din 1784, la Grădiștea, localnicii săpau, răscoleau, găseau și vindeau comori de zeci și sute de monede din aur (Lisimachos, Koson), aspect de care s-a sesizat *Tezaurariatul austro-ungar* (și a trimis specialiști ca să sape organizat (supraveghetor fiind Bernard Aigler) și militari ca să păzească zona.

De reținut că Paul Torok a sesizat importanța arheologică a săpăturilor și a raportat totul cu oarecare competență, obser-

vând că „terasele artificiale dintre mine pot fi comparate de-a dreptul cu niște grădini suspendate”. Pe terasele din afara cetății observă „orașul de odinioară și grădinile ce-l înconjurau”. De asemenea, la tău „se găsește piatra scobită în formă de vană (Astăzi plină cu apă de ploaie și vestigii scoase din locul lor. – n.a.) sunt de asemenea și niște pietre în formă de butoi”.

El raportează despre „**ruinele acestui oraș de prosperitate impresionantă**”. Apreciază ca fiind de origine latină inscripția pe care a găsit-o pe o bucată de cărămidă, scrisă invers: „PER SCORILO” (Amintim că un vas cu inscripția „DECEBALUS PER SCORILO” s-a găsit în săpăturile din 1954 – vezi SCIV – VI – 55 p. 200 – n. n.).

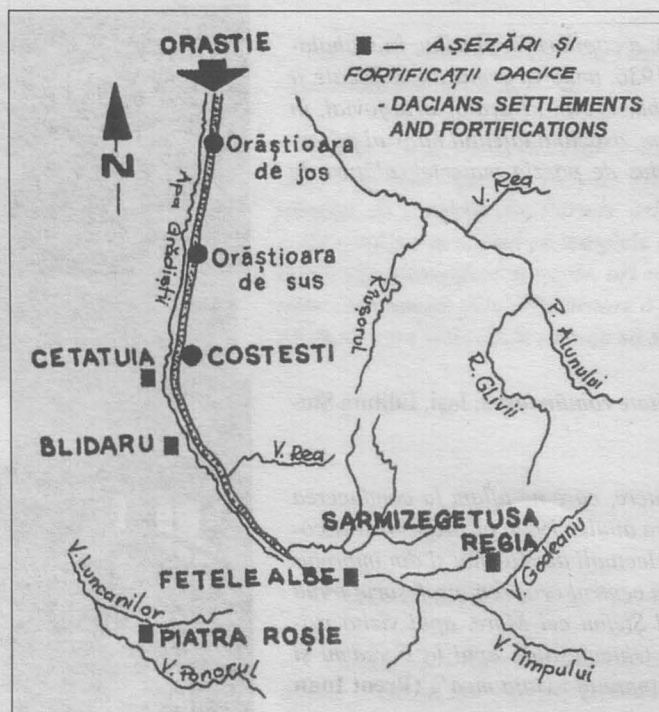
Torok străbate întreaga zonă și înțelege sistemul defensiv al cetății de la Grădiștea, care crede că a fost a „Craiului Alb (regele Albaniei) oraș de romani bogați în comori grecești (mulți bani elini)”. Văzuse cioplite semne asemănătoare parantezelor (nouă ne vorbesc despre săbiile dace – n.a.) precum și *ciorchini de struguri*. Săpăturile dau la iveală fragmente de vase ceramice, fier, aramă, zgură grea, metal curat, stâlpi de granit de formă cilindrică, canal de scurgere a apei din piatră cioplită, țevi de lut ars, table de piatră din gresie puternică, sticlă albastră, bucăți de cărbune, coloane de porți etc.

Reținem faptul că procurorul și supraveghetorul cer la Sibiu, pentru Viena, „pietrele frumos cioplite” etc.

În *Acta Musei Napocensis*, S. Jakó își continuă notele în volumul V-68 p. 433, vol. VIII-71 p. 439 și vol. IX-72 p. 587. Observația generală este că avem de a face cu o „atât de rară antichitate care ațâță dorința de a o obține” și că „se petrec săpături, înstrăinări și însușiri ilicite în scopul îmbogățirii”. (Câte semnale de alarmă să mai tragem pentru ca instituțiile competente ale României de azi să se sesizeze că de doua secole acest jaf continuă, acum fiind fără precedent!)

Procurorul menționează că „acțiunea merită continuată – poate că între ruinele unei colonii romane așa mari pot fi găsite multe mărturii și exemplare de antichitate, care arată **ce fel de popor și când a avut o așezare atât de amplă, bogată și strălucită în acel loc de munte**”. (3 iulie 1804. P. Török)

Deosebit de interesante mi se par ultimele note, care într-o traducere aproximativă din germană (cu sprijinul domnului Dietmar Svetozar Snjaric) spun următoarele: „26: în această săptămână s-a lucrat în cetate un tunel, canalul spre est, până s-a întâlnit o piatră dură stratificată (ardezie)... Clădirile sudice – o clădire mare în 8 colțuri (octogonală) înconjurată de alte 3 camere. În mijloc s-a găsit o piatră cubică pe care erau: jos un *cap cu mustață și barbă* «cioc», cu un coif, probabil. în dreapta sus – o *săgeată*, în stânga o *coasă*, iar și mai în stânga un ornament, care în centru are un *trandafir* vizibil clar. Lângă piatră, în pământ s-a găsit o coloană din marmură, gravată fin. La canal au fost găsite două pietre cubice, unul cu *semne grecești*, iar celălalt cu *semne evreiești* (n.a.).

Macheta Rotondei Mari (a Soarelui) de la Sarmizegetusa Regia. Fragment din filmul documentar „Calendarul geto-dacic. Numerația”, al regizorului David Reu, Sahia-film, 1989.

Fragment din volumul: *Pietrele dacilor socotesc*, București, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2011

CALENDAR CULTURAL

mai 2012

- ◆ **1 mai. Ziua Internațională a Muncii**
- ◆ **1 mai 1852.** 160 de ani de la nașterea lui **Santiago Ramon Y Cajal**, medic și histolog spaniol, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină în 1906, membru de onoare al Academiei Române (1 mai 1852 - 17 oct. 1934)
- ◆ **1 mai 1862.** 150 de ani de la nașterea lui **Marcel Prevost**, scriitor francez, membru al Academiei Franceze (1 mai 1862 - 8 apr. 1941)
- ◆ **1 mai 1927.** 85 de ani de la nașterea lui **Annie Bentoiu**, memorialist, traducătoare de limbă franceză
- ◆ **2 mai 1857.** 155 de ani de la moartea lui **Alfred de Musset** (11 dec. 1810 - 2 mai 1857)
- ◆ **2 mai 1977.** 35 de ani de la moartea lui **Vladimir Nabokov**, scriitor american (23 apr. 1889 - 2 mai 1977)
- ◆ **3 mai. Ziua Mondială a Libertății Presei**
- ◆ **3 mai 1957.** 55 de ani de la moartea lui **Albert Beguin**, eseist și critic literar francez (17 iul. 1901 - 3 mai 1957)
- ◆ **4 mai 1922.** 90 de ani de la nașterea lui **Vlad Mușatescu**, scriitor (4 mai 1922 - 1990)
- ◆ **7 mai 1812.** 200 de ani de la nașterea lui **Robert Browning**, poet englez (7 mai 1812 - 12 dec. 1892)
- ◆ **7 mai 1937.** 75 de ani de la moartea lui **George Topârceanu** (21 martie 1886 - 7 mai 1937)
- ◆ **8 mai – Ziua Mondială a Crucii Roșii și a Semilunii Roșii**
- ◆ **8 - 9 mai. Zilele Comemorării și Reconcilierii**, în memoria celor ce și-au pierdut viața în timpul celui de-al doilea război mondial
- ◆ **9 mai. Ziua Uniunii Europene**
- ◆ **9 mai 1877.** 135 de ani de la **declararea Independenței Naționale a României** față de Poarta Otomană. **Ziua proclamării Independenței de Stat a României**
- ◆ **12 mai 1842.** 170 de ani de la nașterea lui **Jules Massenet**, compozitor francez (12 mai 1842 - 13 aug. 1912)
- ◆ **12 mai 1922.** 90 de ani de la **premiera piesei Suflete tari de Camil Petrescu**, în regia lui Paul Gusty, la Teatrul Național din București
- ◆ **13 mai 1882.** 130 de ani de la nașterea lui **Georges Braque**, pictor francez (13 mai 1882 - 31 aug. 1963)
- ◆ **13 mai 1907.** 105 de ani de la nașterea scriitoarei britanice **Daphne du Maurier** (13 mai 1907 - 19 apr. 1989)
- ◆ **14 mai 1912.** 100 de ani de la moartea scriitorului suedez **Johan August Strindberg** (22 ian. 1849 - 14 mai 1912)
- ◆ **14 mai 1957.** 55 de ani de la moartea lui **Camil Petrescu** (9 apr. 1894 - 14 mai 1957)
- ◆ **15 mai 1567.** 445 de ani de la nașterea lui **Claudio Monteverdi**, compozitor italian (15 mai 1567 - 29 nov. 1643)
- ◆ **15 mai 1832.** 180 de ani de la moartea lui **Carl Friedrich Zelter**, compozitor și dirijor german (11 dec. 1758 - 15 mai 1832)
- ◆ **18 mai. Ziua Internațională a Muzeelor**
- ◆ **18 mai 1872.** 140 de ani de la nașterea lui **Bertrand Russell**, filosof, matematician, logician și sociolog englez (18 mai 1872 - 2 feb. 1970)
- ◆ **18 mai 1812.** 200 de ani de la nașterea lui **Costache Negri**, prozator și om politic (18 mai 1812 - 28 sept. 1876)
- ◆ **19 mai 1762.** 250 de ani de la nașterea lui **Johann Gottlieb Fichte**, filosof german (19 mai 1762 - 27 ian. 1814)
- ◆ **19 mai 1887.** 125 de ani de la nașterea sculptorului **Ion Jalea** (19 mai 1887 - 1 nov. 1983)
- ◆ **20 mai 1927.** 85 de ani de la **realizarea primului zbor fără escală** pe ruta New York - Paris, de către pilotul Charles Lindbergh
- ◆ **21 mai 1887.** 125 ani de la nașterea **Floricăi Musicescu**, muziciană (21 mai 1887 - 19 mart. 1969)
- ◆ **21 mai 1892.** 120 ani de la moartea lui **Grigore Cobălcescu**, geolog și paleontolog, membru al Academiei Române (22 sept. 1831 - 21 mai 1892)
- ◆ **21 mai 1932.** 80 de ani de la nașterea **Ilenei Vulpescu**, scriitoare
- ◆ **21 mai. Ziua Mondială a Dezvoltării și Diversității Culturale**
- ◆ **21 mai 1887.** 125 de ani de la nașterea lui **Alexandru Borza**, geobotanist și istoric al științei (21 mai 1887 - 3 sept. 1971)
- ◆ **22 mai 1907.** 105 de ani de la nașterea lui **Sir Laurence Olivier**, actor, regizor și producător englez (22 mai 1907 - 11 iul. 1989)
- ◆ **22 mai 1957.** 55 de ani de la moartea lui **George Bacovia** (17 sept. 1881 - 22 mai 1957)
- ◆ **22 mai 1822.** 190 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Sion**, scriitor și traducător, membru al Academiei Române (22 mai 1822 - 1 oct. 1892)
- ◆ **23 mai 1902.** 110 ani de la nașterea lui **Vladimir Streinu**, poet, eseist și critic literar (23 mai 1902 - 26 nov. 1970)
- ◆ **24 mai 1812.** 200 de ani de la nașterea lui **George Barițiu**, ziarist, istoric și om politic (24 mai 1812 - 2 mai 1893)
- ◆ **26 mai 1822.** 190 de ani de la nașterea lui **Edmond Goncourt**, scriitor francez (26 mai 1822 - 16 iul. 1896)
- ◆ **28 mai 1787.** 225 de ani de la moartea lui **Johann Georg Leopold Mozart**, compozitor, violonist și dirijor austriac (14 nov. 1719 - 28 mai 1787)
- ◆ **28 mai 1977.** 35 de ani de la **inaugurarea Muzeului "Tropaeum Traiani"**, de la Adamclisi
- ◆ **29 mai 1912.** 100 de ani de la nașterea **Anișoarei Odeanu**, scriitoare (29 mai 1912 - 3 sept. 1972)
- ◆ **30 mai 1887.** 125 de ani de la nașterea lui **Alexander Archipenko**, artist plastic american (30 mai 1887 - 25 feb. 1964)
- ◆ **31 mai 1887.** 125 de ani de la nașterea lui **Saint-John Perse**, poet, eseist și diplomat francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1960 (31 mai 1887 - 20 sept. 1975)

BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană București
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspices of*
 Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
 Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul științific / *Scientific Council*
 Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
 Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
 Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
 Dinu SĂRARU, *Writer*

Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
 Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
 Dr. Florin ROTARU
 Director General al Bibliotecii Metropolitane București
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
 Mircia DUMITRESCU
 Universitatea Națională de Arte din București / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-șef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
 Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-șef / *Editor-in-Chief*
 Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacțional / *Editorial Board*
 Dr. Julieta ROTARU, Florin PREDA, Radu VLĂDUȚ (secretariat),
 Cezar-Octavian DIȚĂ (tehnoeditare)

Redacția și Administrația / *Office and Administration*
 01354, București, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
 Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40, 021 316 36 25 (redacția)
 E-mail: bibliobuc@yahoo.com sau nencescu_marian@yahoo.com
 Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană București

Această publicație poate fi reprodusă, sub orice formă și prin orice mijloace,
 doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.

*This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
 for the purposes of information, documentation, research or review.*

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză și franceză,
 și publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internațional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză și franceză.

*This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
 and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium*
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE including contributions in English and French.

ISSN 1454-0487

TIPAR: COPERTEX

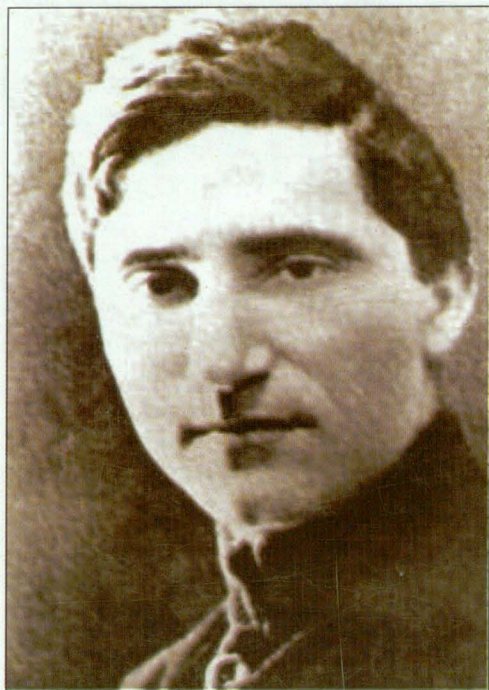

JOHAN AUGUST STRINDBERG

1849 – 1912

100 de ani de la moarte

Strindberg wrote more than 70 plays as well as novels, short-stories and studies of Swedish history. His influence has been wide. As a dramatist he was a source of inspiration to the German expressionists, and to Eugene O'Neill, Eugène Ionesco, and Tennessee Williams, and his impact is seen among others in the works of such playwrights as Harold Pinter, Samuel Beckett, John Osborne, and John Arden. Pär Lagerkvist wrote about Strindberg in Modern Theatre (1966): "And it is a fact that he has meant the renewal of the modern drama, and thereby also the gradual renewal of the theatre. It is from him and through him that naturalism received the critical blow, even though it is also Strindberg who gave naturalism its most intense dramatic works."

GEORGE TOPÂRCEANU

1886 – 1937

75 de ani de la moarte

Cântec

*Frumoasă ești, pădurea mea,
Când umbra-i încă rară
Și printre crengi adie-abia
Un vânt de primăvară...*

*Când de sub frunze moarte ies
În umbră viorele,
Iar eu străbat huceagul des
Cu gândurile mele...*

*Când strălucesc sub rouă grea
Cărări de soare pline,
Frumoasă ești, pădurea mea.
Și singură ca mine..*

Din volumul "Balada vesele și triste"